

Ексклюзивне
інтерв'ю
з Катериною
Ющенко.
Стор. 14

№ 8 21 – 27 ГРУДНЯ

ТРИЛЕР ТУРЧИНОВА

За романом екс-глави СБУ
зніматимуть фільм. Стор. 20

ШЛЯХ НЕЛЕГАЛА

Мігранти з Азії концентруються
у великих містах. Стор. 26

НОВОРІЧНИЙ РОЗПРОДАЖ

ЗАВОДІВ

Українську металургію скуповують
росіяни. Стор. 30

Лінія розмежування

ДЕ ПЕРЕТИНАЮТЬСЯ БЮДЖЕТНИКИ
ТА ПІДПРИЄМЦІ. СТОР. 40

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

УВАГА! АКЦІЯ!

ПЕРЕДПЛАТИ І ВИГРАЙ!

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС – **99319**

Тиждень
український
www.ut.net.ua

Редакція журналу «Український ТИЖДЕНЬ» оголошує конкурс передплатників. Передплатіть журнал у будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта» за ціною:

1 міс. – 15,34 грн

3 міс. – 46,02 грн

6 міс. – 92,04 грн

11 міс. – 168,74 грн

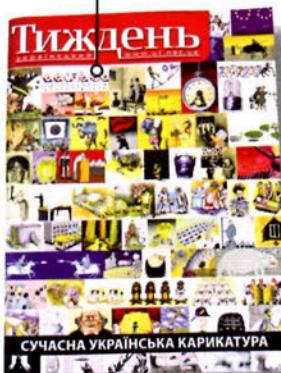
і гарантовано отримайте приз:

Унікальна фірмова футболька

Плед

Ексклюзивний журнал карикатур

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 503-37-41

менеджер з передплати Кашук Тетяна

kta@ut.net.ua

Акція триває до 15 січня

ОБРАЗ

Інформація про продаж Групою «Приват» низки металургійних підприємств російському «Євразу» не надто збентежила вітчизняну громадськість: бізнес є бізнес (див. стор. 30). Те, що українська металургійна галузь визначає експортний потенціал країни та виробляє

відбувається «під ковшом». Українцям залишається розублено кілати очима. Малюнок Дмитра Склянника

R. Sklyannik

Тиждень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор ЮРІЙ МАКАРОВ
Перший заступник головного редактора Роман Кульчинський
Відділ політики АНАТОЛІЙ БОНДАРЕНКО
Відділ економіки Сергій Лук'янчук
Відділ розслідувань Андрій Лаврик
Відділ суспільства Ольга Михайлова
Відділ новин НАТАЛІЯ ВАСЮТИН
Відділ історії та науки Роман Кабачій
Відділ культури та спорту Вікторія Поліщенко
Спеціальний кореспондент МАРІЯ СТАРОЖИЦЬКА
Літературний редактор ОЛЬГА АРТОХ
Виконавчий директор Роман Чигрин

Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Юрій Коломицев
Арт-директор Надя Кельм
Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков,
 Микола Титаренко
Художник Андрій Єрмоленко
Більд-редакція Вікторія Буюнова, Анатолій Белов
Фотографи Валентин Дирман, Євген Котенко
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Коректори Марина Петрова, Світлана Столова
Відділ реклами Алла Левковська
Відділ розповсюдження Наталя Астаф'єва
Відділ маркетингу Ганна Лебедєва
Помічник головного редактора Олена Чекан

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р
 від 13.08.2007 р.
Друк ТОВ «Новий друк»
 Київ, вул. Магнітогорська, 1
№ зам. 07-6702
Наклад 17 000
Адреса редакції 01030, Київ, вул. Б. Хмельницького, 36, кв. 7
Адреса для листування 03040, Київ, вул. Васильківська, 2 А
Телефон (044) 503 3740
Виходить щотижня
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою
Ціна договірна
Передплатний індекс 99319

«Із Трускавця у світ хмародерів»

ТАРАС ПРОХАСЬКО
ПИСЬМЕННИК

Угазеті «Діло» від перших днів січня 1936 року у Львові почали друкувати несподівані колонки. Ними був 4-й том книжки спогадів моого прадіда Олекси Пристая «Із Трускавця у світ хмародерів». Весь наклад трьох попередніх томів був уже розпроданий, а ці мемуари вважалися галицьким бестселером.

На той час автор уже рівно 30 років жив у Сполучених Штатах Америки (З'єднаних Державах Америки — як писалося тоді українською). У його книгах йшлося не про життя політичного діяча, письменника чи учасника попередніх війн і революцій, а звичайного священика. Дивним було й те, що перший і єдиний твір невідомого перед тим автора був написаний таким добрим стилем, що, незважаючи на найретельніші описи буденних подій, книжка одразу вирізнилася на тлі багатої галицької літератури.

Олекса Пристай народився у селянській родині у Трускавці в лютому 1863 року. Він пройшов усе, що належало пройти такій дитині. Аж поки не почав робити себе сам — пішов до школи, до семінарії і врешті до духовної академії у Львові. Однокурсники називали його «Факелом». Він був інтелігентом у першому поколінні, але вже в академії його трактували як спадкового аристократа. Вічна праця над собою, самоironія, відкритість світові — це були його прикмети.

Олекса Пристай — як то було заведено — одружився і висвятився одновісно, в 1893 році. Дружина була із села Серафінці. Після висвячення отець Олекса був парохом у різних селах — Підгір'ях, Лагодові, Гологорах, Журові. Отцем його називали у цих місцях ще багато років потому.

Він умів залишати по собі добру пам'ять — садами, відпущеними гріхами, вислуханими сповідями, пасіками, похрещеними і похованими.

У метриках його власних дітей не було однакових місць народження. Родина перебиралася з місця на місце, туди, де була потреба. І діти народжувалися у різних селах і парафіях.

1904 року до Львова приїхав ціарський прем'єр-міністр Кертер. Тисячі свідомих українців зі всієї Галичини зібралися у Львові, щоб розповісти Кертерові про зловживання влади. Серед них був і отець Пристай. Кертер виступив із промовою, що насправді все дуже добре. Тоді українці рушили до намісництва. Манифестацію перепинила поліція. На Пристая, який ішов у перших рядах, напав кінний жандарм. Отець оборонявся паличкою, кінь настрашився, і жандарм упав на землю. Пристая арештували як терориста. Через цей випадок ніхто не хотів його прийняти на місце пароха. Аж у 1907 році його друзі епископ Ортинський і митрополит Шептицький допомогли перебратися отцеві Олексі до Америки. Тут він взявся організовувати українських емігрантів, будувати церкви, закладати школи і «Просвіти». І спостерігати, аналізувати і запам'ятовувати.

Мабуть, було трохи сумно, бо діти залишилися в Україні. Найстарший Тарас грав на скрипці, пішов добровольцем у січові стрільці, робив революцію у Львові, помер молодим у Чотирикутнику Смерті від тифу.

Богдан воював у Альпах, довго був у італійському полоні, ще довше студіював електротехніку у Відні. Потім мешкав у Станіславові. Писав наукові розвідки про електрику. А майже пе-

ред смертю почав книжку про лікаря Земмелльвайса.

Наталка була ученицею художника Олекси Новаківського.

Лише Оксана жила з татом у Штатах. Доглядала його. А ще була медсестрою, і за догляд за дітьми під час епідемії енцефаліту її визнали найкращою медсестрою Америки.

Мирослава, єдина народжена у ЗДА, була названа на честь українського терориста Мирослава Січинського. Вона повернулася додому і все життя експериментувала з квітникарством.

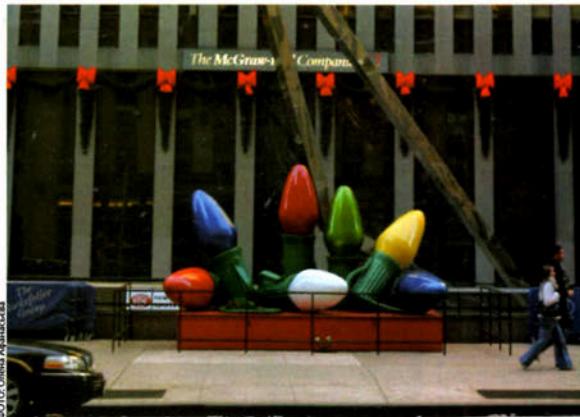
Олекса Пристай приїжджал на Батьківщину тільки раз — у 1938 році. Він взяв участь у кооперативному з'їзді у Ворохті і вперше за 30 років побачив своїх дітей. Тих, що залишилися.

Він помер у січні 1944 року. Жив 81 рік і відійшов, причастившись і висповідавшись. І не залишив по собі видимих слідів. Лише кілька церков, вже зруйнованих, кілька садів, вже всохлих, дітей, котрі повмирали. І книжку «З Трускавця у світ хмародерів».

Мемуари отця Пристая витримали в Америці кілька видань. Багато років вони були забороненими у СРСР. Отець надто відверто писав про соціалізм в Україні, надто часто висловлював сподівання про майбутню українську державу. Знав, що це станеться впродовж життя наступного покоління.

Його мемуари виявилися найкращим відображенням цілої епохи. Дивно, але глибокі висновки, зроблені про Америку 1910—1930-х років, виявилися цілком актуальними і тепер. У 1992 році їх фрагменти публікувалися у франківському журналі «Четвер» і сприймалися як живі репортажі. ■

У НОМЕРІ

14 КАТЕРИНА ЮЩЕНКО:
«В Америці я сумую за Україною»

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
Малюнок Дмитра Скаженика

ОСОБИСТА ДУМКА

2 «ІЗ ТРУСКАВЦЯ У СВІТ ХМАРОДЕРІВ».
Авторська колонка Тараса Прохаська

НА ЧАСІ

4 ФОТО ТИЖНЯ. До Мекки на проці

6 ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ.
Уряд набуло

12 СУБ'ЄКТИВ. Так отож...
Авторська колонка Романа Кабачія

ВПРИТУЛ

14 КАТЕРИНА ЮЩЕНКО: «В АМЕРИЦІ Я СУМУЮ ЗА УКРАЇНОЮ».
Інтерв'ю з Першою леді

20 ПСИХІАТРИЧНИЙ ТРИЛЕР.
Перший віце-прем'єр як письменник і кіносценарист

22 ПЛАН — 3. Новий уряд намагається не наступити на старі граблі

24 СИЛОВА ЕЛІТА. Правоохоронці спеціального призначення

26 НЕЗАКОННИЙ РАЙ. Обличчя нелегального мігранта в Україні

30 ТІНЬ РІНАТА. Кому насправді продає активи Група «Приват»

34 МОБІЛЬНІ ВІЙНИ. Серед українських операторів посилюється боротьба за споживача

36 КУРСОМ ЧЕ ГЕВАРИ.
«Лівий марш» Латинської Америки

38 ГРАНТООБГІДКИ.
Іноземці дурні гроші вже не дають

26 НЕЗАКОННИЙ РАЙ
Нелегальні мігранти знайшли краще життя в Україні

60 ДО МАНХЕТТЕНА НА РІЗДВО
Тут вас переконають, що Санта Клаус існує

ТЕМА ТИЖНЯ

40 НАРОДЖЕННЯ БУРЖУЯ.
Суспільство розділилося на «підприємців» і «бюджетників» — тих, хто залежить від держави, і тих, хто покладається на власну комерційну ініціативу

МИ

50 ШУКАЧІ СВОБОДИ. Україна — «острів свободи» для політимігрантів

55 ТРАМБУЮТЬ УСІХ.
Авторська колонка Андрія Капустіна

56 ЗАГИБЕЛЬ РОДИНИ.
Сім'я не зникає — вона видозмінюється

НАВІГАТОР

60 ДО МАНХЕТТЕНА НА РІЗДВО.
Передсвятковий репортаж із Нью-Йорка

66 АМБАСАДОРІ ПРОГРЕСУ.
Візки-роботи освоюють поверхню Червоної планети

68 ТАНЦІ З «ВОВКАМИ».
Баскетбольний лідер та його адреналінова група підтримки

70 ЦУКЕРКА «ТУЗІК».
Про літературні премії та укрсучліт

73 НЕБЕСНІ ЛАСТІВКИ. Дитячий хор «Щедрик» — у п'ятірці найкращих

74 ПРОТИ ГЛАМУРУ. Художниця Влада Ралко не любить ширвжиток

76 ВІДГУКИ. Вистави, фільми, виставки, книги, музичні записи

78 АНОНСИ. Коротко про культурні події

НАШ ТИЖДЕНЬ

80 Кілька слів від журналістів
«Тижня»

22 DÉJÀ VU ЧИ REMAKE
Чим Уряд-2005 відрізняється від Уряду-2008

Тиждень

ФОТО
НА ОБКЛАДИНЦІ:
Василіна Врублевська
КОЛАЖ:
Андрій Єрмоленко

Очищення від гріхів

Кожен мусульманин бодай раз у житті має здійснити «хадж» – прощу до святынь міста Мекка в Саудівській Аравії. Цього року «хадж» почався 17 грудня і зібрав рекордну кількість прочан: 2,5 млн. Ступивши на священну землю Пророка, прочани входять у так званий стан «іхрам», який означає відмову вірного, що поститься, від агресії. Якщо мусульманин виконає пра-

вильно весь ритуал: вдягне спеціальний одяг, зайде в долину Міна та на гору Арафат, обмис священний камінь Кааба розовою водою та огорне його новим шовковим покривалом, здійснить церемонію побиття диявола камінням та ще децю в судроводі молитов, Аллах вибачить йому всі попередні гріхи, а він отримає право додати до свого імені титул «хаджі».

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

АНДРІЯ ШЕВЧЕНКА
визнали найгіршим

Українського футболіста назвали найневдалішим трансфером в історії британської Прем'єр-ліги. Про це свідчать дані онлайн-опитування, проведеного серед футбольних фанів. Уболівальники ФК «Челсі», який купив українця рік тому за 30 млн фунтів, незадоволені тим, що Шева забив лише 18 голів.

МАРІЯ ЧЕРКУНОВА
підкорила світ

17-річна українка отримала почесний титул віце-королеви світу на Міжнародному конкурсі краси Queen of the World 2007. Не останню роль у перемозі відіграв гардероб красуні: вишиваний вручну національний костюм Марії не зміг залишити байдужим жодного члена журі.

СЕРГІЙ ТЕРЬОХІН
впіймав злодія

Народний депутат затримав одного із трьох грабіжників, які намагалися зламати двері офісу на вул. Рейтерській у Києві. Бандитів, яких Теръохін по мітив, покидаючи свої кабінет у сусідньому будинку, йому допоміг затримати водій. Депутацька машина загородила виїзд із двору автівці грабіжників. Двоє злодіїв втекли, але одного вдалося скрутити.

ЛЕОНІД ЧЕРНОВЕЦЬКИЙ
став фотографом

Мер Києва організував аукціон власних фотографій. Серед експонатів переважають пейзажі, зняті у 2001–2007 роках. Під час аукціону з молотка пішли 20 фотографій на загальну суму в 1,5 млн грн. Втім, мистецтвознавці творчість мера розкритикували, назвавши його пейзажі невіразними і депресивними.

МИКОЛА РУДЬКОВСЬКИЙ
у центрі скандалу

Екс-міністра транспорту звинувачують у марнуванні державних коштів. За інформацією СБУ, він присвоїв 400 тис. грн, нібито сплативши за чартерний рейс Київ – Париж кілька місяців тому. За цим фактом вже порушено кримінальну справу, якій додіговано Рудковського. Підозрюваному загрожує від 7 до 12 років позбавлення волі.

Уряд набіло

Вперше Парламент голосував рукаами, поіменно й у прямому ефірі

Глядачі тамували подих. Напруження зростало. Дві секунди після оголошення головою лічильної комісії імені народного депутата помаранчової коаліції всі очікували, «за» чи «проти» прем'єрства Юлії Тимошенко той висловиться. Хтось замість простого «так» вигукав: «За Юлю! За Україну!», інший, піднявши одну руку, іншою фотографував себе на «мільницю». Коли Юрій Івануров сказав «за», зала зааплодувала: сумніви у вірності майбутнього міністра оборони своїй колезі по екс-прем'єрству лишалися до останньої миті. Пан Івануров зробив свій вибір. Але потім відмовився відповісти **«Тижню**, чи відмінить призов у 2008-му, як обіцяла Юлія Тимошенко виборцям, чи продовжить лінію однопартійця Анатолія Гриценка щодо поступового переходу армії на контракт. Сказав лише, що першим завданням нового Уряду є виключно ухвалення бюджету наступного року, а все інше – похідне від цього документа. Останнім, вирішальним, 226-м голосом був голос

спікера Арсенія Яценюка – за алфавітом. Іван Сподаренко перебував у лікарні, а Іван Плющ, як і очікували, утримався від голосування за Тимошенко, натомість – вже неочікувано – віддав свій голос за коаліційний Уряд: «Тому що професійний».

ЦИТАТА ТИЖНЯ

МУСТАФА ДЖЕМІЛЬОВ, голова кримськотатарського Меджлісу про ситуацію в Криму:

Ми вже на межі. Відбуваються організовані напади на кримських татар... Я розумію, що збройні методи боротьби не приведуть ні до чого хорошого, і дійсно боюся, що Крим може стати другою Чечнею.

КОМЕНТАР

Політичною патетикою вважає слова Джемільова Володимир Фесенко, директор Центру прикладних політичних досліджень «Пента». «Попередження Джемільова надто емоційне, в дусі політичної патетики», – сказав він. – Адже проводити паралелі між Кримом і Чечнею було б неправильно. Потрібо пам'ятати, що в Криму татари – це одна з етнічних меншин, хоча і найбільш організована. Втім, розмови про нову Чечню можуть залишити у програші кримсько-татарську громаду. Адже протягом усіх років незалежності українська влада завжди послідовно підтримувала їхні політичні інтереси, а такі заяви можуть спровокувати радикальні дії у відповідь».

НА ЧАСІ

Отже, результат унікального волевиявлення (голосування рукою і голосом з телетрансляцією кожного обличчя крупним планом вперше відбувалося у стінах Верховної Ради) другий в українській історії погранчевий Уряд. Тиждень коаліційних торгів дещо змінив поперед-

дній урядовий розклад. Міністром освіти замість Василя Кременя, який вже обіймав цю посаду, став Іван Вакарчук, ректор Львівського держуніверситету і батько співака та народного депутата В'ячеслава Вакарчука. Міністром транспорту замість керівника «АвтоЗАЗу» Таріела Васадзе призначено Йосипа Вінського, якому пророкували посаду віце-прем'єра. Тому прогнози, що Уряд пересяде на «Таврії», вже не справдяються. Що ж до причетності колишнього «сірого кардинала» Соцпартиї до транспортної галузі? Вінський повідомив журналістам, що його батько був машиністом.

Перше, що зробить Юлія Тимошенко на посаді прем'єр-міністра, — це занесе до свого нового кабінету розкладачку, на якій частенько почувала протягом свого першого терміну. Потім — ініціює перемовини з російськими колегами щодо зниження посередників між «Нафтогазом» та «Газпромом». Можливо, вже в березні, коли, ймовірно, російський уряд очолить Владімір Путін, Тимошенко втілить у життя свій задум. Як довели останні політичні події, чим складніший її шлях до перемоги, тим задоволенішою виглядає ця жінка в білому вбранні.

Марія Старожицька

ДО РОЗДУМІВ

1001-ше серйозне попередження

Нацрада переконається, наскільки законосухняне українське телебачення та радіо

З нового року почнеться моніторинг загальнонаціональних телеканалів та радіостанцій з метою визначити фактичну частку в їхньому мовленні україномовних програм, продукту, виробленого в Україні, а також реклами. Стежитиме за дотриманням норм законодавства Національна рада з питань телебачення та радіомовлення, власне, від початку покликана цим займатися. Нова акція пов'язана із закінченням дії меморандумів (якщо не сказати «мораторіїв») про співпрацю між Нацрадою та провідними гравцями теле- та радіопрінку, які було укладено півтора року тому. Передбачалося, що державні органи закриватимуть очі на певні диспро-

порції, у той час як мовники накопичуватимуть ресурси, щоби в день «Х» почати тішити українців гарними фільмами, серіалами, піснями та ін. За цей час вітчизняне телебачення остаточно перетворилося на «кінобудку» для трансляції продукту, переважно російського, з деяким вкрапленням у вигляді власних новин та іміджевих шоу. Обійти вимоги закону надзвичайно просто: вітчизняним вважається будь-який продукт, у створенні якого брали найменшу участь українські студії, а україномовним — той, який субтитровано дрібнесеньким шрифтом. Частка україномовної музики в радіоєфірі за деякими даними не перевищує 4,5%.

П'ЯТЬ ПОДІЙ

НОВИЙ УСТАВ. У армії скасували наряди по кухні. Збройні сили України повністю перейшли на харчування із зачуттям структур приватного бізнесу.

ПАСПОРТНИЙ РЕКОРД. Мешканець Рівного Андрій Дедюхін протягом 7 років спромігся отримати свій 30-й закордонний паспорт, 31-й йому обіцяють видати без черги.

ДОБАЛАКАЛИСЯ. На початку 2008 року міський телефонний зв'язок подорожчав на 20%. Таке рішення ухвалила Національна комісія з питань регулювання зв'язку України.

ПОНАД СТОЛІТТЯ. Помер найстаріший житель України — 117-річний мешканець Львівської області Григорій Нестор. Свого часу за міцне здоров'я чоловік потрапив до Книги рекордів України.

ШАХТИ ПАЛАЮТЬ. Внаслідок пожежі на шахті «Краснолиманська» (Донецька обл.) зупинили роботи з видобутку вугілля. Щоб запобігти вибуху, лави флагмана вуглевидобувної галузі заливають гіпсовим розчином.

Нас звинуватили в русофобстві

Росія закидає Україні «перекрій спільної історії» та антіросійські прояви

Спочатку МЗС Росії, а потім й особисто президент РФ Владімір Путін, виступили з різкою критикою України та звинуваченнями в антіросійських настроях. І в заяві МЗС РФ, і в заявлі Путіна основна увага приділяється «своєрідному трактуванню українською стороною нашої спільної історії, героїзації військових злочинців, які співпрацювали з нацистами, ... дискримінації російської мови, діяльності, спрямованої на розкол Української православної церкви».

Перший офіційний документ наше зовнішньополітичне відомство сприйняло з певною іронією. Особливо щодо «радикальних націоналістичних сил у країні, які все більше активізують свої провокаційні дії». Українських дипломатів також обурило те, що у російських ЗМІ цю заяву

було опубліковано до отримання відповіді від нашої сторони, що не зовсім відповідає засадам дипломатичної етики.

«Ми вивчаємо цю ситуацію і сприймаємо з гумором те, про що йдеться... На мій погляд, у наших російських колег за два тижні до кінця року накопичився великий творчий потенціал і вони його ще не реалізували», — прокоментував заяву МЗС РФ заступник міністра закордонних справ України Юрій Костенко.

Проте після заяви Путіна українська сторона запропонувала створити міждержавну комісію на рівні або істориків, або ж керівників країн (як захочуть росіян) для усунення розбіжностей. Україна вже має досвід створення аналогічних українсько-польських та українсько-ізраїльських комісій.

Чорний транспланторог

Ізраїльського хірурга передадуть Молдові

Лікаря Міхаеля Зіса, якого вважають лідером угруповання, що заробляло на незаконній трансплантації людських органів, етапують до Молдови. Таке рішення ухвалив Апеляційний суд Донецької області. Як відомо, Зіса затримали у Донецьку 15 жовтня. За даними Інтерполу, у місцевому центрі трансплантації нирок хірург провів понад 20 незаконних операцій. Ще кілька аналогічних пересадок Зіс здійснив у Молдові та Туреччині. Розшукувати його почали на Батьківщині, в Ізраїлі. Лікаря звинувачують у тому, що він знаходить малозабезпечених людей, готових продати свою нирку, і здійснює пересадки, оформлюючи пацієнта і донора як родичів. Двох фігуантів так званої справи чорних транспланторогів суд Хайфи вже засудив до різних термінів ув'язнення і виплати грошової компенсації постраждалим донорам.

Аварійна півсотня

У Києві сталося най масштабніше ДТП

Ніч на 17 грудня виявилася однією із найаварійніших для Києва. Небувале за масовістю ДТП, спричинене ожеледицею, сталося на столичному проспекті Перемоги. Зі слів очевидців, у аварію одночасно потрапили майже 50 автомобілів, а ділянка, охоплена ДТП, розтягнулася на 2 км. На щастя, жертв вдалося уникнути.

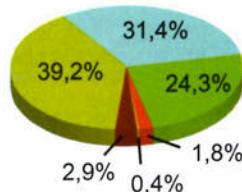
Офіційно в Державтоінспекції зареєстровано тільки 15 машин — учасниць цієї автоаварії. Це пояснюється тим, що більшість водіїв, чиї машини не дуже постраждали, вирішили не чекати інспекторів.

ОПИТУВАННЯ

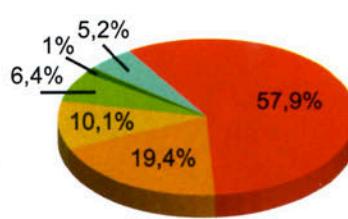
Самоідентифікація

63,5% українців вважають, що державною мовою має бути українська

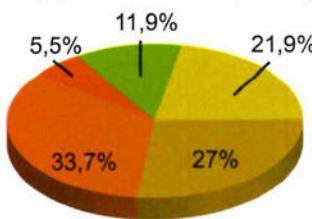
Який статус повинні мати в Україні українська і російська мови?

Носієм якої культури ви себе відчуваєте?

Чи відчуваєте ви себе європейцем?

Опитування проводилося Центром економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова. Опитано 10 956 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України. Теоретична похибка вибірки не перевищує 1%.

ГРАФІКА: Андрій Ермоленко

ЦИФРА ТИЖНЯ

5 млн
українців
впевнені користувачі
мережі Інтернет

Запідрахунками «Інтернет-асоціації України», за 11 місяців до «світової павутини» підключилися в 3,5 раза більше українців, аніж минулоріч. Основним генератором зростання інтернет-ринку України є сегмент приватних користувачів, який дає понад 30% прибутків від доступу до Інтернету в Україні.

За прогнозами міжнародного консалтингового агентства iKS-Consulting, до 2010 року кількість приватних користувачів Інтернету в Україні побільшає щонайменше в 6,5 раза.

Загальна кількість користувачів у світі місяць тому перевищила один млрд осіб. У першу трійку лідерів увійшли США – близько 200 млн, Китай – 111 млн і Японія – 85,29 млн. Україна в цьому списку інтернетизації лише на 12-му щаблі.

Суд над звіром

За кількістю жертв пологівського маніак «переплюнув»
Онопрієнка та Чикатіла

У Дніпропетровському апеляційному суді розпочався розгляд кримінальної справи так званого пологівського маніака. Екс-міліціонер Сергій Ткач за кількістю вбивств, в яких зінається, вже «переплюнув» Онопрієнка та Чикатіла. З його слів, за понад 20 років він вбив та з'їдав 70 дівчаток та жінок. Проте у 105 томах кримінальної справи наразі є докази тільки 40 злочинів. За оцінками експертів, незважаючи на зізнання підсудного, розгляд справи може затягнутися на термін від 6 місяців до 3 років.

Варто зазначити, що за злочини Ткача вже було засуджено 9 осіб. Трьох із них звільнili з-під варти достроково, один у в'язниці покінчив життя самогубством, а п'ятеро до цього часу відбувають покарання. Їх не можуть випустити на волю або реабілітувати до закінчення судово-го процесу над Ткачем.

Розраховуючи на найвищу міру покарання – довічне ув'язнення – Ткач не виказує страху щодо життя за гратами. Проте він боїться самсуду з боку родичів загиблих і до-

мігся посиленої охорони власної персони у залі суду. У в'язниці ж маніак планує присвятити свій час написанню мемуарів та згодом проdatи їх щонайменше за 3 млн дол.

ФОТО: Вестер, РНЛ

Парламентська бійка

У Південній Кореї розгорівся політичний скандал

Підготовка до президентських виборів у Південній Кореї перетворилася на парламентську бійку. Кілька днів поспіль депутати-консерватори і депутати-демократи не могли дійти згоди щодо кандидата в президенти від консерваторів.

Демократична партія більшості намагалася оголосити імпічмент висуванцеві від консерваторів. Втім, близько сотні опозиціонерів вирішили до останнього відстоювати свого одно-партийця і заблокували президію. Демократам не вдалося взяти її навіть штурмом. Колотнеча, яка першого разу розгорілася біля президії, тривала близько години і припинилася лише тоді, коли одного із депутатів винесли із зали на ношах.

«Яблуком розбрата» в південнокорейському парламенті стало розслідування проти кандидата в президенти країни Лі Мен Бака. Консервативного політика і колишнього мера Сеула звинувачують у махінаціях із курсом акцій. Сам кандидат відкинув усі звинувачення на свою адресу і пообіцяв, що в разі своєї перемоги, якщо його провину доведуть, він залишить президентське крісло.

Непевний компроміс

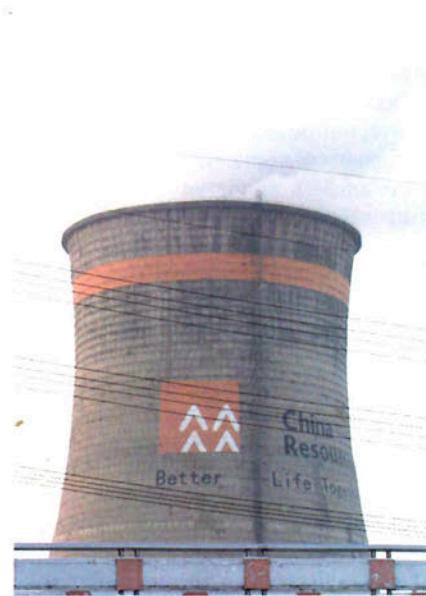
Кіотський протокол змінили на «дорожню карту»

На індонезійському острові Балі за участі міжнародної спільноти ухвалили так звану дорожню карту – план перемовин з підписання нового договору щодо зменшення шкідливих викидів у атмосферу. Він має замінити Кіотський протокол, термін дії якого закінчується у 2012 році.

«Дорожню карту» уже назвали «проривом» – її ухвалили після гострих дискусій лише в останній день кліматичної конференції ООН. Вирішальним чинником стала згадка США не саботувати зусилля решти держав щодо вирішення проблеми глобального потепління. Кінцева редакція договору буде затверджена на саміті в Копенгагені наприкінці 2009 року.

Водночас екологи наголошують на недосконалості нового замінника Кіотського протоколу. Попри важливі тези, «дорожня карта Балі» не має конкретних цифр.

Вимоги ЄС включили в угоду пункт про обов'язкове зменшення об'єму парникових газів до 2002 року на 25–40%, порівняно з 1990 роком, наштовхнулися на різкий спротив США і Канади, які відстоювали право кожної країни встановлювати ці норми самостійно. Зрештою, ЄС довелось піти на компроміс, що й «підкупило» делегацію США. Нагадаємо, свого часу у зв'язку з конкретними обмеженнями на викиди вуглекислого газу США як один із гігантів світової промисловості відмовилися підписати Кіотський протокол.

Ліміт на допомогу

У Білорусі скасували загальні соціальні пільги

Президент Білорусі Аляксандр Лукашенка скасував пільги пенсіонерам та студентам, замінивши їх адресною допомогою. Згідно з його указом на пільги зможуть розраховувати лише герої Білорусі, ветерани війни, окрім групи інвалідів та кавалери різноманітних орденів часів СРСР.

Дотепер у республіці загальними пільгами користувалися майже 7 млн громадян. На адресну допомогу зможуть розраховувати лише ті, чий середньомісячний дохід не перевищує прожиткового мінімуму (блізько 85 дол.).

Одним із найболючіших питань стало скасування пільгового проїзду в транспорті та забезпечення безкштовними ліками певних соціальних категорій.

Киргизький вибір

Долю парламентських виборів вирішив Верховний суд

До парламенту Киргизії за попередніми даними Центрвиборчому країни пройшли 2 із 12 партій. Протягом загальнонаціональний бар'єр із величезним відривом подолала лише пропрезидентська партія «Ак-Жол» — за неї проголосували 49% виборців. Натомість опозиційна соціалістична «Ата-Мекен» здобула лише 8,6% голосів по країні, не подолавши існуючий в Киргизії виборчий рубіж у регіонах (0,5% голосів). Це ледь не закрило опозиціонерам шлях до парламенту і могло зробити киргизький законодавчий орган повністю однопартійним.

«Перепусткою» у парламент для опозиціонерів стало рішення Верховного суду країни, який скасував регіональний проходійний бар'єр.

Але опозиція заявила, що все одно не визнає результатів виборів.

ДМИТРІЙ СКРЯБІН
журналіст (Росія)

Дисидентський заклик

Російські демократи залучили до своєї справи колишнього політв'язня В.Буковського. Але чи єм допоможе?

Владіміра Буковського висунули кандидатом на посаду президента Росії. Так, того самого Буковського, якого у 1976 році керівництво СРСР обміняло на лідера компартії Чилі Луїса Корвалана. Буковський тоді відбув 7-річний термін у радянській в'язниці, а Корвалана посадили після приходу до влади Піночета. До того часу Буковський вже був одним із найвідоміших на Заході радянських політв'язнів — 4 арешти, примусове лікування у спецпсихушці, табори, в'язниці. Газета «Правда» як друкований орган ЦК КПРС зрозуміло пояснила громадянам: Буковський — злісний хуліган. Люди дещо старші напевно ще пам'ятають приспівку, що гуляла тоді країною: «Обміняли хулігана на Луїса Корвалана».

Після розвалу СРСР, Буковському повернули російське громадянство. Він неодноразово приїздив у Росію і в 1992 році навіть брав участь у розгляді «справи КПРС» у Конституційному суді РФ. Загалом, послідовний антикомуніст, дисидент без страху і докорів. Але за сучасних російських реалій ні в кого немає шансів на серйозну конкуренцію з кандидатом Кремля Дмитрем Медведевим, на якого працює увесь адміністративний та інформаційний ресурс влади. А російська опозиція роздроблена та велими нагадує українську зразка 1999 року. Усі розмови про єдиного кандидата так і залишилися лише розмовами. Сьогодні висунуто вже троє: Михаїла Касьянова, Бориса Немцова та Владіміра Буковського. Хоч як і раніше ведуться переговори про те, що із троєх має залишитися один, рейтинг якого буде найвищим. Особисті амбіції

уже не відіграють жодної ролі. Бо, на думку Буковського, йдеться вже не просто про вибори, а про порятунок країни: «Знову з'явилися політв'язні, що для Росії з її історією рівнозначно симптомам смертельної хвороби».

У далекі 1960-ті, коли Буковській організовував перші несанкціоновані мітинги, усі вважали, що у дисидентів немає ані найменшого шансу на перемогу. Але уже у 1991-му СРСР безславно розвалився. Нині у дисидентах опинилися і колишній прем'єр Касьянов, і колишній віце-прем'єр Немцов, і колишній політв'язень Буковський. А режим Владіміра Путіна зовсім не виглядає таким монолітним, як радянська влада. Поки що, в усікому разі, загроза дестабілізації в Росії в результаті боротьби кремлівських кланів виглядає куди реальнішою, ніж вірогідність перемоги опозиціонерів.

ФОТО: Reuters

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Є потенціал

Хочеться пишатися цією землею. І щоб і самому, і дітям було чим пишатися. Бруду, зрад, порозок було тут вдосталь. Так само і зараз багато різноманітних паразитів з кривим світобаченням. Тільки гроші приходять і йдуть, люди вмирають, виродки зникають, але завжди є наступне покоління і завжди наступає завтра. В Україні є потенціал стати гідною країною. Тільки незрозуміло, що робити — голосувати, ходити на демонстрації і виховувати літів, або ...

Peter_Kiev 15.12.07, 14:46

Критерій патріотизму

Справа не в тому, хто якою мовою розмовляє, а в тому, наскільки любить людина країну, в якій народилася і в якій живе. Ось, наприклад, якщо, виходячи з п'ого, порівнювати російськомовне пасолгнія Києва і Донецька, то це небо і земля.

Kиїв! 17.12.2007, 14:21

Аварійне

Кількість аварій безпосередньо пов'язана з міською владою. Вона розподає клаптики землі в місті, де з порушенням усіх норм будується багатоповерхівки та офісно-розважальні центри. Будують практично на голові один у одного. При цьому цілком логічно, що той, хто купить там квартиру (за ці ціни), купить і авто, а то й кожному членові родини. А ось дороги залишаються такими ж. Замість того, щоб будувати трирівневі, як в усому світі.

Саша Київ 17.12.2007, 10:44

Політичний барометр

У нас в Донбасі зранку була похмура погода, а після обрання Юлі Володимирівни прем'єром, всі хмари зникли, і зараз яскраво світить сонце. Навіть природа радіє цій ясній події.

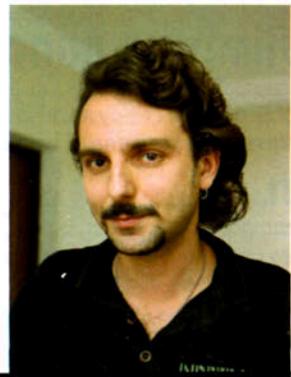
Thinking 18.12.07 14:52

Вибачення

Редакція відчуває сором за помилку на стор. 23 в попередньому числі **Тижня**, яка сталася з суто технічних причин. Нам, і не лише нам, добре відомо, як звати нового міністра закордонних справ України. Бажаємо панові **Володимиру Огризку** успіхів у обстоюванні інтересів нашої держави.

Джерела: pravda.com.ua, censor.net.ua

РОМАН КАБАЧІЙ
редактор відділу історії та науки

Так отож...

Грудень у поляків асоцієється із введенням військового стану в 1981 році. Часи, котрі частина українців згадує як ідилію у стилі колгоспу «Тихе життя», наші західні сусіди називають тихим жахіттям. Замовки телефони, було впроваджено комендантську годину, розпочалися арешти. Було розпущені кілька профспілок, зокрема артистичну і журналістську. І це після того, як «Солідарність» ніби домовилася з владою про нормальні співіснування. Один із ініціаторів введення надзвичайного положення Войцех Ярузельський намагається переконати, що коли б у його оточенні не визріла така думка, її б прийняли у країнах Варшавського договору (читай — у Москві). Повторилася б ситуація Праги 1968-го або Будапешту 1956-го.

Військовий стан було скасовано лише 22 липня 1983 року. Країна жила у режимі диктатури: в університетах панувала система доносів, у костелах люди боялися сповідатися своїм багаторічним духівникам, за анекдоти про росіян можна було загриміти до в'язниці. Ситуація не поліпшилася: у народі сміялися, що єдиним народом-вегетаріанцем у ХХ ст. є саме поляки — м'яса як такого на полицях магазинів не було. Польшу ж називали найвеселішим бараком соціалістичного табору: на новорічних листівках Ярузельського зображали верхи на бойовій гранаті

або ж відсилали привітання від його імені та побажання «покірного» Нового року.

Українці талони на харчі пізнали лише наприкінці Перебудови і пов'язували з особливостями влади «демократії» і «бандьор». Поляки апробували їх ще на початку 1980-х. І ніхто не намагався розповідати, що то польська національна ідея винна в усіх негараздах. Другого шансу на зміни вже не було упущенено, і в 1989 році у Варшаві було сформовано некомуністичний уряд. Ми ж у грудні 1991-го обрали Президентом колишнього заввідомом ідеології ЦК. Коли починають нарікати на нашу країну та на наших людей, що, мовляв, ніколи у нас не буде «як у них», зауважу, що переважно не подобається все це тим, хто вважає похід у «світлі минуле» панацеєю від недовреності сьогодення. То хоча б навчиться у «них»! Поляки, які віками «злім нетихим словом» згадували німців, повагу до їхнього способу ведення господарства, підходу до власних прав і свобод виявляли. За посткомуністів у Польщі голосує так звана східна стіна — депресивні регіони вздовж українського та білоруського кордонів. Сусідам поталіло, бо там, на відміну від України, не проживає левова частка населення, і теперішня «Польща «Б» принаймні розуміє, чому «Польща «А» живе краще.

Редакційна рада: Анатолій Бондаренко, Кирило Галушко, Роман Кульчинський, Юрій Макаров, Лідія Смола, Олексій Сокирко, Роман Цуприк

АДРЕСА «ТИЖНЯ»

Листи надсилайте за адресою: 03040, Київ, вул. Васильківська, 2а
Телефонуйте: (044) 503-3740; факсуйте: (044) 503-3740
E-mail: office@ut.net.ua

Горілочкa

Там, де веселі!

Ліцензія №119 видана ДДАКБДА України 06.07.2006

Найдiнне пiдiймання Апiкоти в дiйсностi
В'їжджай в свiт здоров'я!

Катерина

фото: Р.Ніл.

Ющенко:

**«В АМЕРИЦІ
Я СУМУЮ
ЗА УКРАЇНОЮ»**

Від американки в поведінці першої леді залишилося чимало. Вона завжди по-американськи усміхнена, завжди позитивно налаштована й напрочуд організована. Якщо вдуматися, вона є втіленням американської мрії: коханий чоловік, багато дітей, шалена громадська активність і результати діяльності, які можна побачити на власні очі.

Розмовляв Юрій Макаров

Я сам спостерігав у Америці, у Канаді: бути українцем, ukies, як там кажуть, – це дуже престижно. Ти можеш пишатися тим, що ти – українець. У нас тривалий час було навпаки. І навіть тепер залишилася певна тінь другорядності, незручності... Як ви можете це пояснити, маючи обидва ці досвіди?

– Дійсно, за кордоном усі пишаться своєю Батьківщиною, свою культурою. Ми в українській діаспорі всі були дітьми тих, хто був змушений залишити Україну. Ці люди не хотіли їхати, але були гнані системою, війною. І вони нас вчили не тільки любити українську культуру, мову, музику, але й відчувати велику відповідальність за країну, яку вимущені були покинути. Нас вчили, що в ті часи, коли Україна була частиною Радянського Союзу, можливо, тільки від нас люди будуть знати, що є така країна – Україна. Тільки ми зможемо пролобіювати її інтереси, проінформувати про такі події, як Голодомор, про наших правозахисників, які сиділи у в'язницях, – це наша відповідальність. Це перше. Друге: ми виростали в державі, де бути непатріотом вважається неможливим. Американець ніколи не скаже, що він не любить Америки, бо його ніхто не буде поважати. І тому американці поважали тих людей, котрі любили Батьківщину своїх батьків. На день Святого Патріка кожний ірландець ▶

брав участь у параді в Чикаго, в Нью-Йорку, всі носили зелене в той день і раділи, що є така країна Ірландія. Поляки мали свої церкви і показували, що вони поляки. Всі національності пишалися тим, що вони є. І українці так само. Тут, в Україні, все було на-впаки. І не лише під час Радянського Союзу, але і до того. Десятиліттями, століттями принижувалося все українське. Говорили, що українська – це, в найкращому разі, провінційна мова, в найгіршому, що вона взагалі не існує, що це діалект, що це сільська мова. Тих, хто розуміли, ким вони є, які говорили, писали українською, випищували. Залікували й інтелігенцію, і простих людей, у великих масштабах, як Голодомор, і у малих, коли сміялися в університеті, в автобусі, якщо ти заговорив українською. І люди боялися говорити, ким вони є. Вони, може, і любили цю культуру, наші пісні, любили писанки, але вони боялися це показувати. Я вважаю, що зараз все змінюється...

У. Т.: Чекайте, минуло майже 20 років – за цей час з'явилося нове покоління, котре й досі трохи соромиться...

– Так, нове покоління інше, але всі ці 20 років ми жили ще з наслідками того страху, який був у наших батьків, у наших дідів, які боялися говорити українською, часто не знали української, яким вже було зручно говорити російською. Я не засуджу тих людей, яким зручніше говорити російською, я їх розумію, тому що мені, коли я приїхала сюди, було зручніше говорити англійською. Але була відповіальність, і ми з друзями все частіше починали говорити саме українською. Століттями наші люди хотіли говорити українською, але ім не дозволяли, а тепер, коли ми вільні, коли ми маємо право, ми цього не будемо робити? Чи ми не зраджуємо, коли так робимо? Але хочу наголосити, що великі зміни в цьому питанні є. Коли я приїхала в Україну у 1991 році й говорила в тролейбусі українською, всі дивилися: о, це, мабуть, дівчина із села... Тепер, коли люди в метро, у тролейбусі говорять українською, люди думають: це, напевно, інтелігенція...

У. Т.: Я такої реакції не зустрічав.

– Коли наша команда десь виграє, піднімають прапор, грає гімн, всі радіють, всі плачуть: «Ми виграли!» Український гімн ви вже почуєте і в Доне-

Моду в українському істеблішменті на національні стрій вдалося впровадити Катерині Ющенко

цьку, і на Дерибасівській, і не тільки з офіційних нагод. Люди вже пишуються тим, що вони є українцями. Коли Кличко виграє, люди вже не відчивають, що це колишній Союз, це вже Україна. Наприклад, про Голодомор кілька років тому багато людей чи не знали, чи не хотіли говорити, бо боялися. Я не дивуюся, що люди боялися бути українцями. Навпаки, я дивуюся, що вони могли всі ці століття зберегти цю мову, цю культуру, а не стати просто частиною великої імперії. Вони це витримали, вони зуміли і у 18-му, і у 20-х роках кілька разів повстати, і в 40-х, і в 70-х, і потім у 90-х встати і сказати: «Ми українці». Оде мене дивує.

Додам, але, певно, ви цього не опублікуєте. Всі ті, хто приїздив останнім часом у Америку, говорили: «Ми з Росії». Коли я запитувала, звідки саме з Росії, вони відповідали: «З Києва, з Одеси, з Луганська». «Так це ж Україна!» – дивувалася я. «А яка різниця? Все це Росія. Всі євреї, українці, баптисти, католики – всі ми руські», – чула я у відповідь. Але після того, як наші люди показали у 94-му, що ми є українці. І це було в усіх газетах, в усіх журналах, по телебаченню... То тепер, коли я приїжджаю, всі прибігають: «Знаєш, у мене дід з Одеси, то я українець!» А раніше казали: «Ми руські». Тепер радіють: «Ми з Бердичева, а ми зі Львова, а ми з Харкова,

ВПРИТУЛ

ми українці». Це вказує на дуже великі зміни у сприйнятті України.... Я знаю Україну з 1991 року і те, чого ми досягли за ці 16 років... Жодна країна у світі за 16 років не зуміла би зробити більше.

МУШУ ЗІЗНАТИСЯ, ЩО ВЖЕ НЕ ТУЖУ, НЕ СУМУЮ ЗА АМЕРИКОЮ. НАВПАКИ, КОЛИ Я ТАМ, А ЦЕ БУВАЄ ДУЖЕ РІДКО – ЗДАЄТЬСЯ, Я УЖЕ ПІВТОРА РОКИ НЕ БУЛА – Я ДУЖЕ СУМУЮ ЗА УКРАЇНОЮ, ЗА ТИМ, ЩО Я ЛИШИЛА ТУТ

У. Т.: Що стосується вашої власної ідентичності. Ви американка українського походження. Ваша американська частинка серця тужить за Америкою?

— Я вже давно громадянка України, я здала свій паспорт, відмовилася від громадянства, зараз у мене з Америкою суть формальні відносини. Але я виростла там, я вдачна Америці, що вона прийняла моїх батьків у дуже важкі часи, дала їм можливість гідно жити і дати освіту їхній доньці. Я була дитиною емігрантів. Ми не були багатими, але Америка дала мені можливість вчитися в найкращих університетах, можливість працювати там, де я хотіла. Це дуже велика перевага Америки, Канади, яка, мабуть, не існує в інших країнах світу: будь-яка людина може піднятися до будь-яких вершин, а будь-яка високопоставлена людина — впасті. Там дійсно є рівні права для всіх. Я думаю, що Америка вплинула на мій світогляд у дуже важливих питаннях, таких, як роль громадянина в суспільстві. В Америці, коли бачиш якусь проблему у суспільстві... тебе з дитинства навчають у школі, в церкві, що це твоя відповідальність, ти мусиш вирішувати цю проблему. Це інша відповідальність, ніж була у соціалістичній Україні: там, коли по ТБ кажуть, що держава виділяє кошти на те, на се, перша твоя реакція — як добре, друга — а чи я хочу, щоб мої гроши йшли на цю програму? Чи не могла б я вирішити цю проблему тут, на моєму рівні, в недержавній формі, бо всі розуміють, що коли гроші йдуть через державу, значна частина лишається в тій бюрократії — і це є частиною ментальності людей. В Україні це тільки починається, люди дійсно починають так думати. Отже,

мушу зізнатися, що вже не тужу, не сумую за Америкою. Навпаки, коли я там, а це буває дуже рідко — здається, я уже півтора роки не була — я дуже сумую за Україною, за тим, що я лишила тут.

їну, побачити її, потім повернутися додому — і все. А з Україною... Ми розуміли: якщо ми не працюватимемо, то, може, її вже взагалі не буде... Греки їхали у свою незалежну країну, для них це було можливо. Вони могли їсти свою їжу, побути на островах і приїхати додому — відповідальність закінчується. Все. А в нас було почуття, що коли ми не будемо працювати, про цю країну забудуть.

У. Т.: Ключове слово знову — відповідальність.

— Так. Прибалти мали таку саму відповідальність: естонці, литовці, латиші завжди були з нами, коли ми організовували демонстрації перед Радянським посольством. Моя естонська подружка завжди приходила на наші мітинги. А я ходила на її. Ми всі ходили один до одного, поляки трошки менше були організовані, тому що у них багато поколінь приїзділо, вони були більше асимільовані, робили переважно

У. Т.: Мені все-таки здається, що українська ностальгія в цьому сенсі — досить унікальна штука. Мені важко уявити американського, скажімо, грека, який підтримує такий зв'язок із країною предків. Хіба що китайці??

— Коли я мала років 12, я думала, чому я не народилася француженко — я б могла поїхати в ту країну

ДОВІДКА

Перші леді світу

Жаклін Лі Був'є Кеннеді
Журналістка за освітою, Жаклін стала взірцевою домогосподаркою, яка стежила, щоб у чоловіка була добре випрасувана сорочка й начищені черевики, а в холодильнику досить їжі й пива, щоб гідно зустріти раптових гостей. Мала двох дітей. Вважалася законодавицею в галузі моди та смаку.

Ненсі Рейган
Колишня голлівудська актриса, яка познайомилася з чоловіком, коли він був президентом Акторської гільдії. Мати двох дітей. Скрізь супроводжувала чоловіка. Усупереч тодішньому етикету, президент Рейган та його дружина скрізь трималися за руки, немов діти.

Черрі Блер
До шлюбу підприємниця натурницею. Адвокат за освітою, Черрі не кинула роботу, коли її чоловік став прем'єр-міністром, і заробляла більше за нього — 300 тис. фунтів на рік. Спеціалізувалася на юридичних справах, пов'язаних із порушенням прав людини. Виступає з платними лекціями. Має з чоловіком чотирьох дітей.

Сара Браун
Колишня хіпі, випускниця Брістольського університету, познайомилася з майбутнім чоловіком, коли лейбористська партія стала клієнтом PR-фірми, що належала їй. Мати двох дітей. Заїмається благочинністю. Її внесок у підвищення іміджу чоловіка та його партії вважається неоціненим.

Гіларі Родем Кліnton
Юрист за фахом, Гіларі зробила успішну бізнесову та політичну кар'єру незалежно від свого чоловіка. Коли Вільям Кліnton став президентом США, її річний дохід становив 250 тис. дол. Брала активну участь у політиці, під час президентства чоловіка намагалася реформувати медичну галузь країни, 2001 року стала сенатором. Вважається одним із фаворитів на президентських виборах 2008 року.

культурні речі, а ми — політичні. Чехи були політизовані. Політизовані були й інші національності: тайванці, болгари, деякі азійські — камбоджийці, наприклад. Вони були політизовані, бо багато бачили горя на Батьківщині й відчули, що в Америці можна вплинути на події в їхніх країнах. Ми дійсно підтримували один одного.

У. Т.: Що стосується Америки... Наші люди, які не мали безпосередніх контактів з американцями, які, може, ніколи не бачили жодного живого американця, вони подеколи мають якесь спотворене, негативне й незрозуміло вороже уявлення про Америку... У вас є пояснення цьому? Ви з цим стикалися?

— Дуже часто стикалася. Це радянська пропаганда, десятиліттями спрямована на те, щоб творити образ страшного ворога. Як, пам'ятаєте, коли мій чоловік балотувався в Президенти, картинки в іміджі дядечка Сема, в іміджі великого павука, що хоче з'їсти Україну? Вони професійно, віддано працювали, що люди зненавиділи Америку. Є сили, які й зараз працюють на це. Створюють образ ворога. Коли я вперше приїхала сюди, я не зрозуміла, чому це існувало... Я казала про це своїм друзям, своїм родичам, що я не розумію... Америка ніколи не була у стані війни з вами, навпаки, і Україна, і Радянський Союз разом з Америкою воювали проти фашистів. Прямих ворожих відносин ніколи не було... Була конкуренція в часи холодної війни, але ворожих стосунків не було. Що поганого вам зробила Америка? Ніхто чітко не міг відповісти, але во-

| Світські заходи, як і статус, перша леді використовує у «власних» інтересах — для просування благодійного фонду та збирання коштів

ВОНИ КАЗАЛИ: «ВИ НАМ НАГАДАЛИ ПРО ЦІНУ СВОБОДИ, ВИ ЦЕ ЗРОБИЛИ ТАК КРАСИВО, З УСМІШКАМИ, З ПОЗИТИВНИМИ ЕМОЦІЯМИ, З МИРОМ, І ВИ ДЛЯ НАС СТАЛИ ПРИКЛАДОМ». ТОМУ НЕ ПОТРІБНО ГОВОРІТИ, ЩО МИ МАЄМО СТАТИ ІНШИМИ, НАВПАКИ — ІНШІ ВЗЯЛИ З НАС ПРИКЛАД

вороже ставлення існувало, і тепер воно є. І що Україну якось хочуть загарбати... Одна наша політична колега розказувала, що на одному мітингу, коли виступав мій чоловік, а це було у 94-му році, літня жінка сказала: «Який гарний чоловік, може, і

був би хорошим Президентом, але ж на другий день американські танки будуть тут...» І ця жінка-політик каже: «Бабцю, ну скажіть, що хотіли б американці тут, у вашому селі, взяти? (Це під Луганськом) Ваші кошки? Які танки?» НАТО для деяких

людей означає, що на другий день тут будуть американські танки... Я нещодавно була в Польщі, і мені розповідав один депутат, що приїхали наші депутати, казали: «Ви вже в НАТО, а де американські танки?» Їм відповідали: «Ви не розумієте, вступ у НАТО — це участь у союзі, і це не означає, що їхні танки мають бути у нас... це свідомо спотворене уявлення, і зміниться воно тільки тоді, коли люди самі почнуть їздити, починутъ вчитися».

Є дуже гарні приклади зміни такого уявлення. Фонд «Україна — США» здійснює обміни між муніципалітетами, між містечками, і формуються побратимські відносини, як між Артемівськом на

ВПРИТУЛ

ФОТО: REUTERS

Донбасі і Олахою штату Небраска. Коли проводили опитування по телебаченню, хто є вашими найкращими друзями: Європа, Росія чи Америка. Протягом дня тривало голосування: коли вдома були лише пенсіонери, виграла Росія; потім — Європа; потім — Америка; а за вечір, коли молоді люди прийшли додому, даних точно не пам'ятаю. Можу дістати статистику: було 70% — Америка, 20% — Європа, 10% — Росія. Чому? Тому, що Артемівськ мав ці побратимські відносини, половина молоді там побувала, вчилася, місцеві бюрократи там були. Коли знаєш людей безпосередньо, розумієш, що вони не вороги. І розуміння це буде з часом.

У. Т.: Ви повсякчас вживаєте ключове слово «відповідальність». Чи є у вас відчуття, що в українців з'являється все більше цієї відповідальності за свою країну, за свою маленьку територію, за свою громаду?

— Я вважаю, що у 2004 році, коли люди вийшли на Майдан, це було демонстрацією відповідальності для світу. Це дуже вразило надзвичайно багато людей і в Європі, і в Америці, і в Канаді, і в інших країнах. Вони казали: «Ви нам нагадали про ціну свободи, ви це зробили так красиво, з усмішками, з позитивними емоціями, з миром, і ви для нас стали прикладом». Тому не потрібно говорити, що ми маємо стати іншими, навпаки — інші взяли з нас приклад. І цю відповідальність я бачу кожен день. Ми не можемо чекати, що кожний громадянин сьогодні стане відповідальним, тому що нам дуже багато років говорили: мовляв, не мішайся в ці справи — це питання високого вождя, а ти не мішайся. Але з кожним днем ми бачимо: наша еліта, наші зірки, наші спортсмени беруть участь у благодійних акціях. Люди починають брати в цьому участь, і ми зустрічамося з ними: чи це жінки, у яких діти хворіють на ДЦП, чи це якась церква, яка починає щось робити для бідних у суспільстві... І потім, прості громадяни — подивіться, що сталося, коли ми збиралі гроші для дитячої лікарні майбутнього за допомогою SMS: 400 тисяч українців віддали по 5 гривень...

У. Т.: Скільки?

— 400 тисяч українців — це велика кількість. По-перше, тому що вони довіряли, і це добре, що люди відновили цю довіру суспільства до діячів. По-друге, вони побачили: може, це невеликий внесок, але я зробив його. Мені здається дуже важливим, що люди змінюють своє ставлення.

У. Т.: Що стосується довіри. Це ще одна ключова критична позиція для українського суспільства — люди не довірюють один одному, як в побутових контактах, так і в справах. Я не кажу про село, де всі люди знають один одного, але коли приїздять у місто, підсвідомо починають ставитися до тебе, як до шахрая, який може обдурити...

— І, можливо, є причини.

У. Т.: І, можливо, є причини. Але без певної, може, надлишкової довіри неможливо зрушити з місця!

— Я вважаю, що наслідок того, що зруйнували церкви, зруйнували віру і дух, впровадили матеріалізм. Це суть комунізму — матеріалізм. І дуже багато відносин були пов'язані з матеріальним. Коли я у 70-х роках приїжджаю в Україну, всі між собою були пов'язані. Та, що працювала в магазині, давала м'ясо тій, що на будівельних роботах. І це були надзвичайно матеріальні відносини, і люди вчили цього дітей. А довіра починається, коли передовсім є шанси на справедливість. Як хтось тебе обкраде, ти можеш відновити справедливість. В умовах щоденної бюрократії як можна довіряти, якщо ти знаєш, що сьогодні ти заплатила хабар в ЖЕКу, хабар ДАІ. Потрібно це винищити. Справедливість у судах, відмова від хабарів — такі кроки допоможуть один одному довіряти. Віра, відчуття відповідальності не тільки один перед одним, а й перед Богом — я думаю, що це вплине. Ці процеси йтимуть дуже довго, але коли я їїджу по університетах, я бачу, що наші молоді люди вже мають інший менталітет, вони вже думають по-європейськи... Я вважаю, що це дуже велике досягнення. ■

ДОВІДКА

Катерина Михайлівна Ющенко (Чумаченко) народилася 1961 року в Чикаго, США, в родині українських емігрантів. У 14 років вступила до Спілки української молоді. 1982 року закінчила Джорджтаунський університет за фахом «Міжнародна економіка», 1986 року отримала ступінь МВА в Університеті Чикаго. Працювала асистентом заступника Держсекретаря з питань прав людини та гуманітарних справ, заступником голови офісу громадських з'язків Білого дому, у міністерстві фінансів США та Конгресі США. З 1993 року приїхала на роботу в Україну в компанії KPMG Peat Marwick/Barents Group. Того ж року познайомилася з тодішнім головою Нацбанку Віктором Ющенком, за якого вийшла заміж 5 років по тому. Має трьох дітей. Голова національної ради благодійного фонду «Україна — 3000».

Психіатричний трилер

В УКРАЇНІ ПОЧАЛИ ЗНІМАТИ ФІЛЬМ ЗА ТРИЛЕРОМ «ІЛЮЗІЯ СТРАХУ», НАПИСАНИМ ОДНИМ ІЗ ЛІДЕРІВ БЮТУ, ЕКС-КЕРІВНИКОМ СБУ, ПЕРШИМ ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄРОМ ОЛЕКСАНДРОМ ТУРЧИНОВИМ

У центрі цього твору – історія підприємця Ігоря Короба, який став жертвою «наїзду». Підприємець не витримує випробувань – у нього починаються галюцинації. Коробу вважається, що він біблійний цар Соломон. У кінці оповідання межа між реальністю та галюцинаціями стає такою тонкою, що її, здається, вже не бачить навіть він сам.

Автор: Антон Зікора

Полум'яний революціонер та колишній очільник СБУ Олександр Турчинов – фігура по-мітна і впливова. Тому звітка про майбутню появлу фільму «Ілюзія страху» викликала в редакції **«Тижня»** бурхливе обговорення вихідного матеріалу для картини. Найжорсткіші критики не без іронії заявили, що ця книжка – не психологічний, а психіатричний трилер. Мовляв, «Ілюзія страху» – свідчення шизофренії автора, і цей текст потрібно додати до історії хвороби потенційного пацієнта. Я особисто не бачу нічого страшного в шизофренії, навпаки, серед шизофреніків є дуже багато цікавих авторів. Адже шизофренія – хвороба розумних людей із тон-

менницьких амбіцій. Цю тезу підтвердив і сам Олександр Валентинович: «Завжди писав. Писав виступи президентом, прем'єром, і тепер пишу художні книжки».

Суперечлива, звісно, теза, особливо в тій частині, що характеризує його книжки як художні. «Ілюзія страху» гідна стояти на одній полиці із віршами Олександра Мороза. Тут безліч ляпів і стилістичних помилок, російський текст сповнений українізмів й абсурдних зворотів.

Однак Олександр Турчинов виступає не тільки в іпостасі письменника, а й у ролі проповідника – а яким ще має бути політик і авторитетний громадський діяч, якого журналісти між собою називають Пас-

«ІЛЮЗІЯ СТРАХУ» – ЦЕ ПЛІД НЕ ШИЗОФРЕНІЇ, А ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ГРАФОМАНІЇ

кою душевною організацією. Наприклад, на Сході психічно хворими вважають тих, хто пережив великий духовний досвід, але без певної підготовки. Тому з «Ілюзією страху» усе сумніше. Це плід не шизофренії, а елементарної графоманії. Отже все набагато простіше, адже графоманія – це відсутність літературного досвіду і таланту за наявності пись-

тором? «Життя з його страхами, заворушеннями і переживаннями – лише ілюзія», – пафосно повідомляє він читачам і глядачам. Скажемо прямо: не надто свіжа сентенція.

Не нове і звернення до біблійних сюжетів. І тут мимоволі напрошуються паралелі з «Майстром і Маргаритою» Михайла Булгакова та

Не лякайтеся. Це ілюзія

«Плахою» Чингіза Айтматова. Тільки якщо Булгаков і Айтматов апелюють до Нового Завіту, то Турчинов (уже даруйте, що пишу це прізвище в одному реченні із першими двома) – до Старого. Нагадаємо: головному герою вважається, що він цар Соломон. У трейлері, короткій демоверсії картини, запропонованому журналістам, під кадрами, на яких зображені людські жертвопринесення, такі слова: «Підступність і лють, глибока давніна і сучасність. Усе це переплелено у вузол ілюзій». Мало того, зазадається підозра, що і підприємець Короб, якого гнобить «режим», і цар Соломон – все це проекції психічної структури Олександра Валентиновича.

І ПІВМІЛЬЙОНА ДОЛАРІВ

Але із цього матеріалу може вийти непогане кіно. І це не дивно: на основі посередньої літератури часто знімають хороші картини – достатньо згадати радянські фільми за творами Агати Крісті. Тим більше, що для роботи над «Ілюзією страху» зібрано дуже сильну команду з українських і почасти російських фахівців. Роль го-

ВПРИТУЛ

Зйомки фільму нагадують політику: диму багато – результат невідомий

ловного героя виконує Андрій Панін («Тайговий роман», «Доктор Живаго», «Мама, не горюй», «Бригада» та інші). Також у стрічці задіяні Олексій Петренко («Жорстокий роман», «Сибірський цирульник»), Сергій Гармаш («Біси», «Свої»), Олексій Горбунов («Країна глухих», «День народження буржуя»). А також Давід Бабаєв, Олена Бабенко, Віктор Сарайкін –

відомі актори, яких неодноразово визнавали найкращими у різних міжнародних конкурсах і фестивалях. Виконавчий продюсер Дмитро Колесніков – продюсер картини «Цикута». Оператор – Сергій Михальчук, митець зі світовим іменем.

Здається, з такою командою можна й «Оскара» легко взяти. Проте бентежитьте, що режисер-постанов-

ник фільму Олександр Киріenko, а креативний продюсер Юрій Бутусов, відомі як «батьки» картини «Помаранчеве небо». І тому є загроза, що вони просто вб'ють усі зусилля талановитої команди. Глядачі пам'ятають у «Помаранчевому небі» притягнутий за вуха 5-хвилинний епізод із Морозом, де «майданний» Олександр Олександрович читає головним героям нотації, хоча фільм і без цієї сцени досить слабкий. Тому хтось, може, й у кінці «Ілюзії страху» Олександр Турчинов не втримається і з'явиться у кадрі в ролі самого себе з Біблією в руках та почне віщати щось високодуховне і про БЮТ?

Не дивно, що продюсера атакували підозрами про політичну заангажованість майбутнього фільму. Автор «Помаранчевого неба» все заперечував. Жодної політики, усе – чисте мистецтво, відродження українського кінематографа та фестивальна доля картини.

«Це фільм про кожного з нас, про наші з вами ілюзії, ваші та наші страхи, проблеми, – повторював його слова Турчинов. – Ніякої політики».

Бутусов повідомив, що фільм коштуватиме 2,5 млн гривень, які швидко «відіб'ються». Проект здійснюється коштом приватних інвесторів.

– Чи немас серед цих приватних інвесторів самого Турчинова? – запитали в Бутусова.

– Що ви, якби Олександр Турчинов був інвестором цього фільму, ми б одразу сказали. Це була б найкраща реклама.

Це твердження – очевидний пеперібр, що змусив мене вкотре поставити під сумнів успішність всього проекту. Людям, задіяним у кіно, добре відомо, що немає гіршої реклами для фільму, ніж сказати, що він фінансується автором книжки, за якою екранізується. Бутусов це чудово знає, до того ж знає, що ми теж це чудово знаємо, – так навіщо акцентувати на цьому увагу?

Однак все одно ми будемо вболівати за фільм, інших у нас мало. Тим більше, що вже зараз є один потенційний глядач, якому 100-відсотково сподобається «Ілюзія страху». Тільки до початку сеансу Парасковію Василівну Королюк, відому як баба Паракса, варто обов'язково повідомити, за число книгою знято фільм, який, звичайно ж, не про політику, ні. ■

План-З

Тиждень детально вивчив текст коаліційної угоди демократичної більшості і зробив кілька відкриттів

Новий Кабінет Міністрів вперше в історії України буде діяти не відповідно до загальних декларацій, а за виліченням на папері планом. А громадяни, у свою чергу, отримали можливість вимагати від політиків дотримання пунктів цього плану.

Автор: **Анатолій Бондаренко**

Назва коаліційної угоди між фракціями більшості, які сформували другий Уряд Юлії Тимошенко, фактично співпадає з передвиборчою програмою БЮТу — «Українським пропривом». Однак, під час детального вивчення тексту виявлено кілька цікавих знахідок. По-перше, до згаданої передвиборчої програми угоди має дуже незначне відношення, а однакова назва використана лише для того, щоб не втрачати розкручений бренд. На-справді, її структура на 100%, а текст більше ніж на 90% співпадає з попередньою угодою, підписаною БЮТом, НУ та СПУ ще у 2006 році. Після входження СПУ в «антикризову» коаліцію про неї, звичайно, забули. Але, як з'ясувалось, не назавжди.

Поточний варіант спільногоплану дій, тепер вже другого Уряду

Список побажань від Президента — це також робота над помилками. У ній сконцентровано важкий досвід політичних баталій із Урядом Віктора Януковича та «антикризовою» коаліцією. Пропозиції глави держави знаходяться в додатках до угоди, серед низки першочергових законопроектів, що мали бути проголосовані ще до кандидатури прем'єра. Іншим бажанням Віктора Ющенка є прийняття нового варіанта Конституції — усі місця в тексті 2006 року, де йшлося про завершення або вдосконалення політичної реформи, виправлені відповідним чином.

Блоку Литвина залишають шпаринку для того, щоб можна було увійти в коаліцію. Заради цього з тексту попередньої угоди було викинуто пункт про те, що інші фракції та народні депутати не можуть входити до складу більшості.

ПОТОЧНА КОАЛІЦІЙНА УГОДА — КОПІЯ СПІЛЬНОЇ ПРОГРАМИ БЮТ, НУ ТА СОЦПАРТИЇ ВІД 2006 РОКУ

Тимошенко і коаліції, — це та сама угода, але після роботи над помилками за рік. На додаток вона припічена кількома політичними пропозиціями від Президента і парою-трійкою популістських обіцянок БЮТу з останньої передвиборчої кампанії, на кшталт негайного скасування призову, повернення знецінених внесків протягом двох років та заміни ПДВ податком на споживання.

Щоб коаліція діяла ефективно, БЮТ та НУ-НС домовилися підтримувати лише ті законопроекти та постанови, які пройшли узгодження в Уряді та отримали повну підтримку в Раді коаліції.

Додатково, врахувавши негативний досвід часів первого урядування Юлії Тимошенко, будь-якому учасникові коаліції заборонено публічно дискредитувати членів Кабінету Міністрів.

ФОТО: Getty Images

Водночас, підтримуючи законопроект, який передбачає широкі права парламентської опозиції, коаліція має шанс вперше зафіксувати її високий статус, як це і повинно бути у країні з досить розвинутою парламентською демократією.

Проблема ущільнювальних забудов за цей час зросла настільки, що коаліція у засадах своєї діяльності письмово обіцяє боротися зі знищеннем парків та скверів у містах.

Зі знакових моментів варто відзначити обіцянку удвічі збільшити фінансування музеїв та бібліотек, підтримати українське книговидавництво та прийняти зміни в законодавстві для створення сприятливих умов розвитку вітчизняної кінематографії. До речі, за останніми даними **Тижня**, кількість дубльованих українською мовою кіно-копій за 2007 рік, які демонструються в кінотеатрах України, становила менше 10% від їх загального числа.

ВПРИТУЛ

УРЯД ЮЛІЇ ТИМОШЕНКО: план пілотування складний, а погодні умови – несприятливі

Цікавим моментом також є те, що в угоді чітко зафіксовано надання статусу ветеранів війни бійцям Української повстанської армії.

Дуже сильною частиною програмами діяльності майбутнього уряду є розділ, присвячений реформі судоустрою. Запровадження суду присяжних, а також виборних мирових суддів, переатестація всіх суддів і, головне, перевірка відповідності їхніх доходів майновому стану покликані переламати жахливу поточну ситуацію. У зв'язку з цим коаліція також зобов'язалася провести серйозну реформу органів прокуратури та утворити Національне бюро розслідування (НБР), не в останню чергу для боротьби з корупцією. До речі, цьому присвячений найбільш перероблений розділ угоди.

Серйозність загрози тотального хабарництва змусила авторів додати багато нових способів протидії, навіть таких екзотичних, як створення у кожній установі та навчальному

закладі гарячих телефонних ліній, щоб громадяни могли скаржитися чиновникам із цих установ на прояви корупції з боку... самих чиновників або їхніх колег.

Новий Уряд разом із більшістю планує прийняти Податковий кодекс і як жест доброї волі до всіх, хто займається бізнесом або виробництвом, припинити планування надходжень від штрафів при складанні бюджетів усіх рівнів.

Коаліція оголосила про надзвичайно важливе для економіки країни рішення створити єдиний реєстр прав власності на нерухоме майно, зокрема й на землю. Питання лише, куди приведе дорога, вимощена такими добрими намірами.

Що стосується зовнішньої політики, вона знаходиться в межах стратегії, визначеної в офісі Президента: якнайшвидше вступити в СОТ, але водночас і провести перемовини щодо входження до Єдиного економічного простору (ЄЕП) для ство-

рення повноцінної зони вільної торгівлі. Загалом, угодою зафіксовано курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію, кінцевою метою якого є членство нашої держави у НАТО та ЄС.

Отже, у 2005 році перший Уряд Тимошенко прийняв програму «Назустріч людям», що складалася з розділів «Віра», «Справедливість», «Життя», «Гармонія», «Безпека» і «Світ». Вочевидь, не можна було вимагати виконання документа, назва якого звучить, як красива казка.

Друга програма Уряду Тимошенко мала бути прийнята у 2006 році, але рішення Олександра Мороза перейти на сторону «антикризовиків» перешкодило її реалізації.

Третя програма може стати «українським проривом» хоча б у тому значенні, що з її появою можна не тільки говорити про відповідальність влади, а й відстежувати, як діяє Уряд, щоб виконати свої офіційно проголошенні обіцянки. ■

Силова еліта

ПРАВООХОРОНЦІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

День міліції відзначається в Україні 20 грудня. Зараз, коли галузь учергове огинилася на порозі свого реформування в зв'язку зі зміною уряду, коли вітчизняних захисників порядку не лає хіба що лінівий, можна робити вигляд, що нічого не сталося, й обмежитися офіційними привітаннями, або знову пожартувати. Натомість Тиждень вирішив подивитися впритул на структуру сил, які покликані дбати про порядок, безпеку та спокій громадян. Сил – у широкому сенсі: і підрозділів МВС, і Внутрішніх військ, і навіть СБУ. Звісно, в кожного чимало претензій до охоронців порядку. Одне зрозуміло: могло би бути ще гірше. Це якби їх зовсім не було.

Автор: Андрій Котенко

«Барс»

3 тис.

«Омега»

«Скорпіон»

Боротьба з тероризмом

Ліквідація бандформувань

Затримання озброєних злочинців і звільнення заручників

Забезпечення громадського порядку, придушення заворушень

Охорона судових установ

Захист учасників судочинства

Боротьба зі злочинністю на дорогах, супровід високопосадовців та делегацій

ВПРИТУЛ

КОМЕНТАР

ВІКТОР ЧУМАК,
директор програм політичного
аналізу та безпеки Міжнародного
центру перспективних
досліджень

Забагато спецпризначенців

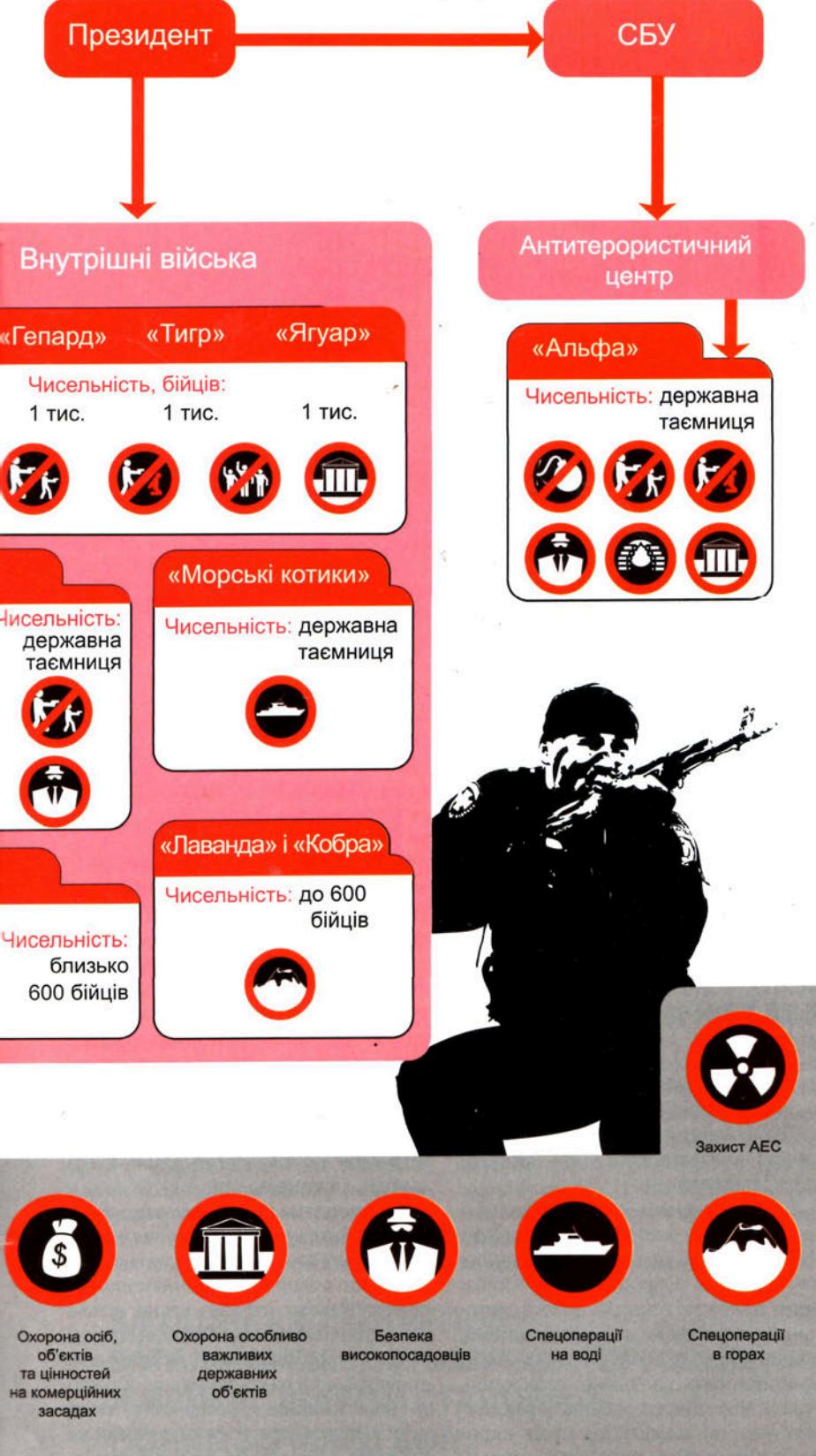
Головна проблема – недосконала структура українського спецназу – звичайно, не покращує показники ефективності його діяльності. У нас надто багато різних спецпідрозділів, які переважно дублюють функції, які можна було б передати одному. Не забуваймо й того, що тепер спецпідрозділи МВС та внутрішніх військ мають різне підпорядкування. Це дуже велика, я б навіть сказав, загроза, бо між структурами виникає конкуренція.

Найкращим виходом була б спеціалізація та об'єднання всіх спецзагонів (окрім «Альфи» СБУ, яка завжди має залишатися автономною) за видом діяльності. Їх варто розділити на три сфери: 1) антитерористична діяльність; 2) боротьба з організованою злочинністю; 3) охорона громадського порядку, охоронадержавних будівель, ескортування засуджених, боротьба з масовими заворушеннями тощо.

Важливим моментом цієї реформи має стати ліквідування внутрішніх військ взагалі, які є анахронізмом та пережитком радянської епохи. Їх потрібно перетворити на так звану «гвардію МВС», яка має об'єднати всі спецзагони, що зараз входять до структури МВС та ВВ. Це має різко підвищити ефективність діяльності всіх загонів, забезпечити централізованість та координацію. Це також має зняти, нарешті, проблему дублювання та конкуренції.

Слід зазначити, що у внутрішніх військ та їхніх спецпідрозділів є деякі функції, які неможливо перекласти на міліцію чи її «спецназ». Це, в першу чергу, охорона засуджених, охорона спеціальних об'єктів державного значення, наприклад дипломатичних представництв, державних органів, атомних станцій. Цим не мають займатися війська у прямому сенсі цього слова, якими є на цей момент ВВ України.

Ну, і останньою важливою проблемою є традиційне недостатнє фінансування. Звісно й постійна ротація кадрів, адже за ті зовсім незахмарні гроші, які отримує працівник спецзагону (офіційна платня бійця «Беркуту» становить біля 500(!) грн), не кожний погодиться ризикувати здоров'ям та життям. Тому, ця сфера потребує найприскіпливішої уваги держави, бо саме за цими загонами спеціального призначення майбутнє національної безпеки.

Незаконний рай

НЕЛЕГАЛЬНІ МІГРАНТИ ЗНАЙШЛИ КРАЩЕ ЖИТЯ В УКРАЇНІ. З ЦЬОГО МАЮТЬ ЗИСКІ ЧИНОВНИКИ, І МАФІЯ

Сотні мільйонів доларів на рік заробляють злочинні синдикати на транзиті мігрантів через нашу країну. Шлях десятків тисяч шукачів щастя закінчується тут. Слідом за своїми співвітчизниками крокують етнічні злочинні клани.

Автор: Богдан Буткевич

У столиці є місце, де шанси знайти нелегального іммігранта стовідсоткові. Це Троєщинський речовий ринок. «Нелегалів у нас – хоч відбавляй, особливо азербайджанців, узбеків та «гуків» (вихідців з Китаю та В'єтнаму. – Авт.), – каже мій знайомий, який має там свою «точку». – Раніше більшість із них працювали на Шулявці, але там базар спалили. Тепер, швидше за все, до нас переберуться». Але на прохання познайомити з таким-от нелегалом він на відріз відмовився. «Своя голова дорожча, – пояснює знайомий. – За таке у нас і підрізати можуть». Тож пошуки іноземців, які б погодилися поговорити із журналістом, були тривалими й нелегкими. Більшість просто вдавала, що не розуміє, про

чини, де давно вже живе старший брат. Але якийсь час не вистачало грошей. А потім справи пішли так добре, що він вирішив залишитися. Легалізувався кілька місяців тому, і зараз збирається перевезти до себе сім'ю, що живе в маленькому селищі під Баку.

Про своє нелегальне життя розповідає з посмішкою. Каже, є певна такса – плати її кожного місяця відповідним людям у міліції (назвати їхні прізвища або звання він відмовився), і все буде добре. Якщо все ж таки потрапиш у скрутне становище, то земляки завжди допоможуть. Що-правда, за це також потрібно певний відсоток віддавати – безпека має свою ціну. А легалізувався Камран вирішив тому, що хоче розширити бізнес – взятися за продаж сантех-

ЗА КОЖНУ ЛЮДИНУ, ЯКУ ПЕРЕПРАВЛЯЮТЬ ЧЕРЕЗ КОРДОНИ, ОРГАНІЗATORI ТРАФІКУ БЕРУТЬ ВІД 7 ДО 15 ТИС. ДОЛ. – ЗАЛЕЖНО ВІД ПУНКТІВ ВІДПРАВЛЕННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

що йдеться, а один підстаркуватий коресець навіть намагався покликати охорону, щоб вона викинула мене геть. Зрештою, коли я вже починав впадати у відчай, на очі потрапив оглядний, середніх років азербайджанець, який продавав джинси. На мою пропозицію поговорити про нелегалів він раптом пристав і кивнув у бік шашличної обабіч свого намету. Здивований несподіваним успіхом, я попрямував за ним.

Камран (назвемо його так) в Україні уже 6 років. Приїхав нелегально. Спочатку думав трохи пересидіти, а потім майнути до Німеч-

ніки. Вести такі справи у статусі нелегала все-таки важкувато, адже потрібно постійно контактувати з митницею, податковою та іншими держструктурами.

Зі слів Камрана, азербайджанці, і не тільки вони, перестали розглядати Україну лише як транзитний пункт на шляху в Європейський Союз. Вони належно оцінили доволі непоганий, порівняно з Батьківщиною, рівень життя та досить легкі способи проникнення на нашу територію. Також мій співрозмовник переконаний, що, на відміну від своїх європейських колег, українські право-

охранці і чиновники здебільшого дивляться на нелегалів крізь пальці, і навіть мають із цього зиск.

ALL INCLUSIVE – 15 000 ДОЛ.

Схема прибуття нелегалів у нашу країну відпрацьована до найменших деталей. Мігранти з азійських країн скрупчуються у прикордонних з Україною областях Росії, з якою в нас, на-гадаємо, безвізовий режим. Потім вони потайки перетинають наш східний кордон (що зробити дуже легко) і одразу прямають на кордон західний – переважно з Польщею та Словаччиною. Після вступу Румунії в ЄС прикордонна служба в Чернівецькій області констатує різке збільшення кількості нелегальних перетинань також і україно-румунського кордону. В разі успішного потрапляння на територію Євросоюзу, нелегали намагаються загубитися серед своїх співвітчизників.

За найскромнішими підрахунками Служби безпеки України, через територію України проходить не менше 50 тис. нелегалів за рік. За кожну людину, яку перевозять через кордони, організатори трафіку беруть від 7 до 15 тис. дол. – залежно від пунктів відправлення та призначення. Якщо оперувати даними СБУ і зробити прості підрахунки, отримаємо 400 – 500 млн дол. на рік. І це лише прибутки від трафіку через українську територію. Правоохоронці європейських країн переконані, що сукупний прибуток злочинного світу від переправлення мігрантів до ЄС сягає кількох мільярдів доларів на рік.

Сприяння нелегальній міграції спецслужби Заходу вважають різновидом торгівлі людьми. Адже нерідко нелегалів у кінці подорожі чекає рабство. Ця надприбуткова сфера давно стала важливим пунктом доходів для міжнародних кримінальних угруповань, ставши в один ряд із торгівлею зброяєю та наркотиками. Більше того, вона здійснюється тими самими каналами та кланами. Міжнародні експерти пов'я-

[НЕБЕЗПЕЧНА МАНДРІВКА: у Києві цей китаєць-нелегал став жертвою бандитів із батьківщини

ФОТО: Дмитро Комаров

зують нелегальну міграцію з Китаю та Південно-Східної Азії з так званими тріадами — кримінальними угрупованнями, що зародилися ще в епоху Середньовіччя. Окрім них, до організації «міграційного бізнесу» мають відношення також російська мафія, до якої належать не тільки росіяни, але й усі синдикати з території колишнього СРСР — українці, кавказці, середньоазіати, молдовани та інші. До речі, «російський клан» використовує досить цікаву методику переправлення нелегалів через наш кордон. Під вивісками

туристичних фірм діють опорні пункти з переправляння нелегалів на Захід. Схема дуже проста — людина купує «туристичну путівку» і потрапляє в країну. А далі вона йде «по етапу» до місця призначення — країн ЄС. Про це під час своєї каденції говорив екс-заступник міністра внутрішніх справ Геннадій Москаль, вказуючи, що таких «фірм» у Росії діє не менше тисячі. Генерал притускав, що вони тісно контактиують з місцевими правоохоронцями, котрі мають чималий куш від такого бізнесу.

Існує також досить потужна албанська мафія, яка налагодила постачання нелегалів до Італії та Греції морським шляхом. За даними італійської газети «La Stampa», тільки в одній Італії мафіозні структури, що займаються переправлянням нелегалів, заробили за минулій рік не менше 1 млрд дол. За оцінками Інтерполу, загальна сума прибутків торговців живим товаром становить понад 3,5 млрд дол.

УКРАЇНСЬКИЙ НЕДОТРАНЗИТ

Для організації такого бізнесу конче необхідно мати зв'язки у верхах. І можна бути впевненим, що в Україні у всіх ділків, які займаються нелегальною міграцією, такі зв'язки є. Кілька років тому цей бізнес пов'язували з іменами скандално відомих екс-керівників львівської

**ЗА ОЦІНКАМИ ІНТЕРПОЛУ,
ЗАГАЛЬНА СУМА ПРИБУТКІВ ТОРГОВЦІВ
ЖИВИМ ТОВАРОМ СТАНОВИТЬ
ПОНДА 3,5 МЛРД ДОЛ.**

та закарпатської міліції, відповідно, Олегом Салом та Василем Варцабою. Втім, звільнення згаданих офіцерів із лав МВС мало вплинуло на потік нелегалів. За останні 2 роки простежується різке збільшення «людського трафіку» через нашу країну.

За даними прикордонної служби, за 7 місяців 2007 року лише за не-

законний перетин кордону правоохоронні органи затримали понад 6 тис. осіб. Загалом же цього року виявлено більше 19 тис. нелегалів. Скільки їх змогло подолати досить дірявий український кордон непоміченими вітчизняними охоронцями правопорядку, можна лише здогадуватися. За підрахунками Міжнарод-

ного центру з дослідження міграції (Відень, Австрія), на кожного спійманого в Євросоюзі нелегала припадає двоє, яким вдалося уникнути «знакомства» з міграційною службою. Зрозуміло, що українські правоохоронці мають набагато менше і досвіду, і засобів боротьби з нелегальними мігрантами, тому цей індекс для нашої країни можна збільшувати в кілька разів.

За останні роки спостерігається тенденція – далеко не всі ті, хто вже потрапив до нас, потім виявляють бажання їхати далі. Історія азербайджанського продавця джинсів – дуже типова.

«Основний потік мігрантів (які оселяються в Україні. – Ред.) іде з Азербайджану, Вірменії, Узбекистану й Таджикистану, – стверджує експерт із питань імміграційної політики Міжнародного центру перспективних досліджень Віктор Чумак. – Цим людям набагато легше освоїтися тут, адже досвід співжиття у складі СРСР нікуди не подівся. І робота для них знаходиться – або торгівля на ринках, або сезонна праця в південних областях, переважно у сфері сільського господарства. Саме

КОРДОНИ НА ЗАМКУ

**Основні результати оперативно-службової діяльності
Державної прикордонної служби України**

	2006	7 місяців 2007
Затримано за незаконне перетинання державного кордону, осіб	12 364	6 231
Накладено штрафів за адміністративні правопорушення, млн грн	5,38	3,3
Виявлено незаконних мігрантів, осіб	25 782	19 580
за незаконне перетинання кордону	4 789	1 912
за порушення прикордонного режиму	24	21
за порушення правил перебування в Україні	2 791	1 718
З них затримано:		
за порушення правил перебування в Україні	2 791	1 718
Відмовлено у пропуску через державний кордон потенційним незаконним мігрантам	18 173	15 917
Пропущено через державний кордон:		
млн осіб	78,816	47,6
транспортних засобів, млн од.	16,464	9,9

НЕЛЕГАЛЬНИЙ БАГАЖ

ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ

Найбільший відрізок шляху шукачів щастя з Азії пролягає через Росію. Подолавши його нелегально або напівлегально, мігранти невеликими групами просочуються в Україну і мандрують до її західного кордону. У Старому Світі вони розчиняються серед своїх попередників.

ВПРИТУЛ

тому близько 90% таких нелегалів залишається».

Варто зазначити, що на території України сформувалися потужні національні діаспори, які залюбки привозять сюди нових нелегалів. У Києві

контрабанду як товарів широкого споживання, так і наркотиків та зброй. Все частіше «транзитні» злочинні клани починають з'ясовувати між собою стосунки на українській території. Варто згадати хоча б «гроз-

ського суспільства. Як свідчить світовий досвід, навіть у країнах із багаторічним досвідом співжиття різних культур, націй та рас цей процес якщо не зайшов у безвихід, то, як мінімум, знаходиться під великим питанням. Згадайте хоча б минулорічні заворушення у Франції або Австралії, які мали яскраво виражений релігійно-етнічний характер. Українське ж суспільство, що перебуває в умовах правового хаосу, тотальної корупції державних органів та повної невизначеності в питанні цивілізаційного шляху розвитку, може зіштовхнутися з ще більшими проблемами.

«Міграційної політики як такої в Україні немає, — констатував Віктор Чумак. — Про що можна говорити, якщо в нас неврегульований сам статус іммігранта? У нас фактично немає досвіду роботи з міграцією як процесом та з організованими національними діаспорами. Ще пару років такої безвідповідальності — і ця проблема постане перед нами на повний зіркт». ■

В УКРАЇНІ ПОМІЧЕНА АКТИВНІСТЬ ЕКЗОТИЧНОЇ ДЛЯ НАШОЇ МІСЦЕВОСТІ МАФІЇ — КИТАЙСЬКОЇ «ТРІАДИ»

це китайська та азербайджанська, у Харкові — в'єтнамська, у Дніпропетровську — узбецька та інші. Кількість людей, які офіційно реєструються після приїзду для легальної трудової діяльності, не перевищує 10 тис. осіб на рік.

Поява нових працьовитих людей на гостинній українській землі може лише вітатися. Однак неконтрольована міграція помітно ускладнює криміногенну ситуацію. Кожна діасpora має свою «родинну справу», яка її годує. На жаль, нерідко вона далека від законної. Йдеться не тільки про організацію й підтримку каналів незаконної міграції, але і

борки між вірменською та азербайджанською діаспорами кілька років тому в Києві, які закінчилися стріляниною на Троєщинському ринку.

Також в Україні помічена активність екзотичних, як для нашої місцевості, етнічних ОЗУ — китайських «тряд». Влітку 2005 року антитерористичному спецзагону СБУ довелося брати штурмом садибу на околиці Києва, у якій бандити з «Піднебесної» утримували в заручниках 90 своїх земляків. Злочинці вимагали від родичів бранців чималий викуп.

Не можна обійти стороною проблему адаптації мігрантів до україн-

стор. 50 Шукачі свободи
обирають Україну

Тінь Ріната

ПРОДАЖ «ПРИВАТОМ» ЧАСТИНИ СВОЇХ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ РОСІЙСЬКОМУ «ЄВРАЗУ» є НАЙЯСКРАВІШОЮ ПОДІЄЮ РОКУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ МЕТАЛУРГІї. ОДНАК ВИНИКАЮТЬ ПІДОЗРИ, ЩО УГОДА УКЛАДЕНА В ІНТЕРЕСАХ ТРЕТЬОЇ ОСОБИ

Днями Група «Приват» та основний акціонер російської «Євраз Груп» – Lanebrook Limited – повідомили про завершення операції із придбання компанією Lanebrook шістьох підприємств гірничо-металургійного комплексу, що належали «Привату». Їхня вартість може становити більше 3,5 млрд дол. Ця сума співставна з ціною продажу «Криворіжсталі» Лакшмі Мітталу (більше 4 млрд дол.).

Автор: Антон Лосєв

З останні роки усі в Україні звикли сприймати «Приват» як структуру, що поглинає підприємства одне за одним, постійно видивляючись нові цілі. Все, що потрапляло до сфери впливу «Привату», можна було вважати втраченим для інших гравців ринку. І ось 11 грудня на сайті «Євраз Груп» з'явилося повідомлення про купівлю у «Привату» ВАТ «Гірничо-збагачувальний комбінат «Суха балка» та ВАТ «Дніпропетровський металургійний завод імені Петровського». Крім того, група придбала частки у ВАТ «Коксохімічний завод «Баглейкос», ВАТ «Дніпроокс» і ВАТ «Дніпродзержинський коксохімічний завод». Ще за 2 дні з'явилася інформація про те, що до перелічених підприємств додано і 50% акцій Південного гірничо-збагачувального комбінату. Саме ПГЗК є найбільш цікавим придбанням «Євразу». Це один із найпотужніших виробників залізорудної сировини в Україні (займає 4-те місце за обсягами виробництва після Інгулецького, Північного та Полтавського ГЗК).

НІЧОГО ПРИВАТНОГО, ЛИШЕ БІЗНЕС

Експерти в один голос кажуть – нічого дивного, «Приват» позбавляється від непрофільних активів, концентруючи свою увагу на виробництві феросплавів, де він займає одну з провідних позицій у світі.

4 грудня акціонери австралійської компанії з видобутку марганцевої

руди Consolidated Minerals прийняли пропозицію Palmary Enterprises Limited, що належить співвласникам «Приватбанку» Геннадію Боголюбову, щодо придбання акцій Consolidated Minerals. Саме для того, щоб заплатити за австралійську компанію, «Привату» і знадобилися гроші.

Ще одним чинником для прийняття «Приватом» рішення про продаж своїх підприємств міг стати той факт, що у наступному році в українських металургів виникнуть проблеми з енергоносіями (подорожчання газу і нестача коксу), що змусить їх суттєво зменшити виробничі плани. Взагалі, експерти прогнозують, що у 2008 році зростання собівартості української металопродукції перевищить темпи збільшення ціни на неї. Тобто чималий розмір маржі, до якого зви-

зросте рівень нашої самозабезпеченості залізорудною сировиною і продовжиться інтеграція «Євразу» в гірничорудний сегмент. Придані коксохімічні підприємства створять додаткові можливості для збуту коксівного вугілля, що видобувається на вугільних шахтах компанії. Купівля Дніпропетровського металургійного заводу імені Петровського дасть змогу ще більше диверсифікувати виробництво за його географією, причому в напрямі подальшого зниження його собівартості».

ПИТАННЯ, ЩО ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ ВІДПОВІДЕЙ

Перше і головне – Південний ГЗК. 50% акцій комбінату належить «Смарт холдингу» Вадима Но-винського. Нещодавно «Смарт» та СКМ, якою володіє Рінат Ахметов, повідомили про намір об'єднати свої гірничо-металургійні активи, відтак, як співвласника ПГЗК можна розглядати найпотужнішу українську фінансово-промислову групу. Не викликає сумнівів, що як «Євраз», так і СКМ спробують отримати контроль над комбінатом. Ціл-

ЩЕ НЕ ВІДОМО, ХТО ПРИЙДЕ НА ЦІ ПІДПРИЄМСТВА – І ЦЕ НЕ ОБОВ'ЯЗКОВО БУДУТЬ РОСІЯНИ

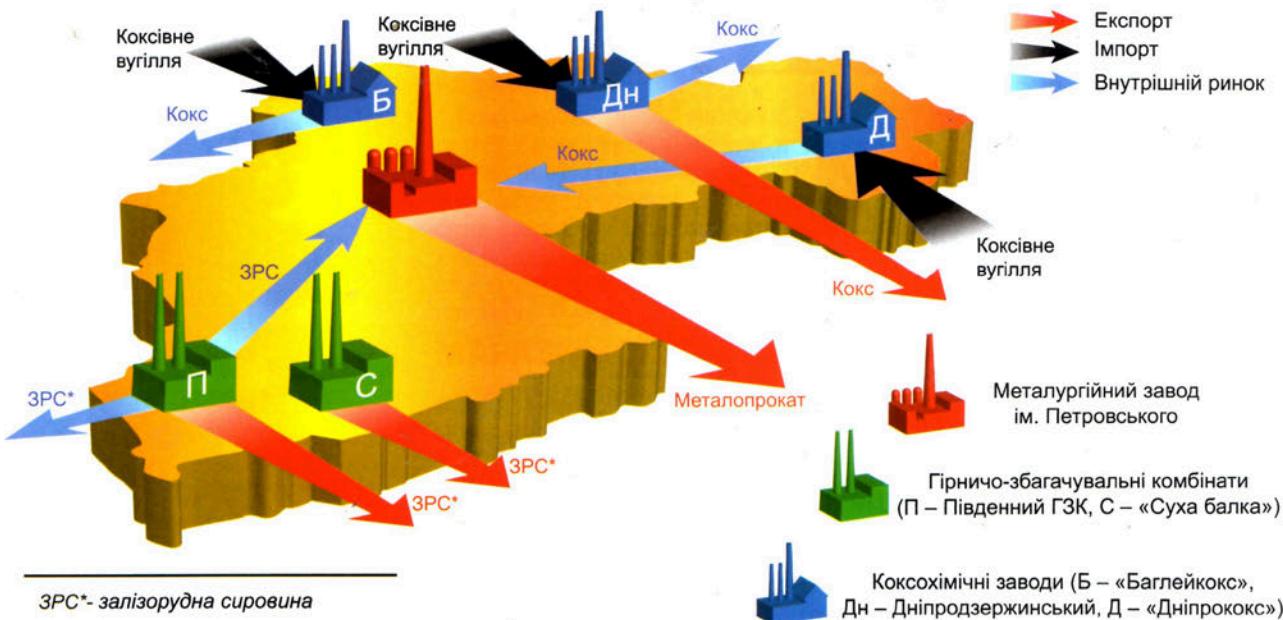
кли власники метпідприємств істотно зменшиться, а відтак, зменшаться і їхні прибутки. Отже, продаж коксохімів та метзаводу виглядає досить своєчасним рішенням.

З іншого боку, «Євраз Груп», що фактично належить російському мільярдерові Роману Абрамовичу, зацікавлена в отриманні українських гірничо-металургійних підприємств. В офіційному коментарі «Євразу» сказано: «З цим придбанням в Україні

ком імовірно, що «Смарт холдинг» та СКМ намагатимуться протидіяти передачі «Євразові» частки «Привату» в цьому підприємстві. Вже з'явилася інформація про те, що «Смарт холдинг» незадоволений укладенням угоди про продаж половини ПГЗК без погодження із ним цього питання. Навіть в офіційній заявлі Групи «Приват» та Lanebrook Limited завершення операції з придбання шістьох підприємств «Приватом» є найяскравішою подією року у вітчизняній металургії. Однак виникають підозри, що угода укладена в інтересах третьої особи.

ВПРИТУЛ

Так працюють гірничо-металургійні активи, продані «Приватом» росіянам

ГРАФІКА: Андрій Ермакенко

вату» формулювання щодо ПГЗК виглядає невизначенним. Lanebrook, зокрема, повідомляє, що з інвестиційною стратегією відносно комбінату визначиться пізніше.

У цьому сенсі дуже цікавою є думка одного з функціонерів українського ГМК, що побажав залишитися неназваним. У своєму коментарі кореспондентові «**Тижня**» він заявив, що взагалі не варто буквально сприймати все, що відбувається навколо продажу приватівських активів: «Ще невідомо, хто прийде на ці підприємства — і це необов'язково будуть росіяни. Треба подивитися, з ким і як ці підприємства будуть працювати після їхнього продажу. Тоді все стане

особами, більш притаманних для невідомої офшорки з Кіпру, «Євраз» не стане. Та й у складі металургійної компанії «Метінвест», яка об'єднує підприємства ГМК, що належать Ахметову, є Авдіївський коксохімічний завод, здатний забезпечити потреби цих підприємств у коксі. Тобто, ще три коксохіми без сировинної бази «Метінвесту» непотрібні. Метзавод імені Петровського з його єдиною доменою та застарілою виробникою базою також не викликає в СКМ достатньої зацікавленості. Водночас СКМ не перший рік демонструє бажання отримати контроль над Південним ГЗК, і видається дуже сумнівним, що вона відмовиться від цього.

СКМ АХМЕТОВА НЕ ПЕРШИЙ РІК ДЕМОНСТРУЄ БАЖАННЯ ОТРИМАТИ КОНТРОЛЬ НАД ПІВДЕННИМ ГЗК

зрозуміло. Не виключено, що вони потраплять до сфери впливу Ахметова».

Припустити, що «Євраз» купував всі 6 підприємств в інтересах Ріната Ахметова, досить складно. Компанія Романа Абрамовича є серйозним гравцем на світовому ринку металу та відповідає західним вимогам до прозорості бізнесу. Тому брати участь у незрозумілих комбінаціях із набуття контролю над підприємством третіми

Є кілька варіантів, як це підприємство може перейти до СКМ. Не слід виключати можливості існування між «Приватом», «Євразом» та СКМ попередніх домовленостей. У цьому випадку «Євраз» повністю офіційно перепродаст свою частку в ПГЗК СКМ, отримавши непогані комісійні. Залишається вірогідність і досить складних операцій, за умови яких «Євраз» також передаст СКМ контроль над комбінатом, отримавши на-

томість частину металургійного бізнесу СКМ або активи в інших галузях. Так чи інакше, без кулуарних домовленостей між власниками компанії, характерних українському бізнесу, справа навряд чи владається.

Питання укрупнення для «Метінвесту» є стратегічно важливим. Нині для того, щоб конкурувати із провідними металургійними компаніями світу, слід максимально використовувати синергетичний ефект, який досягається за рахунок збільшення кількості профільних підприємств під одним дахом.

Загалом, зміна власників на двох ГЗК та трьох коксохімах автоматично спричинить у найближчому майбутньому перехід до інших рук ще кількох металургійних підприємств України. Йдеться про меткомбінати імені Дзержинського та Алчевський, що належать ІСД, а також про комбінат імені Ілліча та «Запоріжсталь». Для них втрата «Сухої Балки» та ПГЗК стане дуже болючою. Не забуваймо і про те, що «Євраз», придбавши українські ГЗК, планує завдяки цьому збільшити забезпечення залізорудною сировиною саме власних підприємств. Врятувати перелічені підприємства від спаду виробництва зможе «Метінвест Холдинг». І коли цей момент настане, він вже прикладе зусиль, щоб на шляху до найпривабливішого підприємства його не випередили російські конкуренти.■

Мобільні війни

ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ СЕРЕД УКРАЇНСЬКИХ CDMA-ОПЕРАТОРІВ ЗІГРАЄ НА РУКУ СПОЖИВАЧАМ

Спокійний донедавна ринок мобільного зв'язку третього покоління почав потроху закипати. Поява у 2007 році одразу двох операторів-важковаговиків – PEOPLEnet та Utel – змусила активізуватися й інших. Це спричинило зниження тарифів та посилення маркетингової активності компаній. Однак вже незабаром варто очікувати ще однієї хвилі гострої боротьби за клієнта: вже у наступному році у сегменті CDMA очікується вихід ще трьох велетнів телекомунікаційного ринку.

Автор: Ольга Грай

Cтільниковий зв'язок стандарту CDMA [див. словничок] ще доволі новий для України. І якщо протягом останніх 15 років він зміг майже повністю витіснити стандарт GSM, наприклад, у Японії чи Америці, то у нас ліцензії на нього держава почала видавати порівняно недавно – 2 роки тому. Як наслідок, українських користувачів CDMA наразі нараховується лише 366,5 тис. осіб. Хоча у світі кількість GSM-ко-

під тиском лобістського впливу «Телесистеми» так і не запустили свою мережу у комерційну експлуатацію, а ліцензії на новий стандарт чиновники просто припинили видавати. Точніше, видавали тільки на стаціонарний зв'язок, а не на стільниковий.

Проте за 2 роки держава все ж таки дала «зелене світло» розвиткові цього стандарту. За справу взялися одразу три оператори – «Велтон. Телеком» у Харкові, ITC у Києві та «Інтертелеком» в Одесі. Вони й почали потроху, майже партизанськими методами, нести CDMA в маси.

ТАРИФИ НА CDMA-ЗВ'ЯЗОК ЗМЕНШИЛИСЯ У 2-3 РАЗИ, А ВАРТІСТЬ ПІДКЛЮЧЕННЯ – ВЗАГАЛІ У 4-5 РАЗІВ

ристувачів лише на 7 млн перевищує кількість жителів України...

Пояснити цю диспропорцію легко. Першу ліцензію на стільниковий зв'язок CDMA отримала компанія «Телесистеми України» (торгова марка PEOPLEnet) ще у 1998 році. Однак саме в цей час свою абонентську базу активно збільшували оператори, що використовували технологію GSM – UMC (зраз МТС) та «Київстар». Сучасна CDMA могла б забезпечити набагато дешевший та якісній зв'язок, що приємно здивувало б абонентів, але це було вкрай невигідно GSM-монополістам. Не дивно, що

лейком» у Харкові, ITC у Києві та «Інтертелеком» в Одесі. Вони й почали потроху, майже партизанськими методами, нести CDMA в маси.

ВІЙНИ ТИТАНІВ

Та ознаки життя на цьому ринку з'явилися лише в 2007 році, коли наречті розпочали роботу «Телесистеми України», створивши оператора PEOPLEnet. Новачок почав із величезною швидкістю вербувати абонентів і встиг уже набрати більше 52 тис. Водночас «Інтертелеком» розпочав роботу в Києві, а трохи згодом здобув собі статус загальнов

національного оператора. Загалом, інвестиції цих компаній на розвиток CDMA нараховують вже понад 230 млн дол.

Обидві компанії зробили ставку на розвиток швидкісного стільникового доступу в Інтернет (стандарт CDMA дає змогу це забезпечити) і не помилилися. Послуга, що дешевша і якісніша, порівняно з мобільним GSM-Інтернетом, має чималій попит. До речі, оператори не полінувалися запровадити ще одну перевагу стандар-

СЛОВНИЧОК

CDMA – повноцінний стільниковий стандарт, що з'явився пізніше за GSM і має низку переваг. Наприклад, для кодування та обробки сигналу необхідна менша кількість базових станцій для охоплення певної території, ніж для стандарту GSM. Цей стандарт набагато краще захищений від прослуховування. З тієї ж причини потужність сигналу, що випромінює телефон, у десятки разів нижча.

ВПРИТУЛ

великі ресурси для розвитку. Може відбутися черговий перегляд тарифів із подальшим їх зменшенням і введення додаткових послуг.

НА ХВІЛІ?

Враховуючи всі ці чинники, експерти прогнозують значне підвищення популярності зв'язку CDMA. Вже зараз зростання абонентської бази операторів стільникового зв'язку відбувається лише завдяки цьому стандарту. Наприклад, за 9 місяців нинішнього року кількість абонентів CDMA збільшилася на 27%. Тільки

«УКРТЕЛЕКОМ» З БРЕНДОМ UTEL ПЛАНУЄ ІНВЕСТУВАТИ В РОЗВИТОК CDMA БІЛЬШЕ 300 МЛН ДОЛ.

протягом осінніх місяців 2007 року вона зросла у середньому на 15%, в той час як у GSM-операторів темпи зростання не перевищували 5% і продовжують знижуватися.

А поки що оператори заявили амбіційні плани та розпочали війну за гаманці клієнтів. Втім, переможцями в цій війні виявляться саме споживачі, які отримають вигідний вибір з кількох конкуруючих пропозицій мобільного зв'язку нового покоління. ■

ту CDMA — надання прямих міських номерів, завдяки чому вартість зв'язку зі стаціонарними телефонами така сама, як під час звичайних міських розмов.

Посилення конкуренції між цими операторами вже принесло свої приємні наслідки — тарифи, порівняно з півторарічними, зменшилися у 2–3 рази, а вартість підключення — взагалі у 4–5 разів. У продажу з'явився набагато ширший вибір CDMA-телефонів, придбати які можна вже у більшості салонів мобільного зв'язку.

Справжні пристрасті почалися лише кілька місяців тому з появою ще одного оператора. Цим новоприбулим стала компанія «Укртелеком» з брендом Utel. Компанія почала роботу у найновішому CDMA-стандарті та планує інвестувати в його розвиток більше 300 млн дол.! Якщо порівняти це із інвестиціями інших компаній, стає зрозуміло, що простою боротьба не буде.

Варто очікувати, що основна конкуренція розгорнеться між брендами PEOPLENET і Utel, які мають

ДУМКА ЕКСПЕРТА

МИКОЛА ОЛЯРНИК
аналітик компанії iKS-Consulting

В Україні представлені три різновиди CDMA — на частотах 800 МГц, 450 МГц та 1900–2100 МГц (стандарт WCDMA/UMTS від оператора Utel). Розібратися у відмінностях між ними просто: чим «вища» частота (1900–2100), тим менший радіус дії однієї базової станції, але вища пропускна здатність. І навпаки, у діапазоні 450 МГц дальність дії однієї базової станції найвища, але пропускна здатність — найнижча. Найперспективніша технологія — WCDMA/UMTS. Окрім «Укртелекомівської», держава планує видати на неї ще три ліцензії. Засікавленість у їх отриманні висловили «Київстар», UMC, «Астеліт» і УРС. А це передбачає багатомільйонні армії користувачів. До речі, цей стандарт є найроздріженнішим, наприклад, у Європі, на яку рівняється і наш ринок. Натомість інші стандарти CDMA є будуть залишатися нішевим рішенням.

СТАТИСТИКА

Порівняння темпів зростання кількості абонентів CDMA та GSM-операторів:

CDMA

Оператор, торгова марка	Кількість абонентів, осіб	Темпи зростання абонентської бази, %
«Велтон.Телеком»	113 629	3,58
«ITC» (CDMA Україна)	98 760	4,66
«Інтертелеком»	81 060	9,49
«Телесистеми України» (PEOPLENET)	52 500	28,05
CST-Invest (NewTone)	20 570	28,54

GSM

«Київстар»	23 040 000	1,19
МТС	19 910 000	-0,15
«Астеліт» (Life:) (Beeline)	7 620 000	5,83
УРС (Beeline)	2 737 000	5,45
«Голден Телеком» (UNI)	42 000	0

Алло, Інтернет?

ШВІДКІСТЬ І ЯКІСТЬ ІНТЕРНЕТУ «З МОБІЛЬНОГО ТЕЛЕФОНУ» ВЖЕ НЕ ПОСТУПАЄТЬСЯ СТАЦІОНАРНОМУ З'ЄДНАННЮ

Схоже, що сумній альтернативі – «швидкий, але стаціонарний Інтернет, або ж мобільний, але повільний», – настає кінець. Вже зараз споживачі мають непогані шанси отримати і швидкість, і мобільність одночасно. Розвиток стільникового зв'язку стандарту CDMA дозволив кожному мати у своєму телефоні доступ до Інтернету, що за своїми параметрами мало чим поступається стаціонарному швидкісному з'єднанню. І якщо грамотно підібрати тарифні плани, то можна отримати якісну послугу без передплати.

Автор: Ольга Грай

| Саме таким на початку 1960-х років уявлявся відеозв'язок по телефону

Раніше Інтернет-мобільність була доступна лише власникам стільникових телефонів, що мали можливість GPRS-підключення. Проте цей вид зв'язку є дорогим та неякісним – малі швидкості та відсутність деяких сервісів суттєво ускладнюють роботу.

Наразі на допомогу прийшли нові технології, зокрема стільниковий зв'язок стандарту CDMA. Ми вирішили власними силами перевірити якість CDMA-Інтернету, порівнявши послуги двох найбільш відомих і амбіційних операторів – PEOPLEnet і Utel.

ТАКТИКО-ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Обидва оператори використовують технологію передачі даних CDMA, проте базуються на різних її стандартах. PEOPLEnet працює в стандарті 3G. Він передбачає високоякісну передачу голосу та швидкісну передачу даних, проте має кілька недоліків. Один із них поля-

гає в тому, що на ринку обмаль телефонів, які підтримують цей стандарт. Проте ця технологія дозволяє швидко та порівняно дешево розбудувати мережу. Тому PEOPLEnet, не зважаючи на недовгий час роботи, вже має непогане покриття – вся Київська область, Львів, Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк, Харків, Запоріжжя, Кривий Ріг та Сімферопо-

лю технологію – ви можете підключитися до оператора, не міняючи вашу GSM-трубку. Технологія надає змогу передавати дані на великий швидкості, здійснювати відеодзвінки та високоякісно передавати голос. Проте покриття є поки що лише у шести великих містах України – Києві, Харкові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі та Львові. Втім, за від-

ОСОБЛИВОСТЮ CDMA-ЗВ'ЯЗКУ Є МОЖЛИВІСТЬ ПРАЦЮВАТИ З ІНТЕРНЕТОМ НЕ ЛІШЕ З ТЕЛЕФОНУ, А Й ІЗ КОМП'ЮТЕРА

поль. А на початку наступного року оператор планує покрити також більшу частину Західної та Центральної України.

Що ж стосується Utel, то оператор обрав найновіший та найперспективніший стандарт зв'язку – UMTS. Великою його перевагою є універсальність телефонів, що підтримують

сущності мережі Utel телефон автоматично переходить у мережу оператора «Beeline-Україна», з яким компанія підписала угоду щодо національного роумінгу. На вартості послуг це ніяк не позначається, проте за такого підключення всі послуги, доступні лише формату UMTS, звичайно ж, зникають.

ВПРИТУЛ

ШВІДКІСТЬ, ЯК ВОНА Є

Однією з найважливіших характеристик Інтернету є, безумовно, його швидкість. Швидкості обох операторів можна прирівняти до тих, які надає стаціонарне швидкісне з'єднання. Проте швидкість і якість з'єднання зменшуються при віддаленні від базової станції. Тобто навіть у містах із повним покриттям (у нашому випадку — в Києві) зв'язок в обох операторів нерівномірний й інколи «стрибася». Найяскравіше ця проблема виражена в Utel — у деяких точках міста (особливо у приміській зоні) швидкість значно зменшується, або з'єднання взагалі розривається.

Особливістю CDMA-зв'язку є можливість працювати з Інтернетом не лише з телефону, а й із ноутбука чи навіть зі стаціонарного комп'ютера. Для цього ми використовували спеціальні USB-модеми (невеликі пристрой, що не перевищують за розмірами сам телефон), в які вставляються картки з передплаченням чи контрактним пакетом оператора.

Максимальна швидкість передачі даних у напрямку від базової станції до абонента, яку обіцяє Utel, становить 3,6 Мбіт/с. Максимальна швидкість вихідного потоку від абонента — 384 кбіт/с.

Експериментально ми встановили, що реальна швидкість Інтернету від Utel становить 310—350 кбіт/с. Для цього ми завантажували файли на

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ

Тарифи на послуги Utel та PEOPLEnet

Послуга / вартість	Utel	PEOPLEnet
Мобільний Інтернет, грн/Мб	0,10-0,70	0,10
Дзвінки в мережі, грн/хв	0-0,70	0,05-0,10
Дзвінки на номери інших операторів, грн/хв	0,35-1,20	0,80
Дзвінки на фіксовані телефони, грн/хв	0,25-0,35	0,03-0,80
SMS у межах України, грн/шт	0,15-0,35	0,05-0,25
MMS у межах України, грн/шт	0,50-0,75	0,05-0,50

різні сервери та фіксували швидкість передачі даних. Отриманої швидкості достатньо для того, щоб швидко відкривати сторінки інформаційних сайтів, користуватися електронною поштою, ICQ та Skype, грати в мережеві ігри (наприклад, Counter-Strike) і скачувати музику чи відео.

PEOPLEnet мало чим поступається конкурентові. Його середня швидкість становить приблизно 310—340 кбіт/с при заявлених оператором 200—400 кбіт/с.

ГРОШОВЕ ПИТАННЯ

Інтернет від CDMA-операторів набагато дешевший за GPRS-підключення, проте поступається вигідністю стаціонарному з'єднанню.

Для порівняння візьмемо тарифний пакет PEOPLEnet «Життя online XXL» та «U'net 70» від Utel. Пакет PEOPLEnet включає 500 хвилин

розмов по Україні на мобільні телефони, 500 хвилин по Україні на стаціонарні телефони — через міські та обласні коди, 3000 хвилин на PEOPLEnet та 1 Гб трафіку. Коштує це задоволення 400 грн/міс.

На перший погляд значно дешевший пакет із включеним 1 Гб трафіку від Utel — 70 грн/міс. Проте в «U'net 70», крім Інтернету, не включено нічого — ні хвилин розмови, ні SMS чи MMS-повідомлення.

У середньому 1 Мб трафіку в Utel коштує від 10 до 70 коп., тоді як у PEOPLEnet — 10 коп. Для порівняння, за умов підключення до стаціонарного швидкісного Інтернету 1 Мб обійтеться у 0,3—7 коп. Дешевше, але «верхня» цінова межа не така вже й далека від «нижньої» межі тарифів мобільного Інтернету. Втім, можливість бути завжди в Мережі теж має свою ціну. ■

Сильні й слабкі сторони мобільного Інтернету від PEOPLEnet та Utel

- невисокі тарифи;
- широка карта покриття;
- хороша служба підтримки;
- добре розвинена дилерська мережа

- надто мала кількість моделей телефонів, сумісних зі стандартом цього зв'язку

- можливість відеодзвінків;
- великий вибір сумісних зі стандартом зв'язку телефонів;
- для зміни телефону достатньо лише переставити картку, не програмуючись у оператора;
- можливість здійснювати дзвінки та працювати з Інтернетом одночасно

- вартість послуг в деяких пакетах зависить;
- покриття охоплено лише 6 міст;
- погано розвинена дилерська мережа

Курсом Че Гевари

**НАВІТЬ БЕЗ ПІДТРИМКИ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ
ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКІ ЛІВІ СПРОМОГЛИСЯ ПРИЙТИ
ДО ВЛАДИ В БАГАТЬОХ КРАЇНАХ КОНТИНЕНТУ**

Під час холодної війни Москва перетворила Південну Америку в «зону військових дій». Але місцеві ліві стали успішними політиками тільки тоді, коли несподівано позбулися зовнішньої підтримки. Для цього їм знадобилося майже 15 років.

Автор: Віктор Каспрук, Наталія Васютин

Якщо раніше єдиним стовпом соціалістичного ладу в Латинській Америці була Куба, то в останнє десятиліття регіоном протилася навіть не хвиля, а справжня лавина полівіння. Що не вибори — перемагають крайні ліві, або ж лівоцентристи. Що наименше вісім країн задекларували соціалістичний курс. У решті держав ліві доки програють прихильникам старої влади, проте з дуже мінімальним відривом.

Звісно, новітній латиноамериканський соціалізм далекий від соціа-

ціальних благ. Якщо перевести в цифри, то це означає 120 млн бідних і 97 млн надзвичайно бідних на противагу кільком десяткам казково багатих.

Власне, ця несправедливість і стала каталізатором, що спричинив появу Кастро, а потім Чавеса. Це є джерелом опозиційності латиноамериканців до капіталістичного ладу й антиамериканських настроїв. Саме найбідніші верстви населення є основним і надійним електоратом лівих лідерів. І лідери наразі не розчаровують своїх виборців. Вони ак-

«ШКАЛА ЛІВИЗНИ» В КРАЇНАХ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ВАРІЮЄ ВІД ЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ДО ВІДВЕРТОГО ПОПУЛІЗMU, АЛЕ ДО ШВЕДСЬКОГО СОЦІАЛІЗMU ІМ ЩЕ ДАЛЕКО

лізму, який будували в Радянському Союзі. Він значно відрізняється й від суспільного ладу, насадженого команданте Кастро у Кубі. Як назав цей новий курс латиноамериканських держав венесуельський лідер Уго Чавес — «соціалізм ХХІ століття». Проте навіть він, швидше за все, не може чітко сформулювати, що ж це за явище, й навряд чи усвідомлює різницю між створеним ним віянням й ученнями Карла Маркса і Фрідріха Енгельса.

Латинська Америка за своїми природними й економічними ресурсами — далеко не найбідніша частина світу. Проте саме тут відбувається найнесправедливіший розподіл економічних дивідендів та со-

тивно впроваджують реформи, які різко зменшують різницю у статках населення — одні вдаються до безкоштовної медицини, інші — до пільгових цін на продукти.

ЛІВІЙ МЕНШ ЛІВІ

Але говорити про однорідність лівого управління в Латинській Америці не можна. «Шкала лівизни» варіює від ліберальної демократії до відвертого популізму. Якщо Чилі та Уругвай є прикладами одних країнощів, то Венесуела та Болівія — інших. Десь посередині між цими двома «полюсами» стоять Бразилія та Аргентина.

Така розбіжність стосується не стільки запровадження тих чи ін-

ших реформ, а, в першу чергу, — зовнішньополітичного курсу й відносин зі Сполученими Штатами. Як то кажуть, усім потрібно з чогось жити, й не всіх Уго Чавес однаково підтримує нафтою. Тому, власне, без огляду на тотальні антиамериканські настрої, Чилі продовжує вести справи з Вашингтоном й тільки виграє від цього.

ПЕРСПЕКТИВИ

Ті соціально-політичні проблеми, які привели до влади лівих в Латинській Америці, породжені, в першу чергу, нерівномірністю розвитку в економічному, соціальному та культурному сенсі багатьох регіонів цієї частини світу, і лише на перший погляд можуть бути пов'язані із рухом до соціалізму. Звісно, соціалізму в сенсі, близькому до радянського чи кубинського. Проте, аби змінити структуру суспільства і ліквідувати нерівність, потрібні чималі ресурси. Ситуація для лівих ускладнюється ще й тим, що багаті верстви населення користуються підтримкою США, які в цьому регіоні діють, не особливо добираючи методи.

Наразі виглядає так, що лише Уго Чавес, якого економісти називають «маленьким диктатором з великим гаманцем», за рахунок венесуельської нафти робить спроби радикального реформування країни. Але цього недостатньо. Відтак, можна сказати, що ліве збурення в Латинській Америці триватиме певний час. Але, як показує досвід, якщо соціалістичні ідеї і перемагають у світі, то так, як вони перемогли в Австрії та Швеції. Цебто в системі координат соціально-демократичних цінностей й соціально-демократичних побудов у суспільстві, котре базується на ринковій економіці, але й водночас на рівномірнішому розподілі благ серед громадян країни. А не узурпації економіки і благ та прimitивному перерозподілі на кшталт комун.

Нікарагуа

У 2006 році до влади повернувся лідер Сандиністського фронту національного визволення Даніель Орtega. Перше його президентство тривало з 1985 по 1990 роки. Тоді команданті

Орtega роздав селянам поміщицькі землі, поставив під контроль держави підприємців та ввів безкоштовну медицину. Проте пізніше програв вибори правим політичним силам в результаті економічної кризи, що виникла після припинення надання Нікарагуа допомоги з СРСР

Куба

Острів Свободи є першопрохідником у насадженні соціалістичного режиму в Латинській Америці. Команданті Фідель Кастро вже півстоліття керує країною. Він очолив уряд Куби ще у 1959 році, а у 1976-му – став президентом. Тільки кілька днів тому він заявив, що готовий піти у відставку

Венесуела

Уго Чавес керує країною з 1998 року. Саме він підняв другу хвилю поширення соціалізму в Латинській Америці, частенько фінансуючи цей процес нафтовою допомогою сусідам

Еквадор

Завдяки соціалістичним лозунгам та антиамериканській риториці 15 січня 2007 року президентом країни стає Рафаель Корреа

Болівія

У 2005 році президентом став Ево Моралес – лідер партії «Рух до соціалізму». Він у всьому намагається копіювати лідера Венесуели Уго Чавеса

Чилі

Після 15 років правління лівоцентристської коаліції на пост президента у 2006 році обрано кандидатка від Соціалістичної партії Мішель Бачелет

Аргентина

10 грудня цього року президентом країни стала Крістіна де Кіршнер, яка змінила на цьому посту свого чоловіка Нестора Кіршнера, який обійняв цю посаду у 2003 році. Обоє є членами лівої партії «Фронт перемоги»

Бразилія

Двічі поспіль на пост президента країни обирають лідера Парти трудящих Луїса Інасіу Лула да Сільву (у 2002 та 2006 роках). Хоча він і не наважувався на активні проліві реформи, за час його керування в країні на 20% поменшало бідняків

Уругвай

У 2004 році країну очолив лідер «лівої» опозиції «Широкий фронт» Табаре Вазкес. Завдяки проведеним президентом реформам, його рейтинг щорічно зростає на 3 – 5%

Лівий марш

Грантооб'їдки

ГРАНТОДАВЦІ ПОДРІБНИЛИ ГРОШОВІ ПОРЦІЇ – ГРАНТОЖЕРИ ВИМИРАЮТЬ

Грант (англ. grant – «стипендія», «добровільна підтримка») як легкий спосіб отримати купу грошей, обдуривши дядечку-іноземця, поступово йде у минуле. Нині, щоб отримати грошову підтримку реалізації власної ідеї, треба дуже постаратися. Навіть у разі успіху розраховувати на великі гроші не варто – їх тепер просто не дають.

Автор: Анна Бабінець

Центр досліджень проблем громадянського суспільства (Україна) готує звіт перед фондом Global green grants (США) за виконану програму з «визволення Дністра». Рік тому Центр отримав грант на програму протидії будівництву Дністровської гідроакумулювальної електростанції (ГАЕС). «Її робота могла б спричинити екологічну катастрофу», – зазначає керівник Центру Віталій Кулик. За рік роботи української організації вдалося вплинути на ситуацію і призупинити будівництво ГАЕС.

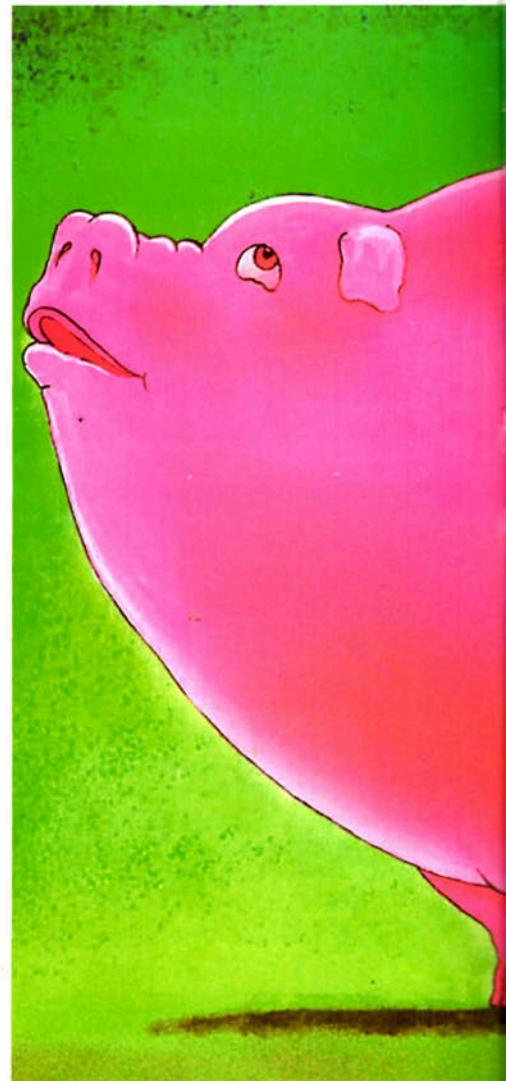
«Виграти цей грант було не так просто. Сім організацій-претендентів з України та Молдови брали участь у тендерах», – розповідає Ві-

грантів, однак заявок отримують вдвічі більше.

Зара в Україні спостерігається тенденція до зменшення суми грантів, що надають міжнародні організації. На жаль, українці зарекомендували себе як нація грантохерів, і грантодавці вирішили зменшувати порції, таким чином породжуючи конкуренцію серед претендентів.

ЩИРОСЕРДІ ІНОЗЕМЦІ

Перші гранти з'явилися в Україні ще на початку 1990-х років. Це була переважно різноманітна гуманітарна допомога – від харчів до оргтехніки. В ті часи на Заході вважалося, що Україна – це така собі африканська держава, яка буде

ДЕТАЛЬНИХ ЗВІТІВ ІНОЗЕМЦІ НЕ ВИМАГАЛИ – ДЛЯ НІХ БУЛО ГОЛОВНИМ, ЩО ЛЮДИ, ЯКІ ОТРИМАЛИ ГРАНТИ, ВПРОВАДЖУВАЛИ ЇХНЮ ПОЛІТИКУ ТА ІДЕОЛОГІЮ В УКРАЇНІ

талій Кулик. Сума гранту становила близько 5000 дол., тривалість – рік: близько 400 дол. щомісяця для реалізації проекту. Це навіть не сепедня платня для столиці! Так звані грантохери сміялися б із цієї суми.

Інший американський фонд – The Global Fund for Women, що займається впровадженням гендерних програм, і «роздає гроші» кожні 2–3 місяці, також непривабливий для грантохерів – фонд працює з малими грантами: від 500 дол. до кількох тисяч. Щороку борці за права жінок надають близько 400

рада будь-якій допомозі. Так воно і було. Однак у молодій Україні досить швидко сформувалося коло людей і організацій, котрі опанували мистецтво конвертувати щедрість Заходу у власний добробут.

У 1994–1995 роках надавалися перші грошові гранти, суми яких обчислювалися мільйонами. Перші гроші йшли на діяльність профспілок, видання профільних газет. Донорами виступили уряди Великої Британії, США, Німеччини, міжнародні структури та різноманітні громадські організації на кшталт

асоціації американських профспілок. Детальних звітів іноземці не вимагали – для них було головним не те, наскільки прозоро використовуються їхні гроші, а те, що люди, які отримали гранти, впроваджували їхню політику й ідеологію в Україні. На крадіжки грошей закривали очі. Цікавий факт: саме з грантової діяльності починав свою кар'єру В'ячеслав Піховщек – йому давали гроші американські профспілки на видання профспілкової газети «Міст». Газета видавалася, показувалася спонсорам, але не розповсюджувалася. Американці начебто закривали на це очі, але згодом у пілівках Мельниченка виплив цікавий факт: Леоніду Кучмі начебто довідвали, що цей відомий журналіст співпрацював з ЦРУ.

З часом грантодавці вирішили змінити тактику. У середині 1990-х виникло кілька скандалів з міжнародними фондами. Іноземці почали

94,6 млн дол., попри те, що Україна посідає 2-ге місце в Європі із розповсюдження туберкульозу. Однією з причин відмови є недостатня деталізація видатків на суму близько 30 млн дол. В українській заявці було вказано: «на закупівлю лабораторного обладнання та інших товарів».

Зараз працівники нашого міністерства охорони здоров'я доопрацьовують заявку, сподіваючись отримати гроши. Однак цей епізод свідчить – ані громадським організаціям, ані державі більше не вдається заробити «легких грошей». Тепер для них правила однакові.

А ДЕ ВЕЛИКІ ГРОШІ?

Великі гроші від іноземних фондів все ще надходять. Однак тільки у «перевірені місця». Наприклад, до так званих think tanks – «мозкових центрів». Такими в Україні вважаються Центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова, Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД), Міжнародний центр перспективних досліджень, які мають «магістральні» гранти. Тобто їхня робота повністю фінансується іноземними фондами. Зазвичай такі центри не розкривають обсяги фінансування, однак, за інформацією «ТИЖНЮ», щорічний бюджет такого центру становить близько 1–7 млн дол.

«Але чим більші гроші, тим ретельніше потрібно складати звіт, – пояснює керівник фонду «Демократичні ініціативи» Ірина Бекешкіна. – Це не так просто, як здається. Кожна програма і вся діяльність організацій think tanks потребує постійного звітування». З її слів, суспільну користь від діяльності таких центрів можна виміряти. Наприклад, результатами досліджень центрів користуються ЗМІ, будують на них власні матеріали, формуючи громадську думку.

Результатами діяльності think tanks із задоволенням користується і держава, роблячи якісь розрахунки чи формуючи держпрограми. Опосередковано грантодавці впливають на державну політику України. Також не варто виключати і те, що результатами досліджень, які проводять think tanks і які далеко не повністю публікуються в Україні, користуються уряди інших держав для визначення своєї політики щодо України. ■

прискіпливіше підходити до справи: умови отримання грошей стали складнішими і конкретнішими, а вимоги до звітності – жорсткішими. Суми грантів стрімко зменшувалися – мільйони доларів перетворювалися на тисячі, потім на сотні.

«Сьогодні вже майже неможливо отримати великий грант. Сума середнього гранту зараз становить близько 10 000 дол., частіше навіть менше. Популярнішими стають дрібні гранти – від 500 до 1000 дол.», – розповідає «ТИЖНЮ» Віталій Кулик.

СКЛАДНІШЕ ДЛЯ ВСІХ

Неправильно було б стверджувати, що на синдром грантожерства страждають лише певні українці. Багато держпрограм також фінансуються з-за кордону. Кілька років тому Міністерство праці та соціальної політики України отри-

мало від колег із США 2 млн дол. на розробку Трудового кодексу. Нинішній в. о. міністра праці та соцполітики Михайло Папієв сказав «ТИЖНЮ», що цей грант був потрібний Україні: «Я за те, щоб фінансова підтримка шляхом грантів збільшувалася не в десятки, а в сотні разів». Варто зазначити один нюанс: грантові гроші, які отримує Україна як держава, досить часто Уряд зобов'язаний витратити на послуги західних експертів. «Ви ж розумієте, хто платить, той і замовляє музику, – говорить в. о. міністра праці Михайло Папієв. – Умови з використання гранту виписує та сторона, яка цей грант надає».

Але і державі не так просто отримати закордонну грошову підтримку. Нещодавно Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією відмовив Україні в отриманні гранту на боротьбу зі СНІДом та туберкульозом у розмірі

Майже 40% наших громадян мають досвід підприємницької діяльності. Але офіційні цифри набагато менші. Це й зрозуміло – вкоріненим є небажання «світити» зайвий раз свої прибутки. За офіційною статистикою початку цього тисячоліття, роботодавців і самозайнятих (іншими словами, буржуазії великої та дрібної) в Україні нараховується, відповідно, 3 і 12%. І ці цифри не поспішають принциповим чином змінюватися. Тобто можна констатувати: формування класу буржуазії в Україні відбулося. І зітхнути з полегшенням. Адже майже такі самі відсотки характеризували прошарок підприємців у Європі у середині ХХ ст.

ЗМІСТ:

СМАК КОМЕРЦІЙНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Звідки взявся у пострадянській Україні клас підприємців
| СТОР. 42

БЮДЖЕТНА ПОРОЖНИНА

У бюджетній сфері і ринкової економіці надто багато спільног
| СТОР. 44

ЕТИКА І ГОЛОД

Хабар як спосіб відновити справедливість, викривлену десь нагорі
| СТОР. 47

ЧІТКА МОДЕЛЬ ЩАСТЯ

Соціопсихолог Лідія Смоля про життєві цінності працівників бюджету і підприємців
| СТОР. 48

ЕТНІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

Підприємницька вдача різним народам притаманна у різній мірі
| СТОР. 48

Народження БУРЖУЯ

|ТЕМА ТИЖНЯ|

Смак комерційної

**ЙОГО ВІДЧУЛА БІЛЬШІСТЬ
КОЛИШНІХ БЮДЖЕТНИКІВ**

Останні роки підприємництво посідає почесне 4-те місце у рейтингу найбільш поважних життєвих сценаріїв.

Професію підприємця чи банкіра наші співвітчизни загалом вважають бажаною для своїх дітей, і близько 74% громадян хочуть, щоб держава підтримувала національний бізнес. Але так було не завжди.

Автор: Ольга Михайлова

Удитячій пам'яті усіх, кому зараз за 30, колись навіки закарбувався світ без права на комерційну ініціативу. Ховаючись від Кримінального кодексу, окрім особи діяли потайки, надаючи іншим доступ до дефіцитних товарів за окремі дивіденди фарцовщика. Та частка цих грошових обертів у загальному ВВП не була значною. І стиль життя тих підприємців мало чим відрізнявся від загальноприйнятого, бо уникати долі бюджетника, як і нехтувати трудовою книжкою, було справою підсудною.

ЗАПАЛ ПЕРЕБУДОВИ

Віддатися на повну своїй вдачі підприємця тим, в кого вона була, дала змогу Перебудова. Цьому посприяло гасло переходу державних підприємств на госпрозрахунок. Дотаційні, звісно, не змогли з того скористатися, але на цьому етапі пройшов перший

займалися чим завгодно – відкриттям кафе, торгівлею цінними металами, виготовленням біжутерії та інших товарів легкої промисловості. Звичайно, нашим кооператорам важко було наздогнати прудких грузинських, серед яких було і підприємство «Нашого» Давида Жванії. Шляхом кооператора з 1988-го йшла і Юлія Тимошенко.

Кооперативний рух під кінець 1980-х м'яко перейшов у наступну фазу, що характеризувалася появою різноманітних ЧП, ООО і фінансових пірамід. Це стосується не лише України – подібні процеси проходили скрізь на руїнах СРСР.

Лише у житті бюджетників, здається, нічого не змінювалося. Вони отримували заробітну плату, якої вистачало на харчі. Ставлення працівників державного сектору, яких було більше, до підприємницької актив-

МОТИВАЦІЄЮ ДЛЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУЛИ НЕ ЛІШЕ ГРОШІ, АЛЕ, ПЕРШ ЗА ВСЕ, – НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

відбір тих підприємств, які за незначних інвестицій грошей і уваги могли давати прибуток. Пізніше вони стануть авангардом комерційної ланки, а їхні керівники – піонерами буржуазії. Зокрема, Михайло Бродський пробував свої сили у 1986–1989 роках як керівник госпрозрахункової дільниці тресту «Київпобутрембуд» і власно-ручно кліїв шпалери у приватних квартирах.

Водночас поштовх отримала кооперативна діяльність. Ненасичений ринок послуг і товарів пізнього СРСР був клондайком для кооперативів, що

ності було позитивним – ейфорія завжди супроводжує початок доби реформування. Лише у 1994–1995 роках ставлення до буржуазії змінилося на гірше як внаслідок несприйняття методів збагачення, так і внаслідок загального пессимізму та стрімкого падіння рівня життя.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ І КАПІТАЛІЗМ

Радянська статистика до 70-х років порівнювала економічні показники з 1941 роком, останнім довоєнним. Ще досі в Україні порівнюють стан економіки з тим, яким він був у 1991.

ФОТО: Getty Images

незалежності

| Ненасичений ринок пізнього СРСР був клондайком для бажаючих відкрити кафе

Саме бюджетники найбільше наїлися гірких плодів економічних реформ. Синхронізована зі здобуттям Незалежності гіперінфляція знецінила заробітні плати, які почали виплачувати з відчутним запізненням. Зрозуміло, що причиною порожніх полиць у магазинах був не лише розрив загальнорадянських зв'язків. Криміналізація суспільства в цілому і повідомлення ЗМІ про вбивства із вогнепальної зброї прямо на вулицях додали децилю до суспільного пессімізму.

Та незважаючи на рекет, що процвітав на початку 1990-х, саме тоді відтік працівників з державного сектору економіки відбувався найбільш інтенсивно. Він став складником загального розвалу відпрацьованої економічної моделі.

Соцопитування переконують, що на теренах колишнього Радянського Союзу люди ставали підприємцями під дією психологічних чинників. Наявність професійних якостей при цьому не була принциповою, а важливішими вважалися енергійність, жорсткість та організаційні таланти. І мотивацію для комерційної діяльності були не в першу чергу гроші. Вони — обов'язково, але більшість опитаних вважала важливішим незалежність, яку дає підприємництво. Існує підтверджено статистикою спостереження, що, ставши підприємцем, навіть не надто успішним, людина не бачить алтернативи цьому вибору. Чи не солодкий смак свободи робить цей вибір незворотним? Економічні та політичні цінності на початку 1990-х сприймалися як ніколи взаємозалежними — аж до повної тотожності.

ГЕНЕЗА ПРОШАРКУ

Як же рекрутувався клас підприємців, хто склав його кістяк? Позаяк соціальні процеси на початку 1990-х були подібними в Росії та Україні, можна пристати до думки московського соціолога Вадима Радаєва, який виокремлює три шляхи. По-перше, бізнесову ініціативу проявили колишні чиновники державного апарату та керівники державних підприємств. До цього сегмента долучилися і представники керівної ланки КПРС (і навіть більше — ЛКСМУ). ■

Типовість такої кар'єри тим очевидніша, що є можливість ознайомитися з біографіями цих людей «поіменно» — вони на виду, зокрема мільярдер Віталій Гайдук або впливовий політик і мільйонер Микола Мартиненко.

До другої групи підприємців належать «незалежні», які почали з нуля за рахунок кредитів, власних коштів і ризикованисті. Ця група вкрай різноманітна — до неї належать і маргінали. Отже, бізнес як можливість відбутися — Буржуй з достопам'ятного роману Юрія Рогози, герой народного, дарма що не мексиканського, серіалу. Широко йшов цей рух «із грязі в князі», проте це був і найнебезпечніший шлях, найкриміналізованіший, де рекет і бізнес співіснували у тісній взаємозалежності аж до повного злиття. Можна підозрювати, що такий етап становлення відповідає білим плямам у офіційних біографіях, скажімо, Віктора Балоги чи Ріната Ахметова. Останній, шахтарський син, накопичував свою економічну вагу в умовах, коли значна частина його оточення загинула у кримінальних розбірках.

Остання група складається з технічної інтелігенції, спеціалістів із інженерною освітою. Цій верстві, позбавленій звичного фінансування, тоді можна було хіба співчувати Хоч, очевидно, саме до неї належить і уславлений Борис Березовський. Технічний фах мають і чимало помітних імен українського бізнесу, зокрема

|Торгові операції — найбільш привабливі для бізнесмена-початківця

Бюджетна порожнина

ЩО МОЖЕ БУТИ СПІЛЬНОГО У БЮДЖЕТНОЇ СФЕРІ І РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКІ

З початком Перебудови бюджетну сферу знищували морально, структурно, фінансово та фізично.

Вижили в ній найбільш стійкі та підприємливі.

Автор: Сергій Гузь

Невідомо, хто і коли ввів у обіг термін «бюджетна сфера», але Інін, наче приховане кепкування, тонко передавав зміст діяльності багатьох радянських установ. Сфера асоціюється з чимось пустим всередині, де матеріальність є лише на поверхні.

Найкраще «сферність» у бюджетній установі змалював Ельдар Рязанов у комедії «Службовий роман». Десятки

людей статистичного відділу щодня виконували роботу, результати якої могли бути цікаві хіба що керівництву. Особисте життя, бурхливі чвари та кохання між співробітниками заповнювали пустоту знеціненої роботи. Ми сміялися з цього гротеску. Але невідомо, якими змалював би Рязанов цих героїв, якби знімав фільм у наші часи.

Мабуть, замість відділу статистики держплану сиділи б собі офіс-мене-

джери з відділу маркетингу. Замість в'язання, що вийшло з моди, на мониторі — «тетріс», який можна ганяти годинами. Чи краще — відкрите віконце програми, що дає доступ до Інтернету. Можливо, замість нав'язливої профспілкової активістки Шурочки з'явилася б не менш нав'язлива представниця мережевого маркетингу з продажу косметики. Все інше залишилося б без змін — людські стосунки заповнюють пустоту тепер уже комерційної сфери. Сумнівається, то перегляньте сучасні мильні серіали на наших телеканалах.

Можна лише дивуватися, як найгірші властивості радянської системи

|ТЕМА ТИЖНЯ|

мільярдери Ігор Коломойський та Віктор Пінчук.

ПРИВАБЛИВІ ГАЛУЗІ

Від початку для бізнесу були найбільш привабливими сфери, де за низьких капіталовкладень можна було сподіватися на прискорені оберти — торгові та посередницькі операції, а також банківський бізнес з

«ЧЕРВОНИМ ДИРЕКТОРАМ» У СТРАШНОМУ СНІ НЕ СНИЛОСЯ, що ЕКОНОМІЧНІ ОБ'ЄКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ЗНАЧЕННЯ ОПИНЯТЬСЯ У ПРИВАТНИХ РУКАХ

його високими процентними ставками. Навіть будівництво житла і виробництво товарів широкого вжитку певний час не цікавили підприємців, притому, що наприкінці 1980-х вони почали бурхливо розвиватися за кооперативного руху.

Кон'юнктура змінювалася на наших очах — підприємці опановували все нові і нові галузі економіки. Доки нарешті не надійшла черга виробництва. Заводи із заскорузлим менеджментом, без обігових коштів один за одним просто падали в руки людям, які ще недавно були рядовими науковцями, кооператорами чи бандитами. Але приватизація господарчих об'єктів не прирівнює їхніх нових власників до «червоних директорів»

пізнього СРСР, адже останні, як-нечиля, залишилися бюджетниками. І їм у страшному сні не снилося, що економічні об'єкти стратегічного значення колись опиняться у приватних руках.

Принцип розподілу на бюджетників і підприємців у сучасній Україні простий і очевидний. Бюджет давно не опікується сферами, які можуть

дати швидкий прибуток (іх приватизовано). Але він мусить підтримувати сфери, що мають стратегічне значення для існування держави — освіту і медицину, суди і податкову, армію і чиновництво. Гонор радянських часів не дозволяє зовсім забути про підтримку науки, академічного мистецтва і мережі бібліотек. Але держава так-сяк зможе існувати і без них. Підозра щодо цього знайома першому ліпшому працівникові Академії наук, та ніби прихований від нього є той факт, що його ділянка належить до стратегічного сектору. А от успішний бізнесмен сильний саме тактичними успіхами. І це не применшує його значення, просто тактика і стратегія — речі різні. ■

перенеслися на нові комерційні стосунки. Хоча й бюджетна сфера за знала взаємного впливу ринкової економіки. Хто не зустрічав лікаря, який зранку працює у місцевій поліклініці, а ввечері — у приватному кабінеті? Один знайомий пояснював, що у бюджетній установі він шукає клієнтуру, а в приватній заробляє на цій клієнтурі гроши. Усе геніальне просто: не потрібно витрачатися на рекламу, маркетинг та інші ринкові викрутаси. Хай і невелике щастя, але бюджетники досі мають соціальні гарантії на відпустку, лікарняні та пенсію.

МАСШТАБИ ВЗАЄМОПРОНИКНЕННЯ

Вчитель, який зранку викладає у «бюджетній» школі, а ввечері для своїх же учнів працює як репетитор — також не новина. Що робити, коли середньостатистична заробітна плата бюджетників не дотягує до 1000 грн на

місяць. Тому комерційні відносини, наче весняні потоки, торують собі дорогу всупереч будь-яким пересторогам. Навіть коли репетиторство межує з прихованим хабаром за гарні оцінки в атестаті чи при вступі до вузу.

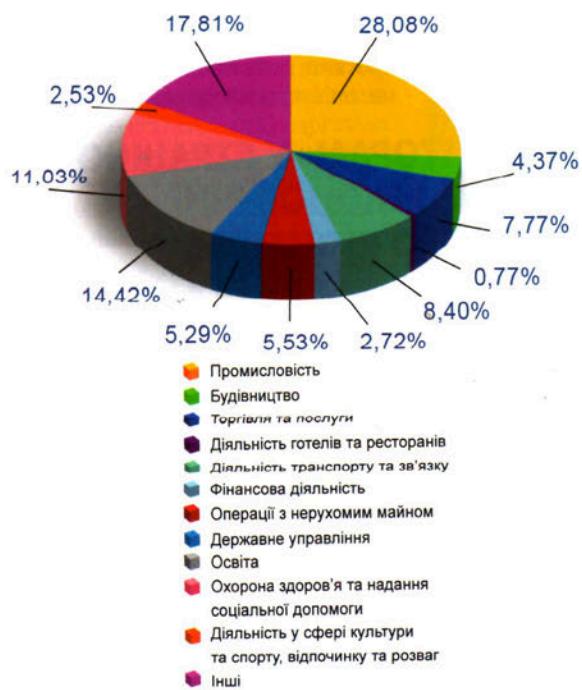
Знайомі викладачі-мовники намагаються підробляти коректорами, редакторами та перекладачами у видавництвах. Гірше ботанікам, географам чи викладачам астрономії. Тут навіть репетиторством не проживеш — немає попиту.

Науковців теж намагаються підв'язати на комерцію. Однак з інноваціями справи просуваються не так швидко, бо значна частка науковців-бюджетників давно пойшла за кордон (про це **Тиждень** писав у №3). На межі фолу працюють правоохоронці. З'являються платні послуги за оформлення дозволів, довідок і різних документів. Деякі послуги надаються на комерційній основі — на-

приклад, недивна патрульний, який охороняє торговельний майданчик. Комерційні відносини в судах чи прокуратурі — це вже корупція. Але те, що часто справи розглядаються, так би мовити, на ринкових зasadах, ні для кого не секрет. На цьому базується новий для України бізнес — рейдерство, де ключову роль грає саме судова та виконавча системи, які за визначенням мають залишатися суто бюджетними.

Ті бюджетні підрозділи, у яких особливою комерції не розгорнеш, підробляють на дрібному: у бібліотеках роблять ксерокопії, якщо є ксерокс, будинки культури заробляють на оренді приміщень (на цьому усі бюджетні установи намагаються заробити), а працівники санстанцій не гребують «комерційним» миттям транспорту, якому мають надати дозвіл на перевезення продуктів харчування. ■

Розподіл найманих працівників за деякими видами економічної діяльності (за даними Держкомстату України)

Розподіл кількості найманих працівників за розмірами нарахованої їм заробітної плати, станом на вересень 2007 року

- до 500 грн
- 500 – 1000 грн
- 800 – 1500 грн
- 1500 – 2000 грн
- 2000 – 5000 грн
- понад 5000 грн

Розподіл населення за рівнем сукупних витрат

- до 240 грн
- 240 – 360 грн
- 360 – 480 грн
- 480 – 600 грн
- 600 – 720 грн
- понад 720 грн

|ТЕМА ТИЖНЯ|

РОЗПОДІЛ ВІДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖ ПРИВАТНИМ І ДЕРЖАВНИМ СЕКТОРАМИ

КОМЕНТАР

НАТАЛІЯ КЛІМЕНКО
психолог

Етика і голод

За логікою функціонування держави працівник бюджетної сфери має задовольнити свої базові потреби за рахунок стабільної платні, яку ми йому забезпечуємо, сплативши податки. У підприємця ситуація менш комфортна – він не завжди впевнений у тому, що отримає прибуток. Бюджетник ніби має бути щасливішим, бо не вимушений сушити голову, як, зробивши свою роботу, її ще й продати. Та чи

можливо вижити, наприклад, у сучасному Києві на середньостатистичну вчительську чи лікарську тисячу гривень? Питання риторичне. Тому цілком логічно, що бюджетники «запозичують» спосіб життя комерсантів. Лікар приймає «подяки», вчитель гарантує гарні оцінки відвідувачам платного «факультативу».

Видатний американський психолог Абрахам Маслоу, формулюючи теорію ієархії людських потреб, визначив суттєву закономірність – якщо людина не має змоги задоволити базові потреби: голод, спрагу, потребу в безпеці та фізичному комфорті, для яких, щонайменше необхідні одяг і житло, її не цікавитиме задоволення потреб вищого рівня, таких, як відповідність поведінки соціальним очікуванням. Образно кажучи, якщо людина помирає від голоду, то проблема, чи гідно їсти харчі зі сміттєвого баку, для неї неактуальна.

Виконувати вимоги сумління – потреба вищого рівня, на голодний шлунок вона не те щоб зникає, а за психо-

логічними законами, так би мовити, трансформується. Головна функція психіки – забезпечити виживання індивіда у мінливих умовах за рахунок зміни поведінки, якщо вона цим умовам не відповідає. Інакше кажучи, людина здатна пристосувати свої етичні імперативи під будь-яку поведінку, спрямовану на задоволення життєво важливих потреб. Тобто, якщо платня явно менша за вартість праці бюджетника, значить, гроші нечесно вилучені з бюджету на користь тих, хто їх має, щоб заплатити «подяку». Тому лікар, вчитель чи комуналінник на свій розсуд просто відновлює на нижчому рівні розподілу ресурсів справедливість, викривлену десь «угорі» – на рівні формування бюджету. З іншого боку, якщо бюджетник звик відчувати себе таким собі маленьким Робін Гудом, то навіть коли його офіційні доходи починають зростати, в нього далеко не завжди вмикаються «потреби вищого рівня» і він відмовляє собі в задоволенні «відновити справедливість».

Чітка модель щастя

СОЦІОПСИХОЛОГ ЛІДІЯ СМОЛА ВВАЖАЄ, що підприємці отримують від роботи зазвичай більше задоволення, ніж бюджетники

Психологія виконавців передбачає існування в межах патерналістської моделі – в очікуванні соціального захисту і нормованого робочого дня. Зрозуміло, що патерналізм був притаманний радянській державі, яка намагалася керувати життям своїх громадян. Але люди бізнесу самі хочуть ним керувати.

Розмовляла Ольга Михайлова

Звідки взялися підприємницькі нахили в суспільстві, у якому протягом десятиліть бізнес був заборонений?

– Радянську людину характеризувала свідомість виконавця. Але всі люди різні, і серед них вже тоді виділялися свідомі управлінці. Цей прошарок був порівняно незалежнішим і користувався правом прийняття рішень. І та категорія, що відчувала за собою таке право, подалася за першої нагоди у бізнес. А категорія виконавців лишилася у бюджетній сфері.

У. Т.: Чого хоче від життя людина бізнесу?

– Люди бізнесу мають, як правило, чітку модель щастя. Вони взагалі звичли мислити чіткими категоріями, і щастя визначають для себе так само конкретно: власний

будиночок, красива дружина, свобода пересування. Бізнесмен відрізняється лабільністю психіки, він динамічніший, живе у світі, який постійно змінюється, і реагувати на ці зміни необхідно надзвичайно швидко. Патерналістська модель більш статична, і люди бюджету, які тяжіють до неї, як правило, не настільки динамічні. Стабільність для них – бажане гасло. Людина бюджету знає, «що я повинен робити». Людина бізнесу знає, «що я хочу робити».

У. Т.: У чому найбільше проявляється відмінність між людьми бізнесу і бюджету?

– Людина бюджету може любити свою роботу, але задоволення від бізнесу більше: результати роботи швидше видно. І ці результати виміряні грошима. А в

ОСОБИСТА ДУМКА

ОЛЕКСАНДР РАХМАНОВ
старший викладач КНЕУ

Етнічне підприємництво

Якщо, скажімо, шотландці виявляють явні здібності до торгівлі, то кельти, ірландці та представники гірських народів у тій самій Шотландії таких здібностей не демонструють. А голландці та швейцарці гідно вирізняються своєю торговою активністю порівняно із французами. Українців, наприклад, вважають гарними хліборобами, корейців – городниками, гренландців – рибалками, ненців – оленярами. В першій чверті минулого століття Вернер Зомбарт звертав увагу на явну скильність окремих народів до підприємництва. Він навіть поділив народи на «героїв» і «торгівців». До «героїв» він зараховував римлян, норманів, саксів, а до «торгівців» – етрусків, греків, флорентійців і євреїв. Та в епоху,

коли основним товаром, а, отже, багатством, стає інформація, а міжнародний ринок розподілу праці стає всепроникним, етнічні ознаки господарювання ставатимуть непомітними.

Факт відмінності підприємницької активності різних народів спостерігається і нині. Поширені стереотипи, що азіати загалом куди більше пристосовані до підприємницької діяльності, ніж чорношкіре африканське населення і латиноамериканські народи; що кубинці – ледь чи не єдині серед латиноамериканців, хто виявляє більш-менш виражені підприємницькі нахили; що на Близькому Сході такими нахилями віділяються ліванці, а серед слов'янських народів – поляки і західні українці. Більше того, саме національні меншини в багатьох країнах активніше займаються підприємництвом. У дореволюційній

|ТЕМА ТИЖНЯ|

бюджетника задоволення часто відкладене в часі — як, наприклад, у вчительки, яка виростила хороших дітей. І, роблячи свою справу, така вчителька не мусить поспішати. Взагалі, цінність часу для бюджетника і підприємця — різні. Підприємець знає, що час — це можливість випередити конку-

рента. А втрачений час — це втрачені прибутки. Але навіть у самих організованих людей бюджету такого розуміння часу немає — швидше навпаки: «солдат спить, служба йде». Лише у вищих ешелонах, у владних структурах воно з'являється, але вже як прикмета відповідальності.

ЛІДІЯ СМОЛА: Людина 90-х у малиновому піджаку збереглася і зараз

Росії у бізнесі були переважно євреї, вірмени, поляки, поволжські татари та німці (у Прибалтиці).

1970-ті роки ХХ ст. позначилися розвитком так званого етнічного підприємництва. Загальною передумовою, що підготувала цей злет, були могутні імміграційні хвили, спровоковані після Другої світової війни. Зокрема, масове заземлення у Європу вихідців з ісламських країн. До цього додалися наслідки розпаду колоніальної системи на рубежі 1960-х років і лібералізація імміграційних законів. Це дало змогу за короткий проміжок часу тимчасовим робітникам, які в'їхали раніше, об'єднатися зі своїми родинами й поступово утворювати етнічні комуни. Одночасно в 1960-ті роки в цих країнах почався активний процес деіндустриалізації, що викликав істотні структурні зрушенння на ринку праці та

зростання самозайнятості, в першу чергу, у сфері послуг. Зіграла свою роль, безумовно, і державна політика підтримки малого бізнесу, зумовивши своєрідний сплеск same етнічного підприємництва, і особливо серед деяких національних меншин.

При цьому усередині самого етнічного підприємництва, де б і коли воно не спостерігалося, також відбуваються свої зрушенння. Так, у XIX ст. в Одесі єврейські торгівці поступово витіснили греків. А сторіччя по тому, наприклад, ті самі євреї й італійці у Сполучених Штатах — свого роду старожили від підприємництва — залишають сферу торгівлі, обираючи престижніші. Сьогодні в Штатах позиції у торгівлі досить активно перебирають на себе корейці. Одна хвиля відступає, на її місце накочується інша...

У. Т.: Чи можна стверджувати, що освітній рівень бюджетника загалом вищий?

— Для бюджетника освіта дуже важлива — з дипломом він приходить на роботу і певний час від диплома залежить його подальше просування кар'єрою драбиною. Іноді йдеться не про диплом, а про резюме, але все одно це документ, папрець, який засвічує професійні навички. Для бізнесу це не важливо. Навпаки, прихід у бізнес tabula rasa невідь-звідки нормальний. Ніхто не запитує, як був зароблений перший мільйон. Але репутаційний складник все-таки важливий — з часом стає необхідним диплом. Зокрема, перевага надається іноземному. Інший репутаційний складник — це

**ЛЮДИНА БЮДЖЕТУ
ЗНАЄ, «ЩО Я
ПОВИНЕН РОБИТИ».
ЛЮДИНА БІЗНЕСУ
ЗНАЄ, «ЩО Я ХОЧУ
РОБИТИ»**

благодійництво і меценатство, які також мають засвідчити «просунутість», культуру підприємця. Багатих не люблять ніде. Їх або терплять, або з ними миряться, або визначають їхній позитив для суспільства. Щоб схилити до себе суспільство, зробити свій бізнес соціально легітимним, бізнесмен вдається до всього цього, адже він прагне безпеки — і як людина, і як власник. До речі, 15 років тому, коли зароблялися перші мільйони, хіба говорив хтось про соціальну відповідальність бізнесу?

У. Т.: Кілька слів щодо іміджевих кліш на зразок малинових піджаків. У 1990-х були актуальні, а зараз їх не видно...

— Людина 1990-х у малиновому піджаку збереглася і зараз. Але, по-перше, знайомство зі стилістикою західних колег — обов'язкове для бізнесменів, по-друге, такі бізнесмени мають піар-службу. Піарменеджер на те й існує, аби вчасно порадити костюм від Бріоні замість малинового піджака, тому що людині в такому костюмі європейські підприємці більше довіряють. ■

Шукачі свободи

**18 ГРУДНЯ СВІТ ВІДЗНАЧИВ ДЕНЬ МІГРАНТА
ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ ЗРОБИЛА УКРАЇНУ
ПРИВАБЛИВОЮДЛЯ ПОЛІТЕМІГРАНТІВ**

На тлі крайні СНД Україна значно просунулася в забезпеченні основних свобод людини. Цим ми приваблюємо дисидентів із країн, які ще не пережили свою кольорову революцію. Однак Україна дає притулок і тим, хто рятується від війни.

Автор: Антон Зікора

Якщо на чергових парламентських виборах серед кандидатів на місце у Верховній Раді ви побачите чорношкіру людину, не дивуйтесь. Це, швидше за все, член «Батьківщини» Афрісон Йосипович Джуніор — ось такі бувають справжні ім'я, по батькові та прізвище. Він біженець із Конго 1977 року народження. Афрісон — вихodeць із дуже впливової родини в цій країні, представник народу банту. Його родичі — квіт конголезького істеблішменту, депутати й велиki бізнесмени. Джуніор розповідає, що в його країні багато діамантів, які є причиною збройного протистояння.

редньої школи, куди поступив уже на 28 році життя. Як зізнається Джуніор, найтяжче йому давалася українська мова. Проте тепер, займаючись бізнесом, він прекрасно розуміє зміст будь-яких документів.

Наш біженець — франкомовний католик, розчарований у своїй вірі.

— Україна — це країна, де дешевий алкоголь і багато жінок. — Каже він. — І що тут робити? Пити-гуляти. Так я і робив, допоки не долучився до протестантизму. І ось тепер я 4 роки не п'ю, не палю, з дівчатами не вожусь. Я щасливий.

Нещодавно нашему герою запропонували вигідний бізнес — постачати зброю з України в Конго:

**РАУШ ЗРОЗУМІВ, ЩО В ЦІЙ СПРАВІ
ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ І НАЦИСТИ
ДІЮТЬ ПЛІЧ-О-ПЛІЧ, І ВИРУШИВ
В УКРАЇНУ**

Після чергового перевороту клан, до якого належить Афрісон, перестав бути впливовим, почалися репресії. Джуніор втік із країни: спочатку рік жив у Росії, потім переїхав у місто Пустомити Львівської області до друзів-африканців. Там же він закінчив 10-й та 11-й класи се-

контракт обіцяв з півмільйона доларів прибутку. «Ні, постачати зброю для вбивства власного народу я не буду», — відповів він. Нині Джуніор — власник двох інвестиційних компаній, але починав бізнес із продажу жіночої та чоловічої білизни на базарі. Мав проблеми з міліцією, ►

| МИ |

V. Kazanetsky

АНАРХІСТ ПЬОТР РАУШ: «Свобода – не донька порядку, а її маті»

Джуніор мріє бути депутатом. Спочатку районним

СБУ, тепер «відпустило», тим паче що 17 серпня цього року він отримав офіційний статус біженця. Африканець показує книжечку, своюю

не провокатор, просто хочу допомогти Україні», — намагався довести Джуніор. «А ви знаєте, що «Батьківщина» перебуває в опозиції до Бло-

ним. А тому я хочу балотуватися в депутати Верховної Ради, починати буду з району. Але це тільки після того, як одержу громадянство.

— А одружуватися не збираєтесь?

— У нас такий порядок: спочатку потрібно запитати в пастора, чи можна одружуватися на своїй дівчині. У мене це сам Сандей. Думаю, що він даст дозвіл.

ЧОРНИЙ ПЬОТР І ЖОВТОГАРЯЧИЙ УЛУГБЕК

Долі пітерського анархіста Петра Рауша й узбека Улугбека Зайнабідінова в чомусь дуже схожі. Обидва перебувають в опозиції до режимів своїх держав, обидва за освітою історики, але правозахисники й журналисти за покликанням.

Рауш приїхав до України в березні цього року, побоюючись, що в Росії проти нього можуть завести кримінальну справу. А все почалося у грудні 2006 року, коли П'єтр разом зі своїми товаришами з Антивоен-

ЙОГО ДРУЗІВ, ЯКІ ЖИЛИ В ІВАНОВО, ЗААРЕШТУВАЛА РОСІЙСЬКА ВЛАДА. ЇМ ІНКРИМІНУВАЛИ ПРИЧЕТНІСТЬ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОВСТАННЯ В АНДИЖАНІ

формою й дизайном подібну до українського паспорта: «Афрісон Йосипович Джуніор, біженець із Конго (ДР, Демократичної Республіки, — прим. авт.)». Та про те, чи потрапляють в Україну діаманти з Конго, він говорити не хоче, віджартовується.

Показує ще одне своє посвідчення: «Афрісон Йосипович Джуніор, член партії «Батьківщина» з 2006 року». Коли конголезець написав заяву про вступ у «Батьківщину», у Печерському відділенні київської організації партії вирішили: провокатор. «Ні, я

ку Черновецького, духівник якого Сандей Аделаджа, ваш пастор?», — запитали у нього. «Не чіпайте Аделаджу, він мене навчив любити Україну. А взагалі в Україні є тільки дві партії: Партия регіонів, що хоче вести Україну в Росію, і БЮТ, що хоче в Європу». Від таких слів лід у серцях партфункціонерів розтанув, скепсис зник, і Афрісону Йосиповичу дали партквиток.

Про свої плани на життя він говорить:

— Україна — чудова країна. І мені здається, що зможу бути її корис-

Улугбек дивом уникнув арешту

кент розірвив цю діяльність як злочин. У 1993-му «Бирлик» позбавили реєстрації. Державний апарат продовжував тиснути на непокірних. Спочатку це відбувалося тихо, однак після виступів в Андижані, де навесні 2005 року було придушено повстання, репресії почалися з новою силою: влада зачищала усіх, кого підозрювали у вільномудстві.

Зайнабідину поталанило: він виїхав з Узбекистану за 2 місяці до початку чисток до російського міста Іваново, в якому працював у земляцтві узбеків. Однак у літку 2005 року 13 його друзів, які жили в цьому місті, були заарештовані російською владою та опинилися у в'язниці, отримавши півторарічні терміни. Їм інкримінували причетність до організації повстання в Андижані.

Улугбеку знову вдалося уникнути арешту. Прості жителі міста ховали Улугбека від влади, саме вони в лютому 2006 року допомогли йому виїхати до Києва, де він і попросив політичного притулку. Одразу після приїзду дисидент працював вантажником, сьогодні він очолює місцеве товариство політичних емігрантів із Узбекистану. Йх вже назирилося близько 30. Долі узбеків, котрі опинилися в Україні, складаються порізному: одних депортують на Батьківщину, де на них очікують катівні, інших приймають сроптейські країни. Зайнабідин сподівається, що українська влада його не видасть.

— Адже я жовтогарячий, і під час революції на Майдані мої друзі поставили окремий намет з написом «Узбекистан». Узбецьке посольство пікетував навіть Черновецький, виступаючи проти репресій у нашій країні, — говорить він.

Доки Україна не надала Зайнабідину бажаного статусу, його справу розглядають в Управлінні Верховного комісара ООН у справах біженців. Результатом зазвичай є один із трьох варіантів. Це або отримання статусу біженця в Україні, або депатріація на Батьківщину, або ж переселення до третьої країни. Другий варіант для Улугбека неприпустимий. Він, у принципі, не проти того, щоб залишився в Україні. Але тут у нього немає даху над головою, окрім того, лікарі сказали, що Зайнабідин хворий та непрацездатний. ООН шукає третю країну, яка зможе забезпечити йому нормальне життя. Нідерланди поки йому відмовили. ■

ного комітету брав участь в акції проти політики Москви в Чечні. На 8 протестувальників напали близько 30 представників Руху проти нелегальної іміграції. «Один із наших товаришів скористався для самооборони ножем: нацист, який нападав на нас, одержав поранення, але вижив», — розповідає П'єтр. За цим фактом порушена кримінальна справа.

Рауш проходив у цій справі як свідок, але поступово події почали розвиватися так, що з нього стали робити обвинувачуваного. У літку правоохоронні органи обшукали квартиру його доньки, вилучили у дружини й доньки мобільні телефони та комп'ютери. Шукали списки учасників екстремістської організації. Рауш зрозумів, що в цій справі органи внутрішніх справ і нацисти діють пліч-о-пліч, і вирушив в Україну, де й перебуває безвізно. Тут він живе у друзів, продовжує правозахисну діяльність, пише статті, бере участь у київських мітингах та демонстра-

ціях, на яких його можна упізнати по чорному шовковому прапору. Адже чорний прапор — це символ анархії. Коли термін безвізового перебування Рауша закінчився, він звернувся в міграційну службу, і тепер є здобувачем статусу біженця. Незабаром українська влада дасть відповідь. Анархіст не проти стати громадянином України, але побоюється, що може повторити долю редактора московської газети «Радикальна політика» Бориса Стомахіна. Проти журналіста було порушене кримінальну справу, він приїхав до України, намагаючись отримати політичний притулок, але йому відмовили. Стомахін повернувся до Москви, після чого був заарештований та ув'язнений на 5 років за політичний екстремізм.

У тому самому 1988 році, коли П'єтр Рауш став анархістом, в Узбекистані зародився рух «Бирлик», («Союз»), до лав якого вступив Улугбек Зайнабідинов. Офіційний Таш-

фото: Валентин Дирман

«ЦЕ ПОТРІБНО БУЛО ПЕРЕЖИТИ»

Ідучи на зустріч до Ромелли Горожанцевої, я приготувався почути не-приємні відгуки щодо азербайджанців. Так зазвичай буває, коли розмовляєш із вірменськими біженцями із Баку або Нагорного Карабаху.

— Що ви, це дуже ширі й відкриті люди, — одразу сказала Ро-

вже голосно стали лунати погрози. Й як вірменці «м'яко» запропонували звільнитися з посади керівника капітального будівництва міськви-конкому. Родина Горожанцевої залишила 5-кімнатну квартиру, батьки вирушили до Вірменії, брат — до Росії, вона — в Київ до чоловіка, який навчався в школі міліції.

УКРАЇНСЬКІ ЖІНКИ ДУЖЕ ВПРАВНІ, ШВИДКО ПРИВЛАСНИЛИ ВИСОКОГО КРАСЕНЯ, ЯКИЙ ЩОЙНО ВИРВАВСЯ З КАВКАЗУ

мелла Сергіївна. — І не їхня провіна, що мені довелося тікати у 1988 році від погромів. Політика це все.

А що було до цього? Щасливе дитинство, фантастична юність, проте факт залишається фактом: із приходом націоналістів вірменів стали силою вичавлювати із Республіки. Основні погроми прокотилися Баку у січні 1989-го, але Ромелла залишила місто за місяць до них. Занадто

Тут у 26-літньої жінки почалося життя більш ніж доросле. По-перше, довелося розлучитися із чоловіком. «Українські жінки дуже вправні, швидко привласнили високого красеня, який щойно вирвався з Кавказу, де зовсім інші звичаї», — говорить Ромелла зі смутком, але без злості. По-друге, у неї на руках був 2-річний син Сергій. Горожанцева вивчила Київ по дитячих садках: вона обійшла майже всі, але

дитини ніде не хотіли брати. У матері не було роботи, без роботи не давали прописку, без прописки не влаштовували на роботу...

Щоб розірвати зачароване коло, вірменці довелося поїхати в Бровари, де, за чутками, були господарки, які прописували приїжджих за 200 рублів.

Секретар міськради Ольга Рачинська сказала, що знайде таку господарку. А за кілька днів у Спитаці відбувся руйнівний землетрус, після якого біженців (а Ромелла Сергіївна вже одержала відповідний статус) з Вірменії та Баку стали прописувати без проблем. Горожанцеву прописала до себе в будинок Варвара Кузенка, секретар сільради селища Погріби.

Природно, в Погрібах Горожанцева не жила, а жила в Києві, влаштувавшись двірником у яслах, потім була пральня. Через брак грошей знімала не квартири, а кімнати, якийсь час таємно очуvala в дитячому садку.

— Мучились? — запитую.

— Ні. Не мучилася, просто працювала, сприймаючи життя таким, як воно є, — розповідає Ромелла, — це потрібно було пережити.

Незабаром Горожанцеву розшукав вірменин Рафаель Сідаракян, якому був необхідний грамотний бухгалтер в «Арт-кафе» на Андріївському узвозі. На той час це був один із кращих закладів столиці, його відвідували навіть іноземні посланці. Однак і звідти довелося піти: не спрацювалася з новим заступником земляка.

Після цього вірменка 15 років пропрацювала на фірмі араба Йосепа. За цей час отримала українське громадянство, придбала в Києві 3-кімнатну квартиру, куди перевезла батьків. Сьогодні Ромелла працює в піцерії, господарем якої є італієць, збирається відкрити власну справу. Така у неї багатонаціональна доля, в якій зустрілися вірмени, араби, українці, росіяни (чоловік), азербайджанці та інші. Напевно тому для Ромелли немає національностей. Однак ця обстановка не заважає її синові Сергію краще за всіх у класі знати українську мову. «Учителька ставить його за взірець іншим. Говорить: вірменин Горожанцев — єдиний, у кого вся родина говорити російською. Але він знає мову, а ви — ні». ■

Трамбуєтъ усіх

АНДРІЙ КАПУСТИН

Те, що керівництво київського метрополітену почало боротьбу за підвищення комфортності поїздок киян і гостей столиці, поза сумнівами, варто квітів і оваций. І справді, години пік (що вранці, що ввечері) давно перетворилися для користувачів підземного транспорту на щоденне важке випробування. Близьке, скажімо, до прийомів підготовки американських «морських котиків», коли їх вчать виживати у найскладніших умовах. Включаючи, природно, й бойові. Інша річ, що керівництво метрополітену застосовує не зовсім звичні підходи. Хоч не виключено, що це просто корисний креатив, до якого наше пасажиронаселення просто не звикло. Так що поява в найбільш гарячих точках столичної підземки працівників метрополітену, які вже отримали назву «трамбувальники», якраз може належати до віянь нового тисячоліття. А як ще можна боротися з тим, що метрополітен розрахований на перевезення менше 2 млн пасажирів на добу, а насправді їде на кілька сот тисяч осіб більше. Будівництво нових станцій – процес тривалий і витратний. Могли б допомогти іноземці зі своїми прогресивними технологіями. Але для них наші розінки нецікаві, і вони від участі у наших тендерах відмовляються. Тому ми переймаємо досвід японців, у яких ці «трамбувальники» наявні досить давно. Але на відстані. Хоча, як ви здогадуєтесь, між українськими і японськими колегами є кілька істотних відмінностей, як між «Деу» запорізького збирання і «Маздою», зібраною у Країні Вранішнього Сонця. Правда, можна відправити українських новаторів трамбу-

вальної справи у відрядження для підвищення кваліфікації. Можна виплати спеціалістів і звідти. Адже запрошують японських кухарів до суші-ресторанів! У цьому випадку під крики «Банзай!» справи явно б пішли веселіше. Однак, найімовірніше, все упреться у традиційну нестачу вільної валюти. Тому, судячи з усього, поки все залишиться, як є. Розуміє це і керівництво метрополітену. Битва за комфорт іде комплексна. З одного боку, діє силовий чинник, а з іншого – повчальний. Оскільки з минулого тижня на станціях метро почали зуверені заклики: «Станції та лінії метрополітену перевантажені, працівники метро роблять все від них залежне для покращення ваших умов під час поїздки. Проте пасажиропотоки на багатьох станціях значно перевищують провізу спроможність метрополітену. Просимо вас, по можливості, уникати поїздок метрополітеном в проміжок часу з 7:30 до 9:00. Це дозволить вам у більш комфортних умовах скористатися метрополітеном. Дякуємо вам за розуміння та допомогу!»

Фішка досить перспективна. Якщо не свідомі громадяни відмовляться дослухатися до закликів метрочиновників і продовжать їздити, коли забажають, то вони ризикують потрапити під натиск «трамбувальників». Це після одного-двох прямих контактів може в більшості пасажирів відбити бажання користуватися послугами підземного транспорту. Особливо у літніх людей. При цьому немає гарантії, що нинішніх вимушених волонтерів у особі слюсарів і дорожніх обхідників згодом не замінять професійно підготовленими спеці-

алістами. Такий собі «метроспецназ». І екіпірують їх відповідно. А у вільний від роботи час цей «спецназ» можна ще й здавати в оренду для участі в якихось вуличних акціях. Головне – привчити народ до того, що кожного дня з 8:00 до 9:00 його може очікувати «зустріч із прекрасним».

А оскільки рефлекси у людей виробляються швидко, то громадяни почнуть дослухатися до ще одного заклику, який лунає з-під землі, – користуватися в ранкові години пік іншими видами міського транспорту. Там, на думку керівництва підземки, пасажири зможуть проїхати комфортніше й уникнути тисняви.

У будь-якому випадку за кадром залишається кілька питань, на які метрочиновники відповіді поки не дали. По-перше, чи означає заклик не їздити без потреби в ранкові години пік того, що вечірні години пік скасовані? По-друге, що таке інші види транспорту, в яких у ранкові години пік можна за ті самі гроші проїхати комфортно й уникнути тисняви? По-третє, чи планується оснащення «трамбувальників» у перспективі спецзасобами на кшталт електрошокерів? І, нарешті, чи може частина коштів, отриманих від продажу художніх фотографій київського мера в межах благодійної акції «Допоможи конкретній людині», бути акумульованою для допомоги пасажирам столичного метро, котрі постраждали від роботи «трамбувальників»? Оскільки серед тих, хто фотографії мера купував, був і начальник комунального підприємства «Київський метрополітен» пан Мірошников. Мінімальна вартість однієї фотографії дорівнювала 40 тис. гривень...

Загибель родини

**ВПРОВАДЖЕННЯ В ЖИТТЯ ІДЕОЛОГІЇ
СЕКСУАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1960-Х ПОРОДИЛО
РОЗМОВИ ПРО СМЕРТЬ РОДИНИ, АЛЕ ОСТАННІ
ТЕНДЕНЦІЇ СВІДЧАТЬ: ТРАДИЦІЙНИЙ ЇЇ ВАРИАНТ
ХОВАТИ ПЕРЕДЧАСНО**

Усе частіше представники західної цивілізації, кілька разів обгалившись у шлюбі, витрачають життєві ресурси виключно на професійну реалізацію і воліють лишатися самотніми, ніж бути гарматним м'ясом у тотальній війні статей. Песимісти вважають, що традиційна родина вмерла.

Автор: Олександр Вайсерман, доктор медичних наук

Соціологи переконують, що традиційна родина ґрунтувалася на домінуванні чоловіка, пріоритеті економічних аспектів і нехтуванні емоційних, повазі до старших і підпорядкуванні їм у важливих життєвих питаннях. Попри очевидні недоліки, це мало й переваги. Родина була тим муром, за яким ховалася від агресивного оточення. Сучасний темп життя неймовірно пришвидшився, а емоційного дорослішання молоді, навпаки, упо-

ція». Деякі соціологи стверджують, що це було неминучим. На їхню думку, моногамний шлюб суперечить біологічній природі людини. Те, що він зберігався практично незмінним протягом сторіч, пояснюється винятково економічними передумовами. Дійсно, більшу частину життя люди проводили у боротьбі за виживання, а родина цьому допомагала: одинаку кілька століть тому вижити було практично неможливо.

У США ТА ДЕЯКИХ ІНШИХ КРАЇНАХ «ЗОЛОТОГО МІЛЯРДУ» ВПЕРШЕ ЗА БАГАТО РОКІВ ПОТИХЕНЬКУ ПОЧАВ ЗНИЖУВАТИСЯ РІВЕНЬ РОЗЛУЧЕНЬ

вільнився. І родина, що раніше відігравала роль універсального антидепресанту, стала джерелом потужних стресів.

Американський психоаналітик Вільям Вулф вважав: «Родина мертвa, вона тримається лише перший рік або два після народження дитини. Надалі це буде її єдина функ-

Стримувальну, а часом і ре-пресивну, роль відігравала релігія. У наш час звичаєві правила і релігійні настанови вже не видаються аксіоматичними. Результат відомий: кількість розлучень катастрофічно збільшується. Цікаво, що цей процес практично не залежить від матеріального благополуччя, та на-

ФОТО: REUTERS

віть від соціального устрою, а визначається виключно рівнем традиційної культури. На наших теренах збільшення кількості розлучень почалося ще у радянські часи. При тому, що у кавказьких та середньоазійських республіках СРСР розлучень практично не було, в Росії, Україні, Білорусії та Молдавії у 1970–1980-х роках минулого століття їхній рівень був навіть вищим, ніж у більшості європейських країн, хоча до рівня США було далеко. Україна у цьому сумному марафоні не відстaeє від розбещеної Європи й зараз: частка розлучень збільшилася у нашій країні з 38% у 1985 році до 72%(!) у подефолтному 2000-му.

| Родина не вмирає. Вона змінює свою форму

Останніми роками ситуація дещо поліпшилася, але все-таки приблизно половина родин розпадається за 3–4 роки після укладання шлюбів.

ПІД ПРАПОРЫМ ФЕМІНІЗМУ

До краху традиційної родини дошли руки і жінки. Фемінізм, що поширився ще у кінці XIX ст., основним своїм завданням ставив усунення чоловічого домінування у родині. Гаслом руху було: «Перемогти ворога його зброяю і на його території». Феміністки пропонували жінкам «перемаскулиніти» чоловіків – довести, що вони можуть успішно конкурувати у суто чоловічих

ЦИТАТА

Не обманюймо самих себе

ДЖЕССІ БЕРНАРД, відомий американський соціолог

У нашому суспільстві множинні шлюби поширеніші, ніж у полігамних суспільствах. І відрізняються лише тим, що ми практикуємо не одночасну, а серійну форму множинного шлюбу.

сферах. Як результат, жінки перестали визнавати пріоритет чоловіка у прийнятті рішень і безмовно терпіти домашнє насильство. Вони рішуче відкинули вимогу однобічної подружньої вірності, що панувала протягом сторіч, і відмовилися від ролі «народжувальної машини». Але, як це звичайно й буває з революціонерами, усунувши ці недоліки, притаманні традиційній родині, феміністки не запропонували конструктивних альтернатив.

ПОГЛЯД У МАЙБУТНЕ

Деякі соціологи вважають, що відмова від традиційних форм родини є хворобою росту, і в майбутньому людям важливо буде «триматися коріння», яким і буде родина. «Люди будуть одружуватися, щоб увійти в стійку структуру», — пояснює Ірвін Гринберг, професор психіатрії Медичного коледжу Альберта Ейнштейна. А відомий психолог, нобелівський лауреат Е. Тоффлер назвав родину «основним шокопоглиначем» сучасного суспільства — місцем, куди пом'ята і побита людина повертається після сутічки з соціумом, адже це єдиний острівець стабільності у мінливому світі. Останніми роками епідемія СНІДу сприяє поширенню пуританських настроїв, здавалося б, назавжди відкинутих після сексуальної революції кінця 1960-х. Можливо, саме внаслідок цього у багатьох країнах відроджується й мода на моногамні родинні стосунки. У США та деяких інших країнах «золотого мільярду» вперше за багато років потихеньку почав знижуватися рівень розлучень. Тому традиційну родину ховати, мабуть, передчасно. ■

ДОСВІД СУСІДІВ

Активність жінок — одна з причин видозмін у родинному житті

ФОТО: REUTERS

КОРОТКО

Родина у цінностях українців*

Численні соціологічні дослідження переконливо доводять, що серед ціннісних орієнтацій населення родина має одне з найважливіших місць. Наприклад, у дослідженнях Державного інституту розвитку сім'ї молоді у 1998 і 2006 роках — це 2-ге місце (94,2% і 98,1% відповідно). Останнім часом осіб, які вважають родину традиційною цінністю, стало більше. Під час опитування, проведеною Інститутом влітку 2007 року, на питання «Чого ви хотіли б досягти в житті найбільше?» 74% молодих людей віком від 14 до 35 років відповіли: «Щасливої сім'ї».

Наступний блок дослідження було присвячено духовно-циннісним орієнтаціям: на запитання щодо важливості окремих сторін життя, респонденти відповіли, що «дуже важливим» чи «швидше важливим» для них є: благополуччя своїх дітей (99%); матеріальний добробут сім'ї (99%); міцне здоров'я (99%); міцна сім'я (99%); близькі друзі (87%). Такі результати були отримані й під час досліджень становища родин у попередні роки, що свідчить про усталений характер їхніх ціннісних орієнтацій. Найменш значимою для опитуваних виявилася участь у громадських партіях та політичних організаціях (16%).

* Інформацію надано директором Державного інституту розвитку сім'ї та молоді Лідією Смоловою.

Партнерка чоловіка

ЙОГАННА КОНЄЧНА
соціолог, викладач Варшавського університету

У. Т.: У такій католицькій країні, як Польща, родину рятує релігія чи традиція?

— У Польщі родині як інституції нічого не загрожує. Чому? Якщо шукати причини у котромусь із названих чинників, то радше в історії, ніж у традиції чи релігії. Варто зазначити,

НЕБЕЗПЕЧНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ

Час трансмутацій

Сучасна демографія і соціологія визначають кілька типів родин сучасного західного світу:

Пробний шлюб. Наприклад, у Канаді священник Жак Лазу привселюдно запропонував узаконити пробний шлюб терміном від 3 до 18 місяців.

Нукlearна родина. Для виживання в архаїчних спітовориствах ідеальними були велики родини, що складалися із представників 3–4 поколінь. Але такі родини – не для сучасного стилю життя з його темпом і вимогою мобільності. Більшість родин у розвинених країнах нині має спрощену («нукlearну») структуру й складається тільки з батьків і дітей. Деякі футурологи вважають, що в майбутньому родина спроститься ще більше й буде складатися тільки із двох осіб: чоловіка й жінки. Зникне диплема «діти або кар'єра», люди зможуть легко змінювати місце роботи, залишаючи своїх нащадків у місцях «стационарної дислокації» – у закладах на кшталт дитячих садків і закритих шкіл – час від часу відвідуючи їх. Як стверджує відомий антрополог Маргарет Мід: «У недалекому майбутньому батьківські обов'язки візвезе на себе невелика частина родин, основною функцією яких буде виховання дітей («професійні батьки»).

Гостьова родина. («Годвін-шлюб»). Люди мешкають окремо, але зустрічаються 1–2 рази на тиждень під одним дахом. Якщо з'являються діти, вони залишаються з матір'ю, а батько, як і раніше, «приходить у гості». Свою назву ця модель шлюбу отримала від імені засновника анархізму Вільяма Годвіна, який говорив, що спільне проживання – це зло, що заважає самостійному розвитку чоловіка й жінки внаслідок недосконалості людей і розходження їхніх сильностей і потреб. Психологи вважають, що «шлюбний сепаратизм» – це можливість зникнувати за допомогою тимчасових роз'їздів напроту, яка час від часу неминуче виникає між партнерами. Найчастіше

така форма родини зустрічається серед людей з високим рівнем доходів.

Родина-конкубінат. Найчастіше також виникає у середовищі забезпечених людей. Офіційно одружений чоловік перебуває також у союзі з іншою жінкою: у нього є офіційна дружина, спільні діти, а в «паралельному вимірі» – коханка з однією чи кількома дітьми. Найчастіше жінки знають про існування одна одної.

Мусульманська родина. Варіант багатоженства: один чоловік – кілька жінок. За сучасного демографічного перекосу, коли на одного чоловіка 30–60 років припадає у різних вікових групах від 2 до 6 жінок, деякі радикально налаштовані соціологи вважають таку форму шлюбу цілком відправданою.

Серйона моногамія. За такого союзу люди зберігають вірність, але тільки доки зберігається свіжість почуттів – зазвичай 2–3 роки. Потім розлучаються, і знаходить нових партнерів. Різновидом серйоного шлюбу є «зведення» (aggregate) родина, побудована на стосунках між розлученими парами, які одружилися, змінившись партнерів; всі діти такої спільноти стають частиною однієї великої «родини».

Відкрита сім'я. Досить розповсюджений варіант партнерства – чоловік і жінка за взаємною згодою допускають позашлюбні звязки. У своєму крайньому прояві така форма стосунків припускає спільне статеве життя поза шлюбом. Різновид відкритої сім'ї – свінгерство, коли пари тимчасово обмінюються партнерами. До речі, на Заході серед деяких чоловіків і жінок свінгерство набуло популярності вже у 1970-х роках. В одному з тогочасних оповідань Джона Апдайка наприкінці веселої вечірки представників американського середнього класу чоловіки скідають ключі від своїх

машин до капелюшка, а жінки навміння витягають їх звідти: чий витягне – з тим і єде.

Шведська родина. Зовсім не обов'язково об'єднується винятково сексом. Часто її створює «колектив однодумців», які домовляються про спільне ведення господарства. Проте безпроблемними подібні стосунки не назвшев. Згадаймо хоча б відому історію «родинного життя» Владіміра Маяковського з родиною Брік. Великий футурист-новатор, який вважав ревнощі буржуїзмом забобоном та пропонував скинути їх як непотріб з «корабля сучасності» разом із Пушкіним, сам цілком буржуазно втрачав розум і у відчай склав геніальні вірші, коли Лілія зачиняла надокучливого поета на кухні, щоб поспілкуватися зі своїм законним чоловіком – лосіфом.

Гомосексуальний шлюб. Часто його плютають із гомосексуальним співжиттям, однак він офіційно реєструється й наділяє його учасників такими юридичними правами й обов'язками, які учасників звичайної гетеросексуальної родини. Такий шлюб існує у Голландії (з 2001 року), Бельгії (з 2003), в американському штаті Масачусетс (з 2004), Канаді та Великій Британії (з 2005), ПАР (з 2006) та навіть у католицькій Іспанії (з 2005). У багатьох інших країнах, зокрема вперше це сталося у Данії ще у далекому 1989 році, легалізовано різні варіанти так званого громадянського партнерства, яке має дещо обмежені права порівняно з «повоноцінним» шлюбом. Наприклад, якщо один із партнерів має дитину, інший не відзнає її батьком автоматично. Одностаєві пари не можуть спільно усиновити дитину, за винятком Швеції, не можуть мати спільне прізвище. У Франції наявність у емігранта одностатевого партнера-француза не дає змоги претендувати на французьке промадянство.

що у Польщі набагато менше виявлені ті проблеми, про які пише Вайсерман. Більшу частину тієї історії, котра формує історичну пам'ять поляків, народ воював, брав участь у повстаннях тощо. Ясна річ, що безпосередньо до цього були залучені чоловіки. А жінки займалися господаркою, виконуючи чоловічу роль. Також часто жінки долучаються до конспірації, партизантської боротьби. Це спричинило те, що у польському суспільстві жінка частіше трактується як партнерка, а не як підданка. Однак це не заперечує факт, що родина у Польщі змінюється, передовсім вона дрейфує у бік партнерського характеру подружніх стосунків. Зростає кількість «когабілітаційних родин», тобто тих, які живуть без церков-

ного шлюбу. Натомість, якщо згадаємо реалію, то дослідження свідчать про щораз менший вплив на конкретну поведінку поляків, особливо у сексуальній сфері, що так чи інакше пов'язується з проблемою родини та її витривалості.

У Т.: Наскільки польське суспільство переймається проблемою відходу від традиційної родини?

– Я не помилюся, коли скажу, що наше суспільство ці проблеми не хвилюють. Може тому, що ця проблема непомітна для більшості. Деякі маргінальні групи часом намагаються звернути увагу на певні аспекти відходу від традиційної родинної моделі: у ЗМІ час від часу виникає дискусія на

тему легалізації гомосексуальних шлюбів. Це одна з тем, котру на достатньому рівні не вдається обговорити, оскільки вона дуже швидко опускається на ідеологічний рівень і перероджується у дискурс «оборони фундаментальних цінностей». Однак, поза гострою негативною реакцією консервативних кіл, насправді до існуючих одностатевих родин їхні знайомі ставляться дуже толерантно. Якщо не слухати радіо «Марія» (ультракатолицьке – *Тиждень*) і не ходити на мітинги Всепольської молоді (польські неофашісти – *Тиждень*), проблема зникає. Вдале родинне життя для поляків є однією з головних цінностей. Інша справа, що ця родина вже не така, як кілька десятків років тому. ■

**ЗА КІЛЬКА ДНІВ
У НЬЮ-ЙОРКУ ВАС
ПЕРЕКОНАЮТЬ
У РЕАЛЬНОСТІ САНТА
КЛАУСА. І НА ЦІЙ
ХВИЛІ ПРОДАДУТЬ
КУПУ НЕ ВЕЛЬМИ
ПОТРІБНИХ РЕЧЕЙ**

Напередодні католицько-протестантського Різдва в Нью-Йорк варто поїхати не тільки заради участі у змаганнях із шопінгу, який, до речі, самі американці жартома називають національним видом спорту.

Автор:

Олена Афанасьєва

На виході із нью-йоркського аеропорту до мене підходить темношкірий чоловік: «Таксі, мем?» Так, я стомлена багатогодинним перельотом і охоче відаю свій чемодан. І лише коли позаду залишається стоянка з жовтими машинами нью-йоркського таксі, я отямлююся.

«РУССКОЕ РАДІО» І «ЛЕВАКІ»

Афроамериканець переконує, що все буде о'кей. Тим часом ми заходимо на безлюдну стоянку, і він півводить мене до величезної чорної машини. Кідає мій чемодан □

ФОТО: Getty Images

До Манхеттена на Різдво

| Ковбой, мабуть, заробляє на ранчо

в багажник, підштовхує мене на сидіння, ми виrushаємо і... Питаю, скільки буде коштувати проїзд до готелю. «80 доларів!» Ні, це забагато, мені казали, що має бути максимум 50, а більше я не можу сплатити, тому що я ж — з України... Чорношкірий водій повертається на стоянку, але мене з автівки не випускає. Каже, що зараз знайде мені іншого водія, який довезе за 50 баксів. Ще одне зусилля — і мені вдається-таки вирватися і відібрать свій чемодан. Я несусь до стоянки жовтих легальних авт. Вони стоять в акуратній черзі, і у

ми — тільки подзвони, я вирішу усі! «Ну, ти зрозуміла, куди приїхала?» — чи то лякає, чи таємо пишається своєю новою батьківщиною Юрій. На прощання він протягує мені величезне яблуко. Цікаво, чи цей сюрприз закладено у сервіс таксистів, які везуть з аеропорту людей, котрі приїхали у місто Великого Яблука?

САНТА КЛАУСИ З NBA

Напередодні Різдва для всіх більшменш солідних компаній гарним тоном стає благодійність. Оскільки спорт в Америці — це не тільки

ЄДИНЕ, ЩО МОЖЕ НАЛЯКАТИ РАФІНОВАНОГО ТУРИСТА, ЗАПАХ КІЗЯКІВ БІЛЯ СТОЯНКИ З ФАЕТОНАМИ

відповідь на мос: «Манхеттен? Хау мач?» мовою Юрія Гагаріна і навіть із його інтонаціями звучить: «Поєхалі!»

Водія звуть-таки Юрій. Він приїхав з Казахстану, а Україну добре знає, бо служив у Львові. В Америку потрапив через Ізраїль — звичайний шлях емігранта. Він вміє в машині «Русське радіо», яке й тут крутьят цілодобово, і пояснює, що я дивом врятувала своє життя. Таксисти-«лєвакі» могли б завезти туди, де не знайшов би навіть Інтерпол. Юрій дає свою візитку — мовляв, будуть проблем

свято, але й неабиякий бізнес, то зустріч з групою міжнародних журналістів у Національній баскетбольній асоціації (NBA) пройшла під гаслом благодійництва.

Спеціальна програма NBA Cares щороку збирає і витрачає на благодійність більше 58,5 млн дол. Для кожної команди і кожного гравця NBA перерахувати частину коштів на програму NBA Cares — це як подяка за власні успіхи в житті.

До речі, в сезоні 2007–2008 гратимуть двоє українців — Кирило Фесенко і Олексій Печеров, який зараз

| Полісмен Великого Яблука

| Скульптурну жабу можна сприймати як символ різдвяних розпродажів

ФОТО: Олеся Афанасьева

ФОТО: Олеся Афанасьева

НАВІГАТОР

грає в команді «Вашингтонські чакуни».

НАЙБІЛЬША РАДІСТЬ ШОПІНГУ

І все-таки головним «видом спорту» перед Різдвом є купівельні перегони. Вже за місяць до Різдва ціни падають удвічі-утричі, і на всіх вітринах з'являються повідомлення про розпродажі. «На шопінг, як на свято!» — здається, під таким девізом щоранку люди виходять на Велике Різдвяне Полювання за речами. І, як трофеями обвішані сумками і пакетами, повертаються ввечері додому. Після вдалого придбання американці хвалиться перед знайомими... Що, вочевидь, ріднить їх із нами, слов'янами: мовляв, хай сусіда зазdroщі поїдять.

Розпродажі мають таку саму цінову градацію, як і магазини. У великих торговельних центрах і модних бутіках ви можете придбати «з різдвяною знижкою» за 200 дол. таку саму куртку, яка через квартал знайдеться на розпродажі в маленькому магазинчику

**ВОДІЯ ЗВУТЬ
ЮРІЙ. ВІН ПРИЇХАВ
З КАЗАХСТАНУ,
А УКРАЇНУ ДОБРЕ
ЗНАЄ, БО СЛУЖИВ
УЛЬВОВІ. ВІН
ВМИКАЄ В
МАШИНІ
«РУССКОЕ РАДІО»**

за 40. Тому доречно взяти з собою місцевого провідника і не користуватися путівниками для туристів. У них хоча й розміщено інформацію про шопінгові центри, але це реклама. Найбільшу радість може принести раптова знахідка. Особисто мені пощастило в магазині «Все по 99 центів» знайти колекцію раритетних старих американських фільмів на DVD.

ЗАПАХ КІНСЬКОГО ПОСЛІДУ

Туристичні розваги в Нью-Йорку бувають заплановані і спонтанні. Перші — це екскурсії вулицями на 2-поверхових автобусах з місце-

їдь!

Переліт – 10 годин

З Києва до Нью-Йорка є прямий рейс українських авіаліній. Вартість квитків туди й назад 430–500 дол. З Одеси можна летіти через Варшаву польськими авіалініями. Переліт триває близько 10 годин (з пересадками в аеропортах набіжить 16 і більше). За цей час у літаках вас намагатимуться кілька разів погодувати. Одноразовий квиток на метро коштує 2 дол.

| Снігова статуя Свободи

ФОТО Ольга Афанасєва

| Скульптура сурмача перед Рокфеллер-центром

ФОТО Ольга Афанасєва

| Льодовий каток Рокфеллер-центру – серце різдвяних розваг

вими гдами. Серед них бувають справжні генії. Нашим гдом була бабуся, котра добре пам'ятає місто 30-річної давнини – коли ще тільки понайхали китайці і почали будувати Чайна-Таун, коли ще не височіла будівля Організації Об'єднаних Націй, коли дерева були великими... Єдиний недолік автобусної екскурсії – це її швидкість. Тільки й встигаєш крутити головою: «Зліва у нас зараз буде пам'ятник... Ой, вже не побачите, але він там лишився!»

Більш повільний екскурсійний засіб – фаетон. Кінські екіпажі щоранку біля Центрального парку і працюють до пізнього вечора.

Єдине, що може налякати рафінованого туриста, – це запах кінського кізяка. Та й у автомобільних пробках фаетон не стоятиме, тому ним вас покатають хіба тільки найтихішими алеями і вулицями. По Бродвею кіньми ви також не поїздите – це прерогатива лише кінної поліції. Вона виконує функцію не тільки патрулювання, а й місцевої цікавинки: поліцейські охоче фотографуються з туристами. Вони зовсім не звертають уваги на спонтанні акції, які час від часу виникають на вулицях – такі, наприклад, як виступ посеред Бродвею оголеного хлопця. Він на морозі в самих трусах і ков-

бойському капелюсі грає на гітарі. Напис ззаду на білизні пояснює, що цей хлопець – Naked cowboy, тобто оголений ковбой. Здається, всі туристи фотографували його безкоштовно. Може, йому муніципалітет за цю клоунаду платить?

ВЕЛИКЕ ВИДОВИЩЕ

Бути в Нью-Йорку і не побачити жодного бродвейського мюзиклу – погодтеся, безглуздо. Мої спроби придбати квитки стикнулися не з проблемою дефіциту, а зі страйком працівників сцени. Цілий тиждень на Бродвеї не йшли вистави.

НАВІГАТОР

ФОТО: Олеся Афанасєва

Типові хмародряпки в кварталі Рокфеллер-центру

ФОТО: Getty Images

Врешті-решт страйк завершився, судячи з облич касирів, перемогою. Мені таки вдалося подивитися на Бродвеї у старому невеличкому театрі мюзикл «Спамалот». І хоч би як іронічно український інтелектуал не ставився до бродвейських мюзиклів: мовляв, не серйозне це мистецтво, буфонада, дорогі вистави для духовно дешевого глядача, варто сказати, що актори і режисери сумлінно відпрацьовують кожен долар. Бо дають саме те, заради чого глядачі приходять на Бродвеї – велике видовище. Казку для дорослих, яка така доречна саме на Різдво. ■

НОТАКИ ТУРИСТА

Кухня народів світу

Ціна обіду в ресторані починається з 30 дол. У Нью-Йорку, мабуть, представлена кухня усіх народів світу, повно індійських, мексиканських, китайських забігайлівок. Але якщо є бажання зекономити, то за 5 дол. можна на швидкуруч перекусити, взявши порцію їжі, яку готують і продають азіати в наметах на вулиці.

Привілей корінних

Якщо людина народилася у Нью-Йорку, ви про це дізнаєтесь максимум за 2 хвилини спілкування: «I am real New Yorker!» Цей привілей – право називатися «корінним» – розділяє мешканців на «істинних» і «приїжджих» значно більше ніж расові ознаки. На вулицях ніхто не рахує, що тут близько 45% білих, 26 – афроамериканців, 27 – латиноамериканців, 10 – азіатів і лише 0,52% – тих, хто дійсно має право називати себе корінним населенням – індіанців. Важливіше інше – народитися у Нью-Йорку.

Амбасадори прогресу

АМЕРИКАНСЬКІ МАРСОХОДИ ВСТАНОВИЛИ РЕКОРД ПЕРЕБУВАННЯ НА ЧЕРВОНІЙ ПЛАНЕТІ

«Чи є життя на Марсі, чи немає життя на Марсі – наукі невідомо». У передноворічні дні ця цитата з фільму «Карнавальна ніч» напевне пролунає з екранів не один і не два рази. Втім, саме зараз наукі точно відомо, що життя на цій планеті є. Правда, воно має не марсіанське, а земне походження. Протягом чотирьох років вона «населена» двома земними роботами-дослідниками – Spirit та Opportunity.

Автор: Сергій Лук'янчук

У січні 2004 року, коли перший з двох марсоходів, Spirit, «підвісся» зі своєї посадочної платформи, підняв щоглу з панорамною камерою і почав передавати на Землю зображення марсіанського пейзажу, ажіотаж був неймовірний. Сайт NASA не міг впоратися із сотнями тисяч охочих подивитися перші фото з Mars і перестав функціонувати. Втім, ці зображення мигтево розтиражувалися на численних інтернет-сайтах, на яких в той час активно дискутували: що знайдуть марсоходи на Червоній планеті, і чи зможуть вони пропрацювати протягом трьох місяців – саме такою була запланована тривалість цієї місії.

НАДЗВИЧАЙНІ І ПОВНОВАЖНІ ПОСЛАНЦІ

Минуло 4 роки. Тобто роботи пробули на Марсі в 16(!!!) разів довше, ніж очікували їхні творці. За цей період вони «наїздили» більше 17 км. Рекордний добовий «пробіг» становив понад 140 м. Кількість переданих на Землю фотографій наблизилася до 200 тисяч. Унікальних відкриттів і спостережень, зроблених марсоходами, нараховується кілька десятків. У першу чергу, виявлено докази впливу води на геологічні породи Марса – з високою імовірністю можна стверджувати, що в далекому минулому на його поверхні існували неглибокі моря. Є і «звичайні» дослідження: від марсіанської ме-

теорології до вивчення хімічного складу мінералів. Інакше як феномenalним тріумфом космічної науки і техніки цей результат не назвеш.

Втім, рекорд «тривалості життя» марсоходів Spirit та Opportunity озна-

польоту «на Mars і назад». Ймовірна невдача не буде такою фатальною, як у випадку із живим екіпажем. І хоча людина «розумніша» за автомат, останній бере реванш завдяки набагато більшій «витривалості». Нехай робот і добиратиметься цілий тиждень до «цікавого» каменя, куди космонавт дійшов би за хвилину. За загальної тривалості місії, що вимірюється роками, це не має значення – часу вистачить на все. Та й рівень «прохідності» у марсоходів досить значний: Opportunity під час посадки потрапив на дно невеликого кратера, дослідив його, а потім успішно вибрався на-

ПІСЛЯ ВИДАЛЕННЯ «ЗАЙВИХ» ФАЙЛІВ SPIRIT ЗНОВУ ПОЧАВ РЕАГУВАТИ НА КОМАНДИ, ЩО ДАЛО ЗМОГУ «ПЕРЕЗАЛИТИ» ІЗ ЗЕМЛІ НОВУ ВЕРСІЮ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

чає для цивілізації набагато більше ніж просто успіх однієї з марсіанських місій. Схоже, що нарешті знайдено вихід із «глухого кута» пілотованих космічних досліджень. 30-40 років тому здавалося, що от-от – і люди полетять на Mars, а потім – і до інших об'єктів Сонячної системи. Реальність виявилася прозаїчнішою: хоча відправка космічного корабля на Mars технологічно можлива, вартисть такої експедиції разом із пов'язаними з нею ризиками не виправдовує тих досягнень, яких можна було б очікувати від цієї місії.

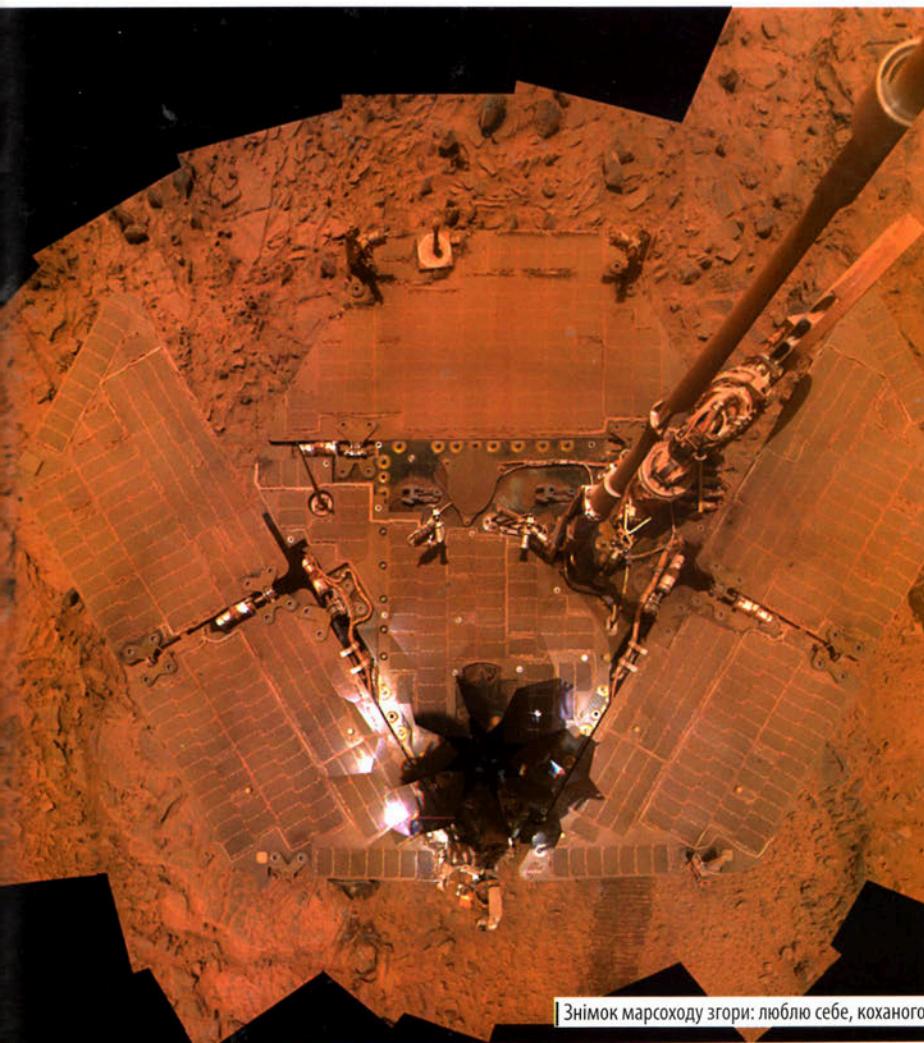
Прогрес у галузі електроніки та робототехніки підівів до створення роботів-марсоходів. Це потребує значно менших коштів, ніж розробка пілотованого корабля для

гору. Зараз цей марсохід готується до спуску в інший, набагато глибший кратер – і вчені сподіваються, що йому вдастися повернутися на поверхню і цього разу.

ВОДА І ВІТЕР

Попри невеликі розміри марсіанських роботів, площею приблизно з письмовий стіл, вони несуть на собі чималий науковий інструментарій. Більша частина приладів розташована на роботизованій «руці». Завдяки їй можна, наприклад, зачистити поверхню каменю від шару вивітреної породи, отримати мікроскопічне зображення та встановити хімічний склад за допомогою двох спектрографів.

Протягом чотирьох років «марсіанської епопеї» було чимало драматичних моментів. Буквально за

| Знімок марсоходу згори: люблю себе, коханого

кілька тижнів після посадки Spirit перестав відповідати на команди з Землі. Зважаючи на тональність коментарів фахівців NASA, на його реанімацію вони не сподівалися. Однак їм вдалося встановити, що проблема виникла у з'язку з перевопненням бортової пам'яті робота. Після видалення «зайвих» файлів Spirit знову почав реагувати на команди, що дало змогу

бути і присміні несподіванки. Spirit «страждав» від забруднення пилом сонячних батарей. Однак одного дня виявилося, що бортова енергія різко зросла: так, неначе хотськ протер від пилу панелі фотодетекторів. Насправді марсіани тут ні до чого: пил здуло марсіанським мініторнадо, появу яких неодноразово потім фіксували відеокамери марсоходу.

ВАРТІСТЬ ЕКСПЕДИЦІЇ НА МАРС РАЗОМ ІЗ ПОВ'ЯЗАНИМИ З НЕЮ РИЗИКАМИ НЕ ВИПРАДОВУЄ ЙМОВІРНИХ ДОСЯГНЕНЬ

«перезалити» з Землі нову версію програмного забезпечення і відформатувати пам'ять. Завдяки цьому Spirit повністю «одужав». Проблеми траплялися й у його братаблизнюка Opportunity: загрузнувшись у піщаній пастці, він вибирається з неї більше місяця.

Напередодні своєї четвертої річниці доля Spirit та Opportunity складається по-різному. Перший знову «постраждав» — влітку потрапив під пилові бурі, після чого ефективність «забруднених» фотодетекторів сягнула критичної межі. Зараз він фактично веде «гонку на вижи-

ДОВІДКА

Spirit і Opportunity в дії

Тривалість марсіанської епопеї марсоходів зумовлена їхньою вдаюю конструкцією та продуманістю всіх етапів місії — від спуску на поверхню планети до пересування та ведення досліджень. Навіть якщо одне з 6-ти обладнаних індивідуальними електродвигунами коліс вийде з ладу, марсохід зможе пересуватися на інших. Коли виникла загроза відмови переднього рульового колеса Opportunity, внаслідок чого різко зменшилася маневреність, оператори відпрацювали варіант з пересуванням «заднім ходом». На щастя, причиною проблеми стала не відмова електродвигуна, а потрапляння каменя в механізм: після серії «лікувальних рухів» колесом камінь випав, і проблема була вирішена. Дотепно вирішена і проблема керування марсоходами (зрозуміло, що безпосереднє управління з Землі неможливе — надто далеко). Тому застосовується комбінований принцип: робот отримує завдання — дістатися до певної точки та орієнтовний маршрут, але їде туди самостійно. Якщо навігаційні камери помічають загрозу для пересування, марсохід або намагається уникнути її самостійно, або ж зупиняється і повідомляє операторів на Землі.

вання» — наближається марсіанська зима, і «пережити» її він зможе тільки в тому випадку, якщо займе місце на схилі пагорба, повернувши фотоелементи в бік сонця. Якщо це вдасться, марсохід «перечекає» зиму в «сплячому» режимі. Якщо ні — його бортові системи замерзнутуть, і з настанням літа він вже навряд чи прокинеться. Що ж до Opportunity, то його стан набагато кращий — батареї чистіші, а сам марсохід перебуває близче до екватора. І судячи з усього, він зможе протриматися ще довго. Можливо, навіть до 2010 року, коли на Марс має висадитися новий, більший і «просунутіший» робот — «Марсіанська наукова лабораторія». Цей марсохід отримуватиме живлення від ядерної «батарейки» і серед іншого обладнання матиме на борту геологічний лазер та хімічну лабораторію для дослідження зразків марсіанських порід. Тобто життя на Марсі існуватиме і надалі. ■

Танці з «вовками»

НОВАЧОК ЄВРОКУБКУ УЛЄБ, БАСКЕТБОЛЬНИЙ КЛУБ «КІЇВ», ПОКАЗУЄ КЛАС І НАРАЗІ ПОСІДАЄ 1-ШЕ МІСЦЕ У ГРУПІ ТА В ТУРНІРНІЙ ТАБЛИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ СУПЕРЛІГИ

Крім того, у «вовків», як називають створену нинішнім президентом Федерації баскетболу України Олександром Волковим столичну команду, а також у їхніх уболівальників є потужний антидепресант – танцювальна група підтримки.

Автор: **Ігор Кручик**

Минулого тижня БК «Київ» таки програв «Бенетонові». Але історія україно-італійського протистояння набагато глибша. «Бекі» у першій, ще листопадовій грі з прененцями, здолали суперників з рахунком 77:73. Від дебютантів такого в Європі не чекали: за «Бенетоном» з міста Тревізо – звитяжна історія мало не з часів Ромула і Рема. Та й італійська баскетбольна першість, як і футболна, одна з найсильніших у Старому світі. Здобиччю «вовків» став тренер Алессандро Рамалі – відставка!

Відповідь не забарилася. Спочатку команду очолив турецький фахівець Октай Махмуд; італійці й турки – давні суперники-двойники в питан-

Тепер уже нащадки Мікеланджело реваншувалися з рахунком 89:73. Отже, хоча «вовки» і з'їли італійського тренера, але тепер солодка піца перемоги дісталася не нам. Та попри це, БК «Київ» – лідер групи «Н».

ЧЕРЛІДИНГ ЧИ МОДЕРН-ДАНС?

Фахівець Федерації баскетболу України Лариса Шибанова повідомила **Тижню**, що регламент чемпіонату України містить рекомендацію клубам Суперліги мати власні групи підтримки. Це не догма, а вимога життя: запальні рухи танцівниць під популярні естрадні мелодії особливо доречні, коли, наприклад, баскетбол стає нуднуватим. І уболівальники гідно оцінюють хореографічну майстерність, вивірену по секундах.

РЕГЛАМЕНТ ЧЕМПІОНАТУ УКРАЇНИ РЕКОМЕНДУЄ КЛУБАМ СУПЕРЛІГИ МАТИ ВЛАСНІ ГРУПИ ПІДТРИМКИ

нях військового мистецтва, а відтак, мабуть, і спорту, про що яскраво написав Орхан Памук у «Білій фортеці». На «Бенетон» також попрацював «засланий козачок» – колишній гравець БК «Київ», аргентинець Марсело Нікола, який нині асистує Махмуті. І от результат: 11 грудня, у другому колі групового етапу Кубка УЛЄБ, у столичному Палаці спорту все відбулося з точністю до навпаки.

Оплески групі підтримки іноді звучать такі, яких удостоюється не кожний трьохочковий кидок.

Перша київська «протогрупа» танцівниць-уболівальниць виникла ще 1997 року. Дівчата виступали тоді добровільно і безкоштовно. Згодом їм почали платити гонорари – за кожен матч окремо. А 2004-го вперше учасники підписали трудовий контракт із керівництвом команди

Вправа зі стрічками у тайм-ауті гри з «Азовмашем»

БК «Київ», і повторюють цю процедуру тепер щорічно.

«Спортсменки! Амазонки! Балерини!» – захоплюється компанія студентів на трибуні ліворуч.

«Раніше нас не помічали навіть наші гравці. Ну, підтанцювують – і нехай. Коли нас представили, хлопці сторопіли. У групі два майстри спорту міжнародного класу, учасниці Олімпійських ігор – Марія Бєла та Єлизавета Карабаш, – розповідає керівник групи підтримки БК «Київ» Світлана Бойко, до речі, сама майстер спорту з художньої гімнастики. – Ми якось брали участь у чемпіонаті України з черлідингу [див. словничок], посіли 3-те місце. Потім зрозуміли, що все-таки хочемо нести глядачеві емоції, а не вибюювати нагороди. Так що у нас радше модерн-балет».

Група складається з 11 учасниць – 9 основних і 2 у запасі. Коли відбувався набір, приходили різні кандидатки: і гімнастки, і майстрині черлідингу, і танцівниці з інституту культури та з хореографічного училища. Котрась була сильнішою у спортивному сенсі, фізично підготовленішою, інша – виразнішою у рухах.

«Фатіма Ель-Шеріф займалася гімнастикою в Севастополі у Катерини

НАВІГАТОР

ФОТО: Елена Колтюк

Серебрянської, вигравала чемпіонат України, — розповідає Світлана про свою темношкіру колежанку, — але є і такі, хто зі спортом ніяк непов'язаний, але всі вправи й трюки підхоплюють з лютоту. От як Марина Груша — вона з хореографічного училища».

Дівчата самі підбирають музику, ставлять номери. Більшість із них розуміють, що протанцювати все життя не вийде, тому поєднують виступи в групі з навчанням у виших.

«Звичайно, у нас є студентки з інституту фізкультури. Але також і юристи, і дизайнери», — хвалиться очільниця групи.

З дівчатами-танцівницями в тайм-аутах виступає також смішне вовчечня — людина-лялька з №1 на спині — тотем команди. То десь поряд на майданчику крутить сальто, то підігає до уболівальників, аби потиснути комусь руку своїми м'якими кігтями. «Валера дуже запальним буває, — сміється Світлана, — однак до нашої групи підтримки цей симпатяга не входить».

ПОБОЇЩЕ ПАМ'ЯТИ ГОДЗІ

Перед суботнім матчем БК «Київ» — «Азовмаш» (Маріуполь) спорт-

СЛОВНИЧОК

Черлідинг (з англ. cheerleading, від cheer — «схвалювальний вигук» і lead — «направляти») — вид спорту, який поєднує елементи шоу і змагань. Група з черлідингу пом'якшує агресивні настрої уболівальників, налаштовує на «позитивний фанатизм». Одним із принципів черлідингу є емоційне спілкування з фанами за допомогою жестів та міміки.

До початку гри вітання приймав Монучар Маркочішвілі — цього грузинського легіонера, захисника «беків», українські журналісти визнали кращим гравцем листопада в Суперлізі.

А потім була битва — принципова, позаяк зійшлися команди, що переважують на першій та другій сходинках турнірної таблиці. І цікава. Протягом матчу маріупольські фанати, варто віддати їм належне, невтомно кричали «Спа-си-бі!» своїм гравцям за кожен закинutий у кошик м'яч. Та кияни з перших секунд гри впевнено пішли у відрив. Іноді різниця в рахунку сягала 17 пунктів. На фініші зустрічі «леви», взявшись тайм-аут, зібрали всю свою лють і зробили спробу наздогнати «вовків». Розрив зменшився до 7 пунктів. Але ні, гравці столичної дружини кількома точними двохочковими кидками показали, хто в «Меридіані» господар: 87:76.

На матчі був присутній і суперфан київського футбольного клубу «Динамо» Парамон. Мабуть, програши команди братів Суркісів незабаром остаточно змусять його «перейти в баскетбол». Бо тут у киян ситуація набагато веселіша. ■■

ПОЗИЦІЇ КОМАНД В СУПЕРЛІЗІ СТАНОМ НА 15 ГРУДНЯ 2007 РОКУ

Місце	Команда	Кількість ігор	Виграно	Програно	Кількість очок	%
1	БК «Київ»	11	11	0	22	100
2	«Азовмаш»	11	9	2	20	82
3	БК «Політехніка-Галичина»	11	8	3	19	73
4	«Хімік»	11	7	4	18	64
5	«Суміхімпром»	11	6	5	17	55
6	«Черкаські мавпи»	11	5	6	16	46
7	БК «Одеса»	11	5	6	16	46
8	«Дніпро»	11	4	7	15	37
9	МБК «Миколаїв»	11	4	7	15	37
10	«Будівельник»	11	4	7	15	37
11	«Кривбасбаскет-Люкс»	11	2	9	13	19
12	БК-93 «Пульсар»	11	1	10	12	10

Цукерка «Тузік»

НАПРИКІНЦІ РОКУ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ ОДЕРЖУЮТЬ ЛІТЕРАТУРНІ ВІДЗНАКИ І ГРОШОВІ ПРЕМІЇ

У середині грудня свято для «інженерів людських душ» організували дві закордонні інституції, що мають безпосередній стосунок до України. Польський інститут у Києві започаткував премію імені Джозефа Конрада-Коженьовського, а наша служба ВВС утрете оприлюднила власне бачення кращої книжки року.

Автор: Вікторія Поліненко

За півгодини до оголошення переможця конкурсу «Книжка року ВВС – 2007» у тісному колі номінантів і колег ми обговорювали найімовірніші кандидатури. Сергій Жадан «поставив» на Марію Матіос. Хтось пожартував про «БЖД» Сашка Ушкалова. Я ж припустила, що, з огляду на кон'юнктuru, звіттяжцем вийде Любко Дереш. І всі ми помилилися:

першим було названо Володимира Діброву.

ХТО НА НОВЕНЬКОГО?

Вибір тим більше дивовижний, що автор «Андріївського узвозу», який засвітився ще на початку 1970-х у самвидаві й друкувався більше за кордоном у перекладах, ніж на Батьківщині рідною мовою, справді вартий відзнаки. Хоча б

такої ефемерної – на смак двох письменників, радіопродюсера, літературознавця і критика. Голос літератора, записаний заздалегідь у телефонному вітанні, звучав трохи спонтанічено. Воно й зрозуміло: коли тебе будять люди, що перебувають хтозна-де, із повідомленням про якусь премію та тисячу британських фунтів в еквіваленті української валюти, розгубиться не тільки викладач Гарварду, але й менш метикована людина.

Під час цього цирку мені згадався мимовільний дотеп кількарічної давнини президента Львівського форуму книговидавців Олександри Ковал: «До нас приїхали всі українські письменники. Всі

КОМЕНТАР

20». Звісно, вимірювати якість у царині словесності кількістю поголів'я – справа невдачна. Але ініціаторам літературних конкурсів таки доводиться це робити, аби не повторюватися і не перетинати один одному дорогу.

Наступного вечора міжнародне журі відзначило вдвічі більшою сумою та літературною премією імені Джозефа Конрада-Коженського Тараса Прохаська – «за послідовність у реалізації творчого шляху, інноваційність форми, ламання стереотипів та універсалізм послання». Конкуренцію йому склали Наталка Сняданко і один із BBC-арбітрів Сергій Жадан. У кулуарах дійства, поки відбувалося таємне голосування, ім'я щасливця цього разу вдалося успішно вирахувати. Логіка нехита: харизматичний Жадан нагороджувався й іншими преміями неодноразово, а масштаб Сняданко наразі явно не дотягус до «універсалізму» запропонованих формулювань. Натомість Прохасько «саме той». Не переймаючись промоушном, живе у власному неквапливому ритмі, пише небагато, але класну прозу, яку розуміють, може, кілька сотень освічених шанувальників-естетів. І цілком підпадає під означені дефініції.

ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО

Процес вітчизняної літературної селекції відображає ті взаємопов'язані обставини, які безпосередньо стосуються і українського книжкового ринку, і творчості наших улюблениців. Мляве видавництво – відсутність нормальної мережі книгозроповсюдження, брак реклами – читацька непоінформованість, малі наклади – мізерні авторські гонорари. Тому й премії, хай які б суб'єктивні вони не були, позитивні вже в тому сенсі, що прагнуть розповісти світові про ті художні здобутки, які маємо. І при наймні у такий примарний спосіб намагаються здолати цю «квадратуру кола».

Зрештою, потрібно із чогось починати. Маючи єдину державну нагороду з підмоченою репутацією і кілька конкурсів, які відзначають добротність лише книжкової продукції, в зуби дарованого «коня» якось і незручно заглядати. Тим більше, що в українського преміального Горбоконика є всі

ЛЕОНІД ФІНКЕЛЬШТЕЙН
засновник видавництва «Факт»

Насамперед текст

Як видавець сучасної української художньої літератури я маю один критерій – якість тексту – і керуюся лише власним смаком. Все інше мене не цікавить. Звичайно, дуже добре, коли хтось отримує премію. Я обов'язково привітаю переможця, але орієнтувати політику моого видавництва, зважаючи на цю подію, не буду. Так само, як не братиму до уваги ні рекомендації друзів, ні будь-які нагороди, ні популярність автора.

Коли ж відзначають моого автора, я ставлю на обкладинку значок. До речі, з 20 претендентів на «Книжку року

BBC» твори 5 письменників видруковано «Фактом», з них двоє – Сашко Ушkalov і Володимир Діброва – увійшли до «короткого списку». З практичного погляду, беручі до уваги на можливості реклами і розкрутки, було б краще, аби переміг Ушkalov, бо він мешкає в Україні. Хоча обох ми видавали без жодних премій.

Літературні відзнаки на ринкову ситуацію в нашій країні не впливають, бо ми не маємо ринку як такого. Якщо до нагородження книги лауреата розійшлася накладом 2000 примірників, а після нього за той сам проміжок часу продалося 2100 екземплярів, то це не показник впливу.

ТАМАРА ГУНДОРОВА

доктор філологічних наук, член журі Літературної премії імені Джозефа Конрада-Коженського

Без Букера

Мені здається, що сьогодні в нашій країні, де нема таких загальновідомих премій, як Букерівська чи Пулітцерівська, потрібна відзнака, зорієнтована саме на літературу. Письменник нагороджується за творчий внесок, новаторство, виразність та індивідуальність. Особисто для мене був принциповим момент, щоб переміг не масовий «продукт». Хоча Конрад за стилем досить легкий для читання, і сучасна література іноді не обходить без елементів масової (наші письменники часто з цим граються), але все-таки це має бути письмо високого рівня.

Враховуючи ці критерії, об'єктивно слід визнати, що маловідомий автор навряд чи потрапить до списку фіналістів. Проте, якщо він не має досвіду, але виступив з одним, настільки пере-

ломним твором, що спромігся змінити літературну ситуацію, він зможе претендувати на нагороду. З іншого боку, ми зважаємо не лише на вагомість внеску в мистецтво. Іноді важко відділити усталений образ письменника від того, ким він є нині. Якщо маститий метр уже не відіграє значної ролі в художньому процесі, цей чинник також потрібно враховувати. Важливо, щоб письменник був активно діючим, формував смаки, активно впливав на аудиторію. Література має розвиватися не лише на тусовках чи в андеграунді – вона має виходити на публічну арену. I, зізнаюся, я не прихильниця державних нагород: вони не презентативні. Чим мені подобається Премія Конрада – письменників оцінюють не лише українські, але й польські фахівці. А вони незаангажовані щодо нашої культури.

шанси для зростання. Британський Букер, наприклад, який стоїть на порозі свого 40-річного ювілею, не одразу почав суттєво впливати на світову англомовну словесність. А сьогодні він слугує трампліном для авторів, реклами носієм для видавців і орієнтиром для престижніших премій. Зокрема, двічі лауреат і ще двічі номінант Джон Максвелл Кутзес 2003 року отримав Нобелівську премію. І цей факт фахівці прямо пов'язують з Букером, який освітив цьому нащадку африканерів дорогу до літературного Олімпу.

Найбільше потерпають премії від звинувачень в упередженості – це стосується і наших, локальних, сварок у літературній комунікалі, і серйозніших «розбірок» на міжнародному рівні. Останнім часом жоден Нобель не обходить без гострої критики роботи журі. Свого піку ця тенденція сягнула 2004-го, коли після присудження премії австрійці Ельфріде Елінек у відставку просився один з постійних членів

Шведської академії. Обурившись за сильну половину людства, він виступив проти того, щоб художню словесність плутали з феміністичною пропагандою. А вже цього року академіки ризикувати не стали і відзначили зворушливу

текстів з автографами авторів-переможців. Роман Марії Матіос «Майже ніколи не є навпаки», стартова ціна якого становила всього 100 грн, за 2600 рідних турників придбав народний депутат блоку НУ-НС Микола Кульчин-

ПРОЦЕС ВІТЧИЗНЯНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ВІДОБРАЖАЄ ОБСТАВИНИ, ЯКІ БЕЗПОСЕРЕДНЬО СТОСУЮТЬСЯ І УКРАЇНСЬКОГО КНИЖКОВОГО РИНКУ, І ТВОРЧОСТІ НАШИХ ПИСЬМЕННИКІВ

англійку Доріс Лессінг, залишивши «за бортом» таких ексцендритів і провокаторів красного письменства, як Філіп Рот, Харуکі Муракамі та Амос Оз.

Але доки ведуться дебати навколо літературних премій, наші письменники освоюють нові форми само-PR і вчаться торгувати. 18 грудня під час «Коронації Слова» було організовано аукціон «рукописів», тобто роздрукованих

ський. Якщо врахувати, що ця сума приблизно дорівнює середньостатистичному для України гонорарові за книжку, то передсвятковий виторг удався. За доробок Ірини Чернової, яка в номінації «Роман» виборола 2-гу премію, 1200 кревних грн виклав президент корпорації «Крафт Фудз Україна» і віднедавна очільник «Крафт Фудз Интернешнл» Юрій Логуш. ■

АВТОРСЬКА КОЛОНКА

Антинобель

Існують два невдячні заняття: отримувати в цій країні літературні нагороди та вручати їх. З усім іншим «маленькі українці» вже якось навчилися давати собі раду, а ось із літературними преміями і далі біда, і просвітку жодного. Ось, скажімо, члени журі.

Тяжка доля членів журі літературних премій. Ненавидіти їх починають уже за факт їхнього – членів журі – існування. Шанувальники красивого слова проклинають їх усно та письмово, сиплять прокльони і пропонують на їхнє місце свої кандидатури. Вибір членів журі в будь-якому випадку піддається нищівній критиці, обійті увагою членів журі автори визнаються святыми великомучениками, а самі літературні премії проходять щороку складну та багатоступеневу процедуру перевірки на національну адекватність. Себто, зазвичай вони ї – цю процедуру – не проходять, оскільки не може бути в цій країні українських літературних премій: можуть бути лише премії «жидо-масонські», про що вчасно

сказати численні ентузіасти слова і вважають за потрібне. Самі ж члени журі від початку своєї тяжкої і невдячної роботи починають шкодувати, що взагалі живуть на цьому світі й читають твори художньої словесності, оскільки немає кращого способу нажити собі максимальну кількість ворогів за мінімальний проміжок часу, ніж вручити комусь літературну премію.

Але і з самими переможцями не краще. Щойно отримавши з рук членів журі конверта з хрусткими купюрами, переможець відразу ж стає об'єктом ненависті прогресивної громадськості. «Як же так? – дивується громадськість, – як можна було відзначити саме цього автора?» «Як могли, – обурюється громадськість, – члени журі лишити поза увагою його антиукраїнську діяльність?» І починає втикати голки в ритуальну ляльку автора.

Найкраще в цій ситуації ніколи не потрапляти до журі літературних премій. Бажано також не номінува-

СЕРГІЙ ЖАДАН
письменник

тися на них. Або вчасно знімати свою кандидатуру. Ще краще – вести викривальну роботу проти самої премії. Майже ідеально – повіситися в день отримання тобою конверта з купюрами. А найкраще – взагалі ніколи нічого не писати. І не читати.

В цей час мільйони «маленьких українців» дивляться у новинах репортаж із вруччення чергової літературної премії, розглядають нервовій збуджені обличчя членів журі, претендентів та опонентів, і міркують: «Цікаво, а хто всі ці люди?» Після чого шукають прогноз погоди. Кожен – свій улюблений.

Небесні ластівки

**НА ДУМКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКСПЕРТІВ,
«ЩЕДРИК» ВХОДИТЬ ДО П'ЯТИРКИ НАЙКРАЩИХ ХОРІВ ЄВРОПИ**

Київський дитячий хор «Щедрик» ламає стереотипи про «недитячі» музичні труднощі та переможно гастролює містами Європи.

Автор: Роман Юсипей

«Перш за все ці діти викликають пошану, і тільки потім розчулення». Викаєдні у газетній цитаті відчутия та їхня послідовність є цілком достовірними. Сюди можна додати хіба здивування, коли дізнаєшся, що хор «Щедрик» – усього лише колектив при Палаці культури для дітей та юнацтва Печерського району столиці.

Для «самодіяльного гуртка» його досягнення фантастичні. 1990 року разом із театротром «Современнік», струнним квартетом ім. Бородіна та трупою Большого театру хор представляв СРСР у культурній програмі Ігор доброї волі. 1993-го здійснив перше закордонне турне, перетнувши за півтора місяці Сполучені Штати від Ниагарського водоспаду до кордону із Мексикою. У 2002 році «Щедрик» був запрошений скрипалем Гідоном Кремером для участі в відомому музичному фестивалі в австрійському Локенхаузі. За 3 роки здобув золотий диплом найвищого ступеня I Міжнародного хорового конкурсу духовної музики Musica Sacra a Roma у Римі та отримав найвищий бал за всю історію існування Музичної організації Musica Mundi.

Були ще 3 престижні міжнародні конкурси, в яких хор перемагав, змагаючись із дорослими колективами, і схвалальні відгуки поважних іноземних фахівців. Але найбільше пишаються в «Щедрику» тим, що в усьому Києві не знайдеш хору з такою неперевною традицією. З 1971-го – року створення – вдалося зберегти репертуарну політику, орієнтовану на західноєвропейську класику, і розвинуту фірмову манеру «безтілесного», польотного, співу.

Тут не сплекаються мовою професіоналів – більшість дітей сюди приходить без знання музичної гра-

моти. Керівник колективу Маріанна Сабіна, як ніхто інший, вміє «пташиною» говіркою перелити у дитяче ество правильну інтонацію. Особистим віртуозним прикладом вдихнути у маленьких підопічних захоплення музикою. Елегантно-вольовим жестом примусити звучати найскладніші партитури. До речі, дітям про труднощі ніколи не говорять. Тому вони й виконують ці твори з такою безстрашністю, все швидше і легше розправляючись із гармонійними дисонансами і фактурним багатоголоссям.

Саме країни Західної Європи, де виникла близька «Щедрику» манера дитячого храмового співу, тепер все частіше потребують його концертів. Маленькі українські хористи майже як у дома почиваються у моцартів-

Леонтовича. Потім дав концерт у межах одного з передріздвяних вечорів, влаштованих у Боні компанією Deutsche Welle, фахівці якого справедливо розрахували, що місцеві слухачі потребують саме такої чистої та відлагодженої інтерпретації хоралів Баха. А наприкінці відбувся спільнний виступ зі справжнім двійником – бонським хором «Щедрик», названим німцями на честь свого українського кумира.

Три ретельно відпрацьовані програми – для маленьких виконавців не привід розслаблятися. 9 січня у Національній філармонії на шанувальників колективу чекає «Коронаційна меса» Моцарта з чоловічим складом хору «Кредо». Триватимуть «Українські музичні сезони» – концертний тур «Щедрика» містами України. У травні

Свое 35-річчя «Щедрик» відсвяткував у Національній філармонії

ському Зальцбурзі та в стінах Домського собору. В день, коли вийшов цей номер, «Щедрик» повернувся з чергових гастролей Німеччиною. У знаменитому Кельнському соборі він взяв участь у недільній службі, виконавши кілька частин з «Літургії»

львівський фестиваль «Віртуози» хористи відкриють «Трьома маленькими літургіями» Мессіна. I, нарешті, під час столичних «Прем'єр сезону» хор виконає кантуту Лесі Дичко «Сонячне коло» – твір, спеціально написаний для «Щедрика» 30 років тому. ■

Проти гламуру

Для цієї художниці мистецтво – не так модус відокремлення від загалу, як інструмент заглиблення в сутність речей.

Автор: Іда Ворс

На перший погляд, картини Влади Ралко – звичайний спатаж, брутальний і безкомпромісний. Суцільна фізіологія, патологоанатомічні начерки, «брудний» колір та потворні образи. Але придивимося ближче. Перед нами – естетика потворного, побудована на візуалізації огидного споду буття та його прихованої машинерії. В усій красі. І ключове слово у цьому випадку – «естетика». Мисткиня намагається довести, що головним у її творчості є саме намагання зрозуміти, в чому сенс життя, котрий сьогодення ретельно маскує кітчем, глянцем, мішурою. Тому вона, наче реставратор палімпсесту, відшкрябує фальшивий бліск із таких понять, як смерть, секс, любов, ненависть, відраза. І це для неї не клоунада і не кон'юнктура: Ралко надто серйозно ставиться до своєї особистої надметі. Тому її твори таки чіпляють за живе навіть несимпатиків.

Ще одна важлива відмінність художниці від багатьох колег по contemporay-цеху: вона вміє малювати. За нібито недбалими, ескізними замальовками – міцна школа. Це поєднання внутрішньої вмотивованості та фахової майстерності робить Владу Ралко однією з найпомітніших фігур вітчизняного, і навіть ширше – європейського, contemporay- поля. Інакше не було б у неї по-справжньому серйозних досягнень. Зокрема, премії Всеукраїнського трієнале живопису, надуспішного персонального проекту у межах II Московської бієнале сучасного мистецтва, австрійської стипендії CCN Gratz. А головне – зацікавленості найвідоміших колекціонерів contemporay art, які належно цінують пошуки смислів, втілені на полотні чи папері рукою Влади. ■

**НЕ ЗАВЖДИ CONTEMPORARY
ART є лише ляпасом
СУСПІЛЬНОМУ СМАКОВІ**

ВЛАДА РАЛКО
прибічниця художніх провокацій

БЕЗ НАЗВИ. Папір, кулькова ручка, акварель, гуашь

ІНСТАЛЯЦІЯ ТА ОРЕНДА

- ПЛАЗМОВІ ПАНЕЛІ
- РІДКОКРИСТАЛІЧНІ ЕКРАНИ
- ПРОЕКЦІЙНЕ ОБЛАДНАННЯ
- АКСЕСУАРИ ТА ІНШЕ

ПресКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.presscom.ua

на фото: співочий гурт ГЗВ "ПресКом" (С. Йарко, Е. Волинь, А. Широк, Д. Ефимов, А. Остапчук, С. Шинкар)

Благодійний фонд:

Україно!
Я за тебе!

здноДмДжи
Намалювати
нашебутче
наших дітей

збір коштів для закупівлі
кувезів для немовлят у
пологові будинки України
Тел.: (044) 390-75-75

CD

Колискові під ялинку

Найсвіжіший реліз грудня — дитячі «Колисанки» переможниці «Червоної Рути-99», співачки Росави — мало чим відрізняється від однайменного лютневого видання. Проте має велими додатковими приводами: CD нині позиціонується як «Подарунок від Святого Миколая Малюкові під подушку». А враховуючи деяку затримку із випуском, згодиться і як прекрасний подарунок на Новий рік чи Різдво.

До створення першого в Україні альбому колискових рік тому доклали руку такі авторитетні музиканти, як колишній учасник ТНМК Едуард Приступа (Діля), брати Тимофій та Євдоким Решетські, виконавці «Гурт ЙоГурт» та «Схід Side». На підтримку диска було створено два відео, які увійшли до трек-ліста як бонуси: мультфільм «Ой, спи дитя» львівських художників-аніматорів та кліп «Спи, маленький козачок».

Тепер до них додано ще одну «Колядку» й одразу чотири караоке — вищезгаданий «Спи, маленький козачок», «Як тебе не любити», «Пізня вже година» та «Колискова». Тож позмагатися з чарівним співом Росави у межах її світоглядної акції «Нація починається з колиски» нарешті зможуть широкі кола мам, тат, бабусь, дідусів та інших близьких родичів. Фінальне «Послання» на диску можна спокійненсько прослухати замість новорічного звернення Глави держави. А потім повернутися до «Ой, баю мій, баю» чи «Котику сіреневий» і заколосати кого завгодно, включно із самим собою. Під звуки скрипки досвідченого Сергія Охримчука, акордеона Данила Денисова і бандури Любомира Шевчука це зробити не гріх.

Іван Лютій

| РОСАВА. Колисанки. — COMP Music Ltd, 2007

КІНО

Мозковий штурм

Як тільки не називають Уве Болла: агресивний андроїд, доктор Зло, найбільший невдаха всіх часів і народів. А ще у Мережі збирають підписи під петицією з проханням до нього наважити покинути режисуру. Опитування трьох відомих українських критиків на предмет «найкращого з най-

гірших» дало однаковий результат. А новий шедевр режисера «Заради короля»: історія облоги підземелля» трійця вітчизняних фахівців охрестила найгіршим фільмом року.

До речі, добре, що наші критики перевірюють далеко від німця, який неодноразово пояснював писакам, що

ВИСТАВКА

Top-10 з хвостиком

Рік тому галерея Kyiv.FineArt, заявивши про себе як про сильного гравця на українській арт-сцені, показала роботи 10 художників вітчизняного contemporary art. До списку потрапили Олександр Гнилицький, Ігор Гусев, Ілля Ісупов, Володимир Кожухар, Максим Мамсіков, Кирило Проценко, Ілля Чічкан, Маша Шубіна, Арсен Савадов та Василь Цаголов. Відзначаючи перший день народження, галерея вирішила представити подібний проект під назвою «Top-10(2)». На відміну від попередньої «десятки», до якої художників фахівці обирали просто на власний смак і розсуд, наразі тут демонструють роботи авторів, з якими Kyiv.FineArt співпрацювала протягом звітного періоду. Тому дещо змінився і склад мистецької команди: з переліку фаворітів зникли Гнилицький і Цаголов. Їхні місця натомість посіли Сергій Зарва з ностальгією за експозицією «Краще проти хорошого» та Олена Ялто, персональна виставка якої,

«Прогулянка», стала другим проектом галереї. Оскільки бажаючих штурмувати вершини мистецтва на окремій території виявилося більше ніж 10, організатори імпрези пішли на хитрий компроміс. (2) — це не лише маркування номінації проекту, а й пряма вказівка на смачний «додаток» до святкового столу — творіння молодих художників Микити Кадана та Ксенії Гнилицької.

До 30 січня

Галерея Kyiv.FineArt
(Київ, вул. Велика Житомирська, 12)

Анна Шабеко

таке справжнє мистецтво. Правда, не за допомогою художніх образів — якість свого продукту Болл звик підтверджувати власними кулаками. Втім, ганебна, на думку режисера, змова навколо його творчості не заважає володарю докторського ступеня з літератури знаходити фінансування для своїх кіноопусів. От і цього разу вартість картини сягнула 60 млн дол. «Заради короля» — це суміш «Володаря перснів» та «Матриці» з елементами суспільно-політичного кіно. Тому на глядача чекає не просто боротьба добра і зла, а й трохи світлотіні. Тут все так само, як у грі «бродилці», за мотивами якої стрічку й знято. Головний герой Фермер шукає дружину і «мочить» ворогів. Аудиторія теж мало чим відрізняється від тієї, яку зазвичай зустрічаемо в інтернет-клубах. Попри прогнозованість цього факту, Болл все ж примудрився додати до сюжету кілька напіверотичних сцен і зробити лісову нечисть подібною до хрестоматійних шльондр.

У кінотеатрах України з 13 грудня

Олександра Коверзнєва

ТЕАТР

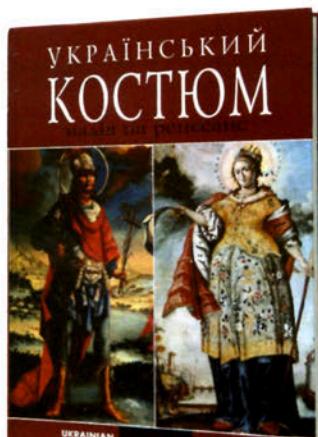
Забави «розумних Арлекінів»

Театр пластичної драми на Печерську — камерний театртик, що ховається в затишних завулах Липок. Перед виставою глядачів по-домашньому пригощають чаєм, а на сцені не грішать велемовністю слів. Тож і фантазія «Отелло» мовчки розігрується на трьох: Дездемона (Тетяна Цапок), Отелло (Валерій Максименко) і Яго (Микола Гребінний). Хоча насправді персонажів набагато більше. Вистава вирішена через гру акторів комедії дель арте на Венеційському фестивалі, який утілює відому кожному школареві історію — про довірливого мавра, котрий у нападі дурних ревнощів задушив свою вірну дружину.

Автори спектаклю не бояться культурних штампів, а використовують їх, тому і визначають жанр дійства як трагіфарс. Мовою тіла не стільки оповідається хрестоматійний сюжет, як передається психологічний механізм підко-

Наше натхнення

«Українське вбрання — справжній літопис життя, воно промовляє до нас, коли вже відзвучали пісні й скінчилися оповідки» — це вам від Миколи Гоголя. А від видавництва «Дніпро» — унікальна книга Тамари Ніколаєвої «Український костюм: надія на ренесанс». Перше систематизоване видання, в якому відстежується формування національних строїв на матеріа-

| ТАМАРА НІКОЛАЄВА. Український костюм: надія на ренесанс. — К.: Дніпро, 2006.

лі історико-художніх розвідок. Понад 600 реконструкцій, репродукцій, світлин розкривають іхню історичну і художню цілісність, значення для вітчизняної та світової культури.

Історія костюму така ж стара, як історія людства. Крім утилітарних функцій, він досить швидко набуває естетичного, соціального і символічного значення. До того ж народний стрій є чи не найбільш особистісним витвором культури, бо саме в ньому наші предки безпосередньо виражали своє художнє світосприйняття. Жива мова одягу весь час перебуває між традиціями та індивідуальністю. Навіть сучасний унісекс відзеркалює внутрішній стан людини і викриває її потаємні думки. Що ж говорить про старовинне вбрання? З-поміж ста сорочок ви не знайдете двох однакових, та й вишивали їх нерідко потайки, ховаючи в сплетині ниток свою мрію. Як тут не згадати амулети і обереги, що теж свого часу слугували своєрідним «одягом», ніби містком між тендітним, вразливим тілом і ворожим середовищем! Розповідь про них ви також знайдете у цій книзі.

Олена Чекан

рення людини владі ілюзій. Майстерність акторів пластичної драми, без перебільшення, вражає. Вочевидь, міноможе бути, буквально за Лесем Курбасом, лише «розумний Арлекін». Це не просто танець, а драматична розповідь за допомогою мікроскопічно вивірених рухів і жестів, а також вдало підібраної Ігорем Дядько партитури сучасного академічного авангарду. Емоційно-фізична насиченість сценічної

дії не дозволяє глядачеві розпружити увагу до фінального епізоду. Хто ховається за маскою? Аktor чи персонаж? І ким є Отелло й Дездемона, як не чистими душами, підкореними волі лицедія, який сидить у кожному з нас?

Київський театр пластичної драми на Печерську (Київ, вул. Шовковична, 7а)

Наталія Шевченко

КІНО

ВИСТАВКА

КЛАСИКА

ТЕАТР

ЧИТАЙ ПО ГУБАХ

НІМЕ КІНО «Антене» аргентинського режисера Естебана Са-піра – низький уклін майстрям світового кіномистецтва початку ХХ ст. Адже крім того, що картина безсловесна, вона ще й чорно-біла. З іншого боку, попри деяку схожість, фільм неможливо переплутати з класикою. За всієї своєї налаштованості на ре-тро, він заповнений сучасною графікою та іншими візуальними ефектами. То тут, то там в «Антені» можна віднайти «фантастичні» об'єкти сьогодення: техногенні конструкції та різноманітні покручі, які могла породити лише наша епоха. За сюжетом, в одному дивному місті живуть люди, які втратили можливість вимовляти слова. Цілими днями вони сидять перед телевізором і жують. Голоси жителів містечка вкрав їхній правитель – Містер ТБ, котрий уже готує чергову каверзу. Вишукана стилістика стрічки сподобається навіть тим, хто ніколи не цікавився кіновангардом.

31 грудня

Кінотеатр «Жовтень»
(Київ, вул. Костянтинівська, 26)

СПІВОЧЕ ТРІО

Чергову мішанину анімаційних персонажів із живими акторами виправдовує лише поважний вік головних героїв – «Елвін і бурундуки» вже 50 років розважають західних глядачів. Але невідомо, чи вдається цим голосистим тваринкам, яких реанімували американці в повнометражній картині, підкорити й наші серця. Адже за відсутності альтернативи ми росли на мультсеріалі про інших представників родини білячих – Чіпа і Дейла.

В кінотеатрах України
з 21 грудня

СПОЧАТКУ КОЛІР

ЖИВОПИС Київська художниця Катерина Бурліна розпочала свій творчий шлях не так давно, але напрочуд енергійно. Лише за 4 місяці цього року вона взяла участь у кількох резонансних арт-проектах. Зокрема, засвітилася поруч з метрами contemporay art в провокативній збірній імпрезі «Акт», що відбулася в столичному «Триптиху». І разом з колегами три нічі поспіль пропрацювала в одеському порту. Тут майстри пензля гарували над величезними пейзажами нічної «невідомої» Перліни біля моря. А цього тижня в Києві відкрилася персональна виставка художниці «Занурення». Експозиція сформована з найновіших робіт мисткині. У своєму живописі Бурліна використовує іскраві фарби, зауважи яким її картини отримують глибину та наповнюються емоціями. На одних основний колір урівноважується багатою палітурою відтінків, на інших, навпаки, гарячково зіштовхуються дві акцентні барви.

До 2 січня

Галерея «Триптих»
(Київ, Андріївський узвіз, 34)

РІЗДВЯНА КАЗКА

Дляожної людини Різдво сповнене особливим змістом. У передноворічні дні львівські митці презентують власний погляд на різдвяну феєрію. В основі експозиції – живопис Михайла Демцю, Ольги Кваші, Петра Сипняка, Вікторії Проців. Об'ємно-просторова пластика: дерев'яна – Романа Гнилякевича, текстильна – Інни Івасюк, керамічна – Ольги Пильник, гуттне скло Андрія Петровського та вітражне – Наталії Гайдаш.

До 31 грудня

Галерея «Зелена канапа»
(Львів, вул. Вірменська, 7)

МОЛОДІ ТА РОЗВАЖЛИВІ

ПРОЕКТ Національного симфонічного оркестру «Молоді композитори України» за останні роки – чи не найперший концерт української музики, що відбудеться у межах філармонічного абонементу, а не в гетто спеціалізованих композиторських фестивалів. Прозвучать Кончерт-гробса №2 Золтана Алмаші, «Симфонія-меланхоля» Дмитра Щириці, Фортепіанний концерт Ганни Кузіні (в амплуа соліста виступить сама авторка). Родзинка вечора – участь видатного скрипала Олега Криси. Легенда української скрипкової школи та гордість вітчизняної музичного мистецтва тепер мешкає у США, де здійснює більшість своїх виконавських та педагогічних проектів. Його нинішній візит до столиці України – результат тривалих і плідних перемовин із композиторкою Наталією Рожко. Завдяки вчасно наданому президентському гранту, Олег Криса зіграє прем'єру її Скрипкового концерту.

24 грудня

Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)

ШУБЕРТ НА ДОЛОНЯХ

Виконати протягом сезону всі симфонії якогось композитора – місія вкрай почесна. Протягом останніх кількох років на суд меломанів виставлялися увесь Бетховен, повний Брукнер, абсолютний Малер і вичерпний Шостакович. З Різдва до літа 2008 року слухачі наслоджуватимуться проектом Романа Кофмана «Всі симфонії Франца Шуберта». Наразі зустрічимуть Симфонії №1, 2, 3 у виконанні Київського камерного оркестру.

27 грудня

Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)

ДЛЯ ДОРОСЛИХ

БАЛЕТ Керівник «Київ модерн-балету» Раду Поклітару любить шокувати публіку. То примусить своїх артистів вигуками зі сцени заперечувати німотність танцювального мистецтва, то запропонує прочитання відомого сюжету «навівірт», чим викличе неабиякий скандал у професійному секторі. Напередодні астрологічного року Щура хореограф втілив свою давню мрію. Його «Лускунчик» не має нічого спільногого з класичною версією Маріуса Петіпа, до романтичної чарівності якої ми звикли з дитинства. Натомість сучасного постановника більше надихала гротескна першооснова лібрето – казка Ернста Теодора Амадея Гофмана. Тому головного героя вистави, ляльку Лускунчика, трактовано як трагічну постать. А мишачий натовп слугує наочною метафорою влади як такої. Кореною увінчано не лише ліху Мишильду, але й кожного пересічного гризуна, який несамовито пнетиться до трону.

30-31 грудня

Академічний драматичний театр ім. І. Франка. (Київ, пл. І. Франка, 3)

ДЛЯ ДІТЕЙ

Коли засинають їхні маленькі господарі, іграшки починають жити власним життям. Музична феєрія «Стійкий Олов'яний солдатик» за мотивами казки Ганса Християна Андерсена запрошує до химерного лялькового світу, в якому є місце коханню і мріям. Неймовірні пригоди мужнього героя розгортаються під прекрасну музичку Сергія Банєвича.

26, 30 грудня

Національна музична академія ім. П. Чайковського
(Київ, вул. В. Городецького, 1-3/11)

НАВІГАТОР

ЛІТЕРАТУРА

МІКС

ТАНЕЦЬ

ПРОЗАЇКИ ТА ЛІРНИКИ

ВЕЧОРНИЦІ Святкування ювілею «Арт-Вертепу» за часом співпало з різдвяними вечорницями. Хоча це забава ніби архаїчна, українським митцям вдалося перетворити її на дійство для прогресивної молоді. Новітні народні зібрання власне фольклорне обрамлення «компенсують» цілком сучасним змістом. На літературні гуляння запрошено родинний і творчий тандем – Таню Малярчук та Олега Криштопу, які читатимуть уривки зі своїх найновіших творів. Ця пара – своєрідне підтвердження платонівської ідеї про дві половинки. Малярчук неодноразово зазначала «генетичну» сумісність її та Олегової прози і дивовижну тематичну спорідненість. В якості спеціального гостя анонсовано Олександра Власюка, відомого «в мури» як Лірник Сашко. Його химерні оповідання, створені на основі народних казок та власних байок, будуть «приправлені» традиційними іграми та зававками.

22 грудня

Коктейль-бар «Паралелі»
(Дніпропетровськ, вул. Короленка, 3а)

БІТВА ПОЕТИВ

Павло Коробчук, Дмитро Лазуткін, Микола Леонович, Анатоль Кукула, Андрій Нечитайлло, Артем Полежака – поети так званого покоління «двоетисячників», які вже на повний голос заявили про себе. І не лише в усній, але й у друкованій формі. Під час чергового слем-турніру вони зійдуться в літературному герці зі своїми не такими відомими, але не менш амбітними однолітками.

22 грудня

Театр «Кут» (Хмельницький, вул. Проскурівського підпілля, 34)

КВАРТЕТ ПОСЛАНЦІВ

ГАСТРОЛІ Замолоду московського трубача Валерія Пономарьова називали просто – Парамон. У 1970-х роках 20-річний Валерій Парамон емігрував до «джазової Мекки», Нью-Йорку, де за 4 роки став повноцінним учасником легендарного ансамблю Арта Блекі Jazz Messengers. Єдиний з російських музикантів, хто зміг після еміграції потрапити до елітної верхівки американського джазу, Пономарьов невтомно подорожує світом із гастролями й майстер-класами. Українській публіці він презентує програму Art Blakey Jazz Messengers, що складається зі стандарти та авторських творів. Разом із видатним трубачем на сцені виступатимуть такі гранди жанру, як басист Аркадій Овруцький, барабанщик Олег Бутман і піаніст Родіон Гоборов. Цей зоряний квартет виконає композиції, в яких поєднано джаз, ф'южн, фанк, хаус і рок.

23 грудня

Національна музична академія ім. П. Чайковського (Київ, вул. В. Городецького, 1-3/11)

24 грудня

Етно-джаз клуб «Лілька»
(Львів, пл. Данила Галицького 1)

КВІТКА-ЗНАК

Презентація нового диску сестер Тельнюк «Жовта кульбаба» – це живий звук і нові композиції з альбому, який повністю складено з поезій Галини і Лесі. Музичне тло пісенної програми співачок, які більш відомі у США та Канаді, ніж в Україні, – це делікатна суміш роману, блузу, арт-року і автентики.

21 грудня

Арт-кафе «Химера»
(Івано-Франківськ, вул. В. Чорновола, 23)

22 грудня

Арт-клуб «Шинок»
(Тернопіль, вул. Замкова, 10а)

СПОРТ + TV

ШОУ «Льодовиковий період» – типове для нашого часу телевізійне шоу зірок, які беруться до невластивої для себе справи й досягають у ній результатів. Разом із чемпіонами фігурного катання на слизький шлях вийшли актори театру й кіно, телевізійні ведучі, співаки, аби продемонструвати здатність не лише упевнено триматися на ковзанах, але й виконувати деякі складні елементи і танцювальні па. Переконатися в можливості підніжної співпраці митців і спортсменів, а також побачити своїх улюблених без посередництва екрана, матимуть змогу відвідувачі одноіменного гала-концерту. Очікуємо появи на льодовій сцені натхненника цього дійства Ільї Авербуха, якому допомагатимуть колеги Антон Сіхарулідзе, Татьяна Навка, Роман Костомаров. Інший бік фігурної «медалі» представятимуть балерина Анастасія Волочкова, гарячий фінський «мисливець» Вілле Хапсало, шоумен Ігор Вєрнік і актриса Чулпан Хаматова.

24 грудня

Палац спорту (Київ, пл. Спортивна, 1)

MIKKI НА КОВЗАНАХ

Ризький дитячий театр на льоду Ice Republic, створений, зокрема, великими фігуристами минулого і прихильниками хореографічного мистецтва Ігорем Бобріним та Андреєм Букіним, представить одну зі своїх найкращих робіт. «Казковий калейдоскоп» – яскрава та весела вистава за мотивами мультфільмів Волта Діснея. Цей костюмований «коктейль з льодом» здатен розтопити навіть серце Снігової королеви.

27 грудня

Палац спорту (Київ, пл. Спортивна, 1)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

ILOVEYOUBABY

Музичні експерименти шведської electroclash формації.

21 грудня. Клуб «Однівсе»
(Львів, вул. Зелена, 29)

«БОРЩ»

Проект учасників «ВВ» Олександра Піпи та Юрія Здоренка – еклектика у стилі «рок-енд-борщ» або, в крайньому випадку, «борщ-енд-ролл».

23 грудня. Клуб «Master Shmidt»
(Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 14)

ФЕСТИВАЛЬ «СПРАГА»

Українські рок-гурти «Тостер», «Фліт», «Далай Лама», «Трафік», Requiem, Marbels на новому клубному рок-фестивалі.

23 грудня. Клуб «Романтик»
(Львів, вул. Болгарська, 4)

ВЕЧІР З «БУ-БА-БУ»

Творчі посиденьки літературної групи «Бурлеск-Балаган-Буфонада» у незмінному складі Патріарха Андріюховича, Прокуратора Неборака та Підскарбія Іrvанця.

24 грудня. Київський академічний молодий театр (Київ, вул. Прорізна, 17)

«ОБЕРЕЖНО, ЗЛИЙ ЛЕВ!!!»

Новорічна дитяча вистава з Дідом Морозом та Снігуронькою, а також з веселими персонажами, пригодами і подорожами у часі та світом.

26 грудня. Київський театр «Аktor»
(Київ, вул. Велика Житомирська, 40)

ZSUF

Тернопільський альтернативний гурт влаштовує вечірку на честь дня заснування колективу. Учасники «паті»: Неймлес, Electrostatic Death, Зелені Сестри, ZSUF, Доктор Убілов, Rotman, DJ Binghi, VJ Tih-ra.

27 грудня. Академічний обласний театр актора і ляльки
(Тернопіль, вул. Січових стрільців, 15)

ГРАФІКА ІГОРЯ ВАРЕШКІНА

Експресивна абстракція з елементами фігуративу.

До 28 грудня. Галерея «Архігласс»
(Одеса, вул. Торгова, 16)

GRAND PARTY

8-годинне музичне шоу за участі відомих діджеїв та артистів української естради.

31 грудня. Національний виставковий центр (Київ, Броварський просп., 15)

РІЗДВЯНІ ЛЯЛЬКИ

Виставка авторських «янголят», виконаних у різних стилях українськими та зарубіжними художниками.

До 15 січня. Галерея «Парсун»
(Київ, вул. Хорива, 43)

НАШ ТИЖДЕНЬ

ЗАПАХ ПРЯНОЩІВ Дешевше. Дорожче. Калькуляція. Сувенірна продукція. Дрес-код. Терміни. Графіки. Думки-паразити гризуть очі зсередини.

Полегшення настає лише тоді, коли згадую про Борхеса. Він колись розповів про варвара, що пе-рейнявся чарівністю італійського міста.

Вранішні роси. Виноградники, оливки. Міська ратуша. Гондоли. Запах прянощів. Волоцюга відчув, що не зможе руйнувати чужий дивовижний світ. Натомість він здійняв бунт проти сутності свого ества — і зрадив своє плем'я. Надвечір загинув на мурах незнаного міста. Вдячні мешканці й досі шанують його світлу пам'ять. ■

ГАННА
ЛЄБЕДЕВА

ОЛЕНА
ЧЕКАН

ІРРАЦІОНАЛЬНЕ Були колись в СРСР фестивалі «Чоловік труда на екрані». Окрім обов'язкової «поляни», акторів знайомили з найкращим виробництвом. Одного разу під Херсоном на новозбудованому Целюлозному комбінаті хвилин 30 нас везли безмежним полем маків. Директор з гордістю розповідав, що під полем — найбільший у світі резервуар з хлором. Якщо щось трапиться — половина Європи не буде! Розрахували по розі вітрів. А на всіх сталеливарних заводах день і ніч горіли гіантські газові факели — побічний продукт виробництва. Запитала, чому його не задіють як енергоносій, відповідали — не вигідно. Якось, повернувшись із поїздки, спіймала себе на тому, що спочатку наливаю воду в чайник, а потім запалюю газову плиту. Раніше робила навпаки. ■

ДЕШЕВА РЕКЛАМА У Китаї молодь, яка бажає одружитися та шукає партнера, часто пише маленькі інхи на банкнотах: про себе та вимоги до другої половини. Ці шлюбні об'язви блокують усію країною. Такий «рекламний носій» у багатьох випадках досягає мети і згодом стає родинною реліквією. Та це у Китаї. В Україні прояв дещо інший — взагалі не романтичний. Напередодні виборів з'явилися у Львові двадцятки з символікою БЮТу та закликом «голосувати за Юло». Цей хід БЮТівці тоді охрестили чорним піаром. А нещодавно мій приятель у супермаркеті отримав одногривневу купюру з проштампованим написом «секс» та мобільним телефоном. ■

НАТАЛІЯ
ПАЛКІНА

МИХАЙЛО
КОРИШОВ

КРОЛЯЧА НОРА Кожного року зима все суворіша, як все, до чого втрачаєш цікавість. Пам'ятаю, як дитиною летиш з дому на вулицю, до зими. Вона перетворювалася місто на непередбачуваний і нескінчений світ. Щодня ми знаходили нові розваги. Наприклад, надвечір ретельно поливали водою узвіз біля дому. А вранці за 5 рублів допомагали водіям «проскочити» небезпеку. Таких «пациєнтів» було багато. Навіть пробки утворювалися. Та по обіді потік авто спадав, і ми знову перетворювалися на повновладних володарів провулку. Снігу було вдосталь для гринджолів. Траса ідеальна — гладенька та нескінчена. Відчуття таке, ніби принаєш до Кролячої нори, в яку потрапила Аліса. Та найліпшим було те, що вранці гра розпочиналася знову. ■

КОМУНІСТИ МАЛИ РАЦІЮ Намагаюся не помічати побутових проблем, але... Донедавна мій стандартний обід у одному з кафе коштував 20 гривень. Сувора радість лактовегетаріанця складалася з порції дерунів, трав'яного чаю, млинців з сиром і хліба. Я прожив так кілька місяців, і офіціантки приймали мої замовлення зі словами: «Як завжди?» «Як завжди» закінчилось, коли мені принесли рахунок на 30 гривень. 10 гривень мене не розорят, але сам факт: обіди одного дня подорожчали у півтора рази! Тоді я подумав, що комуністи не брехали, критикуючи капіталізм. Щоправда, ті самі комуністи про себе дечого не домовляли, але це вже зовсім інша історія. ■

АНТОН
ЗІКОРА

ВІКТОРІЯ
ПОЛІНЕНКО

МІНУС ОДИН Вкотре намагалася почитати Подерв'янського. І знову мозок, до якого кожні кілька секунд надходить повідомлення про специфічний сленг, відмовляє вже за кілька сторінок. Не бажає він сприймати інвектовану в область геніталій лексику, як цнотливо називають у своїх дисертаціях мат фахівці. Інша справа — слухова перцепція. Коли око не бачить, зуб не йме, то й розум не бунтує. Хічочеш собі, як навіжена. І взагалі, штучно «усувати» один із органів чуття, коли насолоджуєшся сучасним мистецтвом, корисно. Спробуйте вимкнути звук під час новорічного серіалу. Від grimas та «акторських» потут у супроводі тиші гарантовано отримаєте задоволення. Навіть якщо допір уважали, що всіх сердючок і лораків варто тримати в цивілізаційній резервації. ■

ТЕЛЕКАНАЛ НОВИН

Коли ти хочеш знати

Сьогодні мало знати більше,
сьогодні треба знати все!

ПІДЧЕРГА НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ України з питань телебачення і радіомовлення №824/10.01.2008р.

10 080 хвилин мовлення щотижня дозволили телеканалу новин «24» стати зручним цілодобовим джерелом інформації

764 новинних сюжеті за добу дають повну інформаційну картину дня на одному телеканалі

105 пізнавальних програм за добу дозволяють глядачеві отримати більше, ніж просто новини

65 журналістів-професіоналів стежать за тим, аби жодна новина не пройшла повз вашу увагу

24 корпункти по Україні та за її межами щоденно збирають для вас найважливішу інформацію

8,23 млн. глядачів вже дивляться нас в кабельних мережах, в ефірі та з супутника

Новий унікальний
український проект

МЕРЕЖА КНИГАРЕНЬ

К Н И Г А Р Н Я

Купуйте в інтернет-магазині за адресою:
www.book-ye.com

Нова сучасна книгарня в історичному центрі Києва,
поруч зі станцією метро «Золоті ворота», вул. Лисенка, 3
тел: (044) 228-05-66
office@book-ye.com